

Informe

CONSELLO
DA CULTURA
GALEGA

METODOLOXÍA DO
TRABALLO
TERMINOGRÁFICO
PUNTUAL EN
LINGUA GALEGA

SECCIÓN DE LINGUA

Rodríguez Río, Xusto A.

Metodoloxía do traballo terminográfico puntual en lingua galega / Xusto A.

Rodríguez Río. -- Santiago de Compostela : Consello da Cultura Galega,

Sección de Lingua, 2003. -- 119 p. ; 17 cm. -- (Informes)

D.L. C-2425-2003. -- ISBN 84-95415-73-9

**1. Lingua galega-Informes. I. Consello da Cultura Galega. Sección de
Lingua. II. Título**

EDITA:

© Consello da Cultura Galega

Pazo de Raxoi, 2.º andar

Praza do Obradoiro

15705 Santiago de Compostela

Tfno.: 981 957 202

Fax: 981 957 205

correo@consellodacultura.org

EDICIÓN:

Iolanda Galanes Santos

Mar González Tarrela

Ana Martínez Fernández

COORDINADOR DA SECCIÓN DE LINGUA:

Henrique Monteagudo

Deseño: [BARRO, SALGADO, SANTANA]

Realización:

OFFSET VALLADARES

Imprime:

OFFSET VALLADARES

ISBN 84-95415-73-9

D.L. C-2425-2003

METODOLOXÍA DO
TRABALLO
TERMINOGRÁFICO
PUNTUAL EN
LINGUA GALEGA

XUSTO A. RODRÍGUEZ RÍO

SECCIÓN DE LINGUA

ÍNDICE

PRESENTACIÓN	7
LIMIAR	9
INDICACIÓN S PREVIAS	13
O traballo terminográfico e os seus métodos	13
Algunhas cuestións básicas sobre terminoloxía.....	14
FASES DO TRABALLO TERMINOGRÁFICO PUNTUAL	17
0. Fase previa.- As diversas formulacións do problema	17
1. Determinar con exactitude o concepto ou conceptos implicados no problema	18
1.1. Pasos na determinación do concepto	20
1.2. Aplicación ao contexto galego	22
2. Buscar a denominación que recibe ese concepto na lingua pola que se consulta	24
2.1. Pasos na busca da denominación	24
2.2. Aplicación ao contexto galego	27
3. Avaliar a calidade e as perspectivas de asentamento no uso real da(s) denominación(s) atopada(s)	31
3.1. Características xerais	31
3.2. Aplicación ao contexto galego	33
3.2.1. Criterios da vertente intrínseca	33
3.2.2. Criterios da vertente pragmática	41
4. Resultado e conclusións da avaliación	47
4.1. Avaliación positiva	48
4.2. Avaliación negativa	48
5. Elaboración da proposta neolóxica: etapas	48

5.1. Valorar as posibilidades ofrecidas pola neoloxía de formación propia.....	49
5.1.1. Posibilidades da neoloxía de sentido.....	50
5.1.2. Posibilidades da neoloxía formal.....	52
5.2. Optar pola neoloxía de préstamo.....	53
5.2.1. A través do préstamo por substitución.....	54
5.2.2. A través do préstamo por importación.....	56
6. Validación da proposta neolóxica e resposta ao consultante.....	58
ALMACENAXE E DIFUSIÓN DA TERMINOLOXÍA CREADA.....	61
ANEXOS.....	67
Anexo I.....	69
A produción terminográfica galega: unha listaxe non-exhaustiva.....	69
Anexo II.....	95
Selección de materiais terminográficos accesibles a través de Internet.....	95
Compilacións de repertorios terminográficos.....	95
Repertorios ou bancos de datos terminográficos.....	96
Repertorios ou bancos multitemáticos e multilingües.....	96
Repertorios ou bancos multitemáticos e monolingües.....	97
Bancos e dicionarios monotemáticos e multilingües.....	98
Bancos ou dicionarios monotemáticos e monolingües.....	100
Anexo III.....	103
Algunhas notas sobre a produción terminográfica galega.....	103
Anexo IV.....	107
A adaptación de préstamos por importación.....	107
A adaptación das vocais.....	108
A adaptación das consoantes.....	110
BIBLIOGRAFÍA.....	115

PRESENTACIÓN

A presente obra vén ser o primeiro froito da actividade da Sección de Lingua do Consello da Cultura Galega na área da Terminoloxía. En concreto, nace pola preocupación do autor por dotar de ferramentas de traballo aos profesionais da lingua en Galicia, preocupación igualmente sentida nas primeiras reunións da Comisión Técnica de Linguaxes de Especialidade creada en 2001 con sede na Sección de Lingua. Con esta publicación o Consello acolle, a partir dunha iniciativa particular do autor, o primeiro produto xerado no marco da Comisión que conta ademais co asesoramento e supervisión dos seus membros.

Estamos convencidos de que teñen nas súas mans unha obra que contribuirá á mellora das prácticas terminográficas que se seguen para a modernización do galego. Trátase do primeiro método de elaboración de terminoloxía puntual publicada no noso contexto que, de seguro, ha servir de referencia no labor profesional de todas aquelas persoas vinculadas ó traballo terminolóxico de modo central ou transversal.

O valor desta obra non reside só na calidade e rigor con que está elaborada, mais tamén en que está realizada desde unha concepción pragmática e posibilista, que ten en conta as circunstancias reais nas que o traballo terminográfico se desenvolve en Galicia, e que intenta adaptar as pautas internacionais de forma que sexan aplicables para un profesional que traballe actualmente en Galicia. Así, a súa publicación responde tamén ao obxectivo de incardinar a produción terminolóxica galega nas redes internacionais abundando asemade na súa visibilidade.

O Consello da Cultura Galega pretende así contribuir ao desenvolvemento das industrias da lingua en Galicia, abrindo unha liña de publicación e de investigación que cremos necesaria.

Henrique Monteagudo
Coordinador da Sección de Lingua

LIMIAR

O traballo que agora teñen nas súas mans é o resultado dunha serie de circunstancias profesionais que primeiro me enfrontaron como usuario aos problemas vinculados co traballo terminográfico puntual, especialmente os concernentes á lingua galega, e despois me levaron a reflexionar sobre eles desde un punto de vista máis teórico.

Ao comezar a traballar no Servizo de Normalización Lingüística da Universidade de Santiago de Compostela e enfrontarme por vez primeira coas dificultades léxicas e terminolóxicas que xurdían na revisión de documentación técnica sorprendíame que non existisen padróns de actuación que permitisen resolver case de xeito automático as dúbidas que se me presentaban (*¿Integramos a denominación estranxeira ou potenciamos o emprego dunha palabra galega? ¿Aceptamos a forma estranxeira sen modificar ou intentamos axustala ás pautas gráficas do galego? Para referirse a un concepto Y ¿non sería posible aproveitar a forma galega X que designa unha realidade moi semel-lante?*).

Co tempo e a experiencia de traballo funme decatando de que as vicisitudes das palabras son complexas de máis para someterse rixidamente a padrón de funcionamento ningún, polo menos no que ten que ver coa súa circulación entre as linguas e coa fortuna que poden facer ou non nelas. Pero tamén tiña claro que non debiamos aceptar a intuición persoal ou as propostas *ad hoc* como mecanismos principais para enfrontarse á problemática vinculada á modernización terminolóxica do galego, e que sería útil establecer algún tipo de pautas orientativas que lle desen unha certa unidade a ese proceso sen entalalo en protocolos estritos.

Ese diagnóstico e esa necesidade era tamén compartida por outras entidades, que emprenderon iniciativas nesa dirección. Así, a Coordinadora de Traballadores/-ras de Normalización da Lingua organizou un curso sobre traballo terminográfico puntual, que fun convidado a impartir, e que me obrigou a sistematizar por primeira vez as miñas impresións intuitivas nun documento que é o xermolo deste traballo. Igualmente, a Comisión Técnica de Linguaxes de Especialidade do Consello da Cultura Galega viña insistindo desde as súas

primeiras reunións na necesidade de elaborar ferramentas metodolóxicas de apoio aos profesionais que traballan habitualmente con documentación especializada en lingua galega. Cando os seus membros consultaron os materiais do curso convidáronme a reelaboralos e desenvolvealos co fin de presentar un documento máis completo e exhaustivo que, despois de discutido e aprobado na devandita Comisión, é o que aquí se edita.

Despois do dito nos parágrafos anteriores é evidente que este texto non pretende converterse nun canon de aplicación automática. De feito, un título menos ambicioso como “Apuntamentos para unha metodoloxía do traballo terminográfico puntual en lingua galega” describiría mellor a súa vocación, que non é outra ca contribuir a mellorar as prácticas terminográficas que se seguen para a modernización do galego. Para iso propóñense unhas liñas de traballo abertas que respectan os fundamentos básicos da investigación terminolóxica e que intentan tomar en consideración os múltiples factores que poden intervir sobre a valoración final que recibe un termo.

O feito de traballar como mediador lingüístico, e ser consciente das circunstancias reais nas que o traballo terminográfico –especialmente o puntual– se desenvolve en Galicia, fíxome optar por unha concepción pragmática e posibilista da metodoloxía. É dicir, preocupábame especialmente non limitarme a ofrecer unhas liñas de traballo acaídas ao ideal metodolóxico pero imposibles de aplicar para un profesional medio que traballe actualmente sobre a lingua galega.

Por esa razón, a metodoloxía aparece estruturada en dous planos:

1. Nun primeiro nivel preséntanse de xeito cronolóxico as distintas etapas que se deben seguir no proceso de investigación, desde a identificación do problema ata a difusión e o almacenamento da solución pola que se optou.
2. Dentro das distintas etapas, polo menos das non–vinculadas exclusivamente ao galego, distínguense dous bloques. O primeiro ten vocación xeral e nel preséntanse as accións que en teoría habería que realizar para cumprir co obxectivo fixado nesa etapa. O segundo adapta esas accións á situación galega, e nel inténtanse propor procedementos que respecten os fundamentos esenciais da investigación terminolóxica pero que ao mesmo tempo sexan viables tendo en conta

os medios humanos, materiais e tecnolóxicos con que se conta en galego¹.

Non quero rematar esta presentación sen manifestarlles o meu recoñecemento a todas as persoas e entidades que contribuíron a que esta publicación estea hoxe ao seu dispor. Por suposto, aos membros da Comisión de Linguaxes de Especialidade do Consello da Cultura Galega, por animarme a realizar este traballo, por ler, discutir e propor melloras sobre as súas versións previas e por recomendalo finalmente para a publicación. Tamén á Sección de Lingua do Consello da Cultura Galega, por cederme a súa compilación bibliográfica sobre terminografía galega e permitir a súa publicación. E finalmente, á Coordinadora de Traballadores/-ras de Normalización da Lingua por convidarme a impartir o curso que me obrigou a reflexionar de xeito sistemático sobre estas cuestións, e ao alumnado que asistiu a el polas suxestións realizadas no seu transcurso.

Xusto A. Rodríguez Río

---

¹ Esta adaptación ao aquí e agora da realidade galega pode facer que a información e as propostas de traballo que se recollen neste segundo bloque perdan axiña a súa vixencia (será un bo sinal e un sintoma de que as circunstancias mudaron para mellor). Aínda así, consideramos preferible ese “risco” –que sempre se podería minimizar con actualizacións periódicas desta metodoloxía– antes ca manterse nun plano xeralista e se cadra pouco útil para os usuarios finais deste traballo.

INDICACIÓNS PREVIAS

O traballo terminográfico e os seus métodos

O traballo terminográfico, entendido como a vertente aplicada da investigación terminolóxica, lévase a cabo seguindo dúas vías distintas: a sistemática ou temática e a puntual.

A primeira delas ten como obxectivo a análise de todos os termos dunha área de especialidade e plásmase normalmente na elaboración de produtos terminográficos (dicionarios, vocabularios, léxicos, glosarios...) monolingües ou plurilingües.

A segunda limitase a estudar un termo concreto ou uns poucos relacionados dentro da mesma área temática, e adoita estar vinculada á análise e resolución de dúbidas puntuais xurdidas arredor dun termo ou dalgún dos seus elementos.

A investigación terminográfica sistemática é a máis e mellor estudada, e plásmase hoxe nunha abondosa bibliografía metodolóxica, tanto de vocación internacional (ISO, 1996 e ISO, 2000), como de alcance máis restrito: quer para organismos concretos (Rousseau, 1995), ou para linguas específicas (Auger e Rousseau, 1987 para o francés; Termcat, 1990 para o catalán). As recomendacións recollidas nestes traballos poden –cunhas poucas adaptacións– servirnos como guía xeral para os traballos terminográficos sistemáticos que se emprendan en lingua galega².

Pola contra, a investigación puntual é arrombada con moita frecuencia ao apoñérselle o seu carácter parcial e a súa falta de sistematicidade, o que pode provocar que se difundan propostas terminolóxicas de baixa calidade e que non se integran adecuadamente na área de especialidade correspondente. Ademais, as investigacións deste tipo poden seguir estratexias moi distintas, condicionadas normalmente polas particularidades da consulta de que se parte. Por eses dous motivos resulta difícil presentar un veyro único que deba percorrerse durante un traballo terminográfico puntual e, probablemente por iso, a bibliografía metodolóxica que o ilustra é moito menor: abrangue pequenos apartados nos manuais citados na nota 2 e algún traballo

---

² Ademais, manuais como os de Rondeau (1983), Cabré (1992), Dubuc (1992), Sager (1993), Wright e Budin (1997) ou Pavel e Nolet (2001) inclúen tamén amplos epígrafes dedicados a esta vertente do traballo terminográfico.

específico como o de Célestin, Godbout, Vachon–L’Hereux (1984).

Porén, calquera que coñeza as dinámicas de traballo dun servizo lingüístico sabe que os profesionais que nel traballan deben recorrer á investigación puntual con moita frecuencia. Por iso, cremos interesante propoñer unhas pautas básicas que permitan darlle unha certa homoxeneidade a esta vertente do traballo terminográfico e mellorar a calidade e as posibilidades de implantación das propostas terminolóxicas que desde eles se fan.

Algunhas cuestións básicas sobre terminoloxía

Antes de entrar na descrición das distintas etapas en que cómpre secuenciar o traballo terminográfico puntual, parece interesante lembrar de maneira moi breve algún dos principios sobre os que se asenta esta disciplina. Para ampliar información sobre calquera destes aspectos, poden dirixirse aos manuais citados na nota 2.

1 Facer terminoloxía non é traducir

O obxectivo é buscar a denominación ou denominacións que nunha lingua se usan para nomear un concepto que noutra lingua recibe un nome *x*, avalialas e recomendar a utilización de unha ou máis delas. Se ningunha destas ten calidade abondo como para que se recomende o seu uso, cómpre propor a súa substitución por outra ou outras máis adecuadas.

2 Para os usuarios reais da terminoloxía (técnicos, divulgadores científicos, docentes...) non adoitan existir os “baleiros denominativos”

Por “baleiro denominativo” entendemos unha situación na cal un concepto ben delimitado non ten nunha lingua concreta ningún nome que o represente. Na práctica esta situación é insólita xa que se unha lingua se usa como vehículo de transmisión de coñecementos dunha área técnica ou especializada vai dotarse de todas as formas lingüísticas que lle cumbran para designar os conceptos que manexa.

Outra cousa moi distinta é que esas formas se arrecaden importándoas directamente doutra lingua, ou que se creen seguindo un mecanismo de formación que distorsiona as regras do idioma receptor, ou que poidan merecer unha valoración

negativa desde o punto de vista da corrección lingüística, da concorrencia con formas autóctonas, etc.

3 Os termos propostos deben estar documentados no uso real

A base do traballo terminolóxico é a compilación, valoración e selección de denominacións realmente usadas. Só estaremos autorizados a realizar unha proposta neolóxica se despois desa análise se chega á conclusión de que as formas recollidas non posúen calidade abondo como para recomendar o seu emprego.

4 Un termo está formado por un significante (denominación) e un significado (concepto)

Polo tanto, traballos que recollen só listaxes supostamente equivalentes de denominacións en varias linguas, sen indicar por vías directas ou indirectas a qué concepto fan referencia, non se deberían considerar obras terminográficas en sentido estrito, xa que poden provocar múltiples confusións no momento da súa utilización práctica.

5 Os termos non son unidades illadas, senón que se integran nunha estrutura

Como signos que son, o seu significado determínase en función das relacións que manteñen coas outras unidades que forman parte do mesmo campo especializado.

6 A finalidade das propostas terminolóxicas debe ser acadar un uso real e substituír outras espurias

Polo tanto, antes de aconsellar o uso dun novo termo, debemos intentar velo tal como o farían os seus usuarios reais, que non van ser lingüistas, senón mediadores lingüísticos, profesionais de diversas áreas de especialidade, divulgadores científicos, docentes ou cidadáns en xeral. Xa que logo, o peso de argumentos como a “precisión” ou a “pureza lingüística” debe combinarse co que acheguen criterios de indole máis pragmática como a economía de espacio, a eufonía, a frecuencia de uso, os valores connotativos, a tradición, o grao de internacionalidade, etc.

FASES DO TRABALLO TERMINOGRÁFICO PUNTUAL

0. Fase previa.- As diversas formulacións do problema

Como dixemos máis arriba, este tipo de traballo terminográfico vai arrincar case sempre dun problema concreto ao que hai que lle dar resposta, pero que pode presentar características moi diversas en función da información que se coñeza previamente e da incógnita que cumpra resolver. Así, pode ocorrer que³:

- a) Non saibamos cál é a denominación galega dun concepto que outra lingua nomea como x , pero do que podemos descoñecer as súas características concretas.

Ex.: ¿Cal é a palabra galega correspondente ao que en castelán, dentro do ámbito de Internet, se coñece como “enlace”?

- b) Non saibamos cál é o nome en galego dun concepto que temos ben determinado, pero do que ignoramos a denominación noutras linguas.

Ex.: ¿Como se lle chama en galego á ‘maneira de colocar pezas ou elementos en ringleiras paralelas, de forma que os puntos onde se sitúan as pezas nunha delas correspondan cos puntos medios do espacio existente entre dúas pezas da fila paralela’?

- c) Non saibamos se unha denominación galega remite exactamente ao mesmo concepto ca unha doutra lingua –o que as convertería en equivalentes–, ou se os seus contidos son parcialmente diferentes.

Ex.: ¿O termo galego de arquitectura denominado “arco perpiaño” é equivalente exacto do castelán “arco fajón” ou hai entre eles algunha diferenza?

- d) Non saibamos se dúas ou máis denominacións galegas son ou non sinónimas perfectas.

co.

Ex.: ¿As denominacións “canzorro” e “ménsula” designan o mesmo tipo de elemento arquitectónico, ou fan referencia a conceptos moi próximos pero parcialmente distintos?

- e) Non saibamos elixir entre varios sinónimos galegos cuál é o preferible á hora de empregalo nun texto determinado.

Ex.: Entre denominacións como “árnica”, “herba cheirenta” e “quina dos pobres”, que os dicionarios recollen como sinónimas ¿hai algún criterio que permita preferir unha ou outra nun contexto determinado ou pode recorrerse a calquera delas indistintamente?

- f) Non saibamos cuál dunha serie de variantes gráficas da mesma denominación é preferible

Ex.: Entre as variantes “cambray”, “cambrai” e “cambraia”, todas documentadas en galego e rexistradas en obras lexicográficas ou terminográficas co significado de ‘tecido de algodón fino que se emprega en lenzaría’, ¿hai algunha que poida considerarse máis aconsellable cás outras?

Cada unha destas cuestións –e mais algunhas outras que poderíamos engadir– pode presentarse de xeito independente, pero o máis frecuente é que vaian xurdindo en momentos sucesivos dunha mesma investigación terminográfica. Así, os problemas relacionados coa determinación do concepto adoitan aparecer nas primeiras etapas do traballo, mentres que cuestións como a determinación do grao de sinonimia ou a selección de variantes gráficas xorden en niveis máis avanzados da investigación.

Aínda que cada un dos problemas esixirá a análise de certos aspectos particulares, en todos cómpre seguir un tronco metodolóxico común, que é o que pasamos a describir a partir deste momento, aínda que prestándolle unha atención especial ao descrito no ítem *a*), xa que é o que con máis frecuencia se presenta.

1. Determinar con exactitude o concepto ou conceptos implicados no problema

Aínda que nalgún caso é posible que entre a información da que partimos figure unha descrición detallada do concepto (*vid.* o ítem *b* do apartado anterior), o máis frecuente é que

debamos empezar a nosa investigación buscando a delimitación conceptual de unha ou varias denominacións que si coñecemos (por ex. nos ítems *a*, *c*, *d*, *e* ou *f* do mesmo apartado)⁴. Esta busca basearase na indagación sobre fontes externas, quer escritas –documentación en soporte impreso ou electrónico–, quer orais –a persoa que formulou a consulta ou outro especialista na materia–, e terá que combinar o uso de fontes lexicográficas e terminográficas co de textos especializados.

Dentro deste abano de posibilidades debemos optar sempre polas fontes máis fiables, sobre todo nun momento en que a expansión da Internet e das novas tecnoloxías da información e a comunicación permiten que poidamos acceder a un volume de documentación especializada que aumenta de xeito exponencial, pero que en moitos casos non ofrece garantías de calidade científica e/ou lingüística.

O que acabamos de dicir sitúanos perante o problema de cómo determinar a fiabilidade dunha fonte, cuestión que debe ser avaliada en cada caso en concreto, pero para a que se poden ofrecer algunhas pautas orientativas de validez xeral:

- En obras lexicográficas ou terminográficas, a calidade dun traballo está condicionada por unha serie de factores obxectivos, tanto internos (aplicados na elaboración do produto) como externos (aplicados na súa presentación e difusión), entre os que destacamos, seguindo basicamente a Cabré (1998) e a VV. AA. (1998):
  - os medios por que se difundiu e a facilidade ou dificultade de acceder a el
  - a indicación de obxectivos e destinatarios do traballo (nas obras terminográficas)
  - a organización e a estruturación clara da área de traballo e a referencia en cada termo á subárea especializada á que pertence
  - a indicación da metodoloxía aplicada na súa elaboración e a adecuación desta ás normas internacionais de terminoloxía

³ Presentamos unicamente unha formulación sinxela dos problemas máis frecuentes, acompañada dun exemplo ilustrativo.

- a presenza de bibliografía (nas obras terminográficas)
- a constitución dun equipo autorial formado por especialistas en terminoloxía e especialistas na materia de que se trate
- o peso normativo dos termos recollidos
- a presenza de definicións, da fonte de onde se extraeu a denominación e de contextos de uso
- a inclusión de índices por linguas
- o grao de actualización do traballo

No contexto galego os criterios que máis parecen valorar os usuarios son o feito de que o repertorio estea dotado de autoridade normativa⁵, o prestixio dos autores ou das entidades que os editan e o grao de difusión do repertorio.

- No caso das fontes especializadas (documentación técnica), o prestixio profesional do autor do documento, o da entidade ou da publicación que o edita fan aumentar ou diminuír o nivel de fiabilidade do documento.

1.1. Pasos na determinación do concepto

Despois do dito nas liñas anteriores sobre os distintos camiños que podería seguir a consulta e os niveis de fiabilidade que, en xeral, ofrece cada un deles, nós propoñemos un sistema de busca que se organice en tres etapas sucesivas ás que se ira accedendo en caso de non atopar na precedente a información desexada:

1 Buscar en dicionarios en papel ou electrónicos na mesma lingua da denominación

Non debemos esquecer que é esencial validar con mostras do uso real –documentación especializada escrita ou oral– a información recollida nas fontes lexicográficas, tal como se indicaba nas “cuestións previas” citadas máis arriba).

⁴ Moitas veces, para delimitar con exactitude as características dun concepto hai que realizar unha investigación microtemática, que estuda as relacións existentes entre varios deles e marca os trazos que os distinguen.

⁵ Como é ben sabido a potestade normativa sobre o idioma galego reside por lei na Real Academia Galega.

2 **Buscar en corpus de textos especializados na mesma lingua da denominación**

Aínda que o ideal sería elaborar un corpus documental da área á que pertence o concepto que queremos fixar, como se fai nos traballos terminográficos sistemáticos, na práctica real do traballo puntual esa posibilidade é practicamente inviable por razóns de tempo. Polo tanto, a nosa busca debe tirar partido dos corpus xa existentes, especialmente do inmenso banco documental que supón a Internet, pero sen deixar de ter presentes as limitacións que moitas desas fontes presentan en canto ao seu grao de fiabilidade. Hai tamén que ter en conta que non todos os exemplos nos que documentemos un termo van ser igual de útiles para a determinación do concepto. Así, interésannos especialmente os contextos de uso que incorporen información sobre os trazos básicos do concepto (o que normalmente se coñecen como contextos definitorios)⁶.

3 **Buscar a través das denominacións doutra lingua**

Este procedemento debe ser empregado con moita prudencia e sempre despois de que non desen froitos as dúas etapas anteriores, pois obríganos a establecer unha equivalencia a priori entre as denominacións de dúas linguas distintas, o que pode inducir a conclusións erróneas, xa que non é nada estraño que denominacións case idénticas en linguas diferentes designen conceptos parcialmente diverxentes⁷.

Polo tanto, este recurso debe limitarse a aqueles casos en que teñamos altas expectativas de que as denominacións dun e outro idioma remiten exactamente ao mesmo concepto. O grao máximo de certeza dáse cando existe unha terceira

e no ámbito restrinxido da terminoloxía no Servizo Galego de Terminoloxía (Termigal), constituído por convenio entre a propia Academia e a Consellería de Educación da Xunta de Galicia en 1996. Pódese ver un resumo das súas actividades en Alvaríño Alvaríño *et alii* (2001) e en González González (2000) e (2001).

---

⁶ Para máis información sobre tipoloxía de contextos e a súa utilidade en terminoloxía *vid.* Auger e Boulanger (1997).

⁷ Por exemplo a ‘acción de eliminar o gromo central dunha planta, co fin de favorecer o xurdimento dos gromos laterais’ recibe en castelán o nome de *pinzada*, pero esa denominación non remite en galego ao mesmo con-

denominación procedente dunha linguaxe internacional (a nomenclatura química, a nomenclatura botánica ou zoolóxica...) con respecto á cal as denominacións das diversas linguas son equivalentes.

Así, se intentamos determinar as características do animal coñecido en español como *ácaro de los bulbos*, poderemos buscar descrições noutro idioma, accedendo a elas a través da identificación inequívoca que nos ofrece o nome científico da especie (*Rhizoglyphus echinopus-fum*).

1.2. *Aplicación ao contexto galego*

Cando intentemos aplicar eses pasos ao traballo con termos galegos comprobaremos que con demasiada frecuencia precisaremos recorrer ao terceiro deles, a causa do incompleto desenvolvemento da produción lexicográfica especializada en lingua galega e da escasa presenza deste idioma como vehículo de comunicación en determinadas áreas de especialidade. Outras veces é o descoñecemento desa produción ou da documentación técnica á que se pode acceder a que provoca que empreguemos fontes non galegas para determinar as características básicas dun concepto, ou tamén que ignoremos as propostas denominativas alí recollidas para a designación deses conceptos.

Polo tanto, neste apartado centrarémonos en presentar as principais fontes nas que se pode atopar información actualizada e completa sobre ese tipo de produción.

Para determinar a bibliografía terminográfica existente en galego, así como algunhas das características básicas da maior parte dela (número de entradas, información presente en cada unha, etc.), a mellor vía é a consulta frecuente da Bibliografía Automatizada da Lingua Galega (Bilega), proxecto do Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades, que mantén, alimenta e difunde a través da Internet⁸ unha base de datos con toda a produción lingüística relacionada co idioma galego. Os repertorios bibliográficos publicados en papel, como García Gondar (1995) ou Regueira Fernández (1996), ou o que incluímos no anexo I son tamén útiles, pero o seu valor vese limitado pola falta de actualización inherente a ese soporte de traballo.

Outra posibilidade é consultar algún dos centros de información e recursos sobre a lingua galega existentes na actualidade. O máis especificamente centrado no ámbito que aquí cepto, que é designado por medio do substantivo *despunta*. Así mesmo, no ámbito da política, a 'redistribución ou delegación de poder político desde un órgano central cara a outro de alcance inferior, normalmente rexional',

nos ocupa é Termigal (termigal@cirp.es), pero tamén poderíamos acudir á Sección de Asesoramento da Dirección Xeral de Política Lingüística da Xunta de Galicia (<http://www.edu.xunta.es/dxpl/ferramentas/asesoramento/asesoramento.htm>) ou para consultas de tipo documental ao Centro de Documentación Sociolingüística de Galicia do Consello da Cultura Galega (<http://www.consellodacultura.org/arquivos/cdsg/>)⁹.

Tamén podemos recoller información sobre a produción terminográfica nos catálogos bibliográficos das grandes bibliotecas, pero sendo conscientes da limitación derivada de que indiquen unicamente os fondos de que elas dispoñen. Son máis útiles para recoller información sobre o volume de documentación técnica ou científica que existe en galego ou noutras linguas sobre un determinado tema.

Cada vez con máis frecuencia é posible consultar eses catálogos a través da Internet, o que mellora notablemente a súa accesibilidade e a súa eficacia como ferramentas informativas. Algúns dos máis interesantes aos que podemos acceder son:

- *Catálogo da Biblioteca Universitaria da Universidade de Santiago de Compostela* (<http://busc.usc.es/>).
- *Catálogo da Biblioteca Universitaria da Universidade de Vigo* (http://biblio.cesga.es/search*gag/)
- *Catálogo da Rede de Bibliotecas Públicas de Galicia* (<http://212.51.60.146/screens/iniciogag.html>)
- *Catálogo da Rede de Bibliotecas Universitarias Españolas (Rebiun)* (<http://rebiun.cre.org/cgi-bin/rebiun/LL13/GO>)
- *Catálogo Porbase (Base Nacional de Datos Bibliográficos)* (<http://ipac.bn.pt/ipaccgi/ipac.exe>)
- *Catálogo do ISBN español* (<http://www.mcu.es/bases/spa/isbn/ISBN.html>)

denomínase en inglés *devolution*, concepto que en galego non se designa coa forma paralela *devolución* senón como *descentralización* ou *autonomía*.

---

⁹ Pódese acceder a ela no enderezo <http://airas.cirp.es/WXN/wxn/frames/bilega.html>.

O terceiro tipo de fontes que nos poden axudar para determinar con claridade as características do concepto son as fontes electrónicas (corpus textuais, páxinas web...). En 2.2. imos explicar con máis detalle a utilidade deste tipo de materiais e cómo coa axuda dos buscadores podemos converter toda a Internet nun gran corpus multitemático e multilingüe aberto ás nosas consultas, tanto sobre a denominación como sobre o concepto do termo que estamos estudando.

2. Buscar a denominación que recibe ese concepto na lingua pola que se consulta

Logo de delimitado e definido o concepto, debemos intentar determinar a denominación ou denominacións que realmente se empregan na lingua que é obxecto de consulta. Para iso temos que emprender en fontes documentais nese idioma unha busca que, en función da información coa que contemos, pode comezar en traballos lexicográficos ou terminográficos multilingües e confirmarse despois en documentación especializada, ou pode arrincar directamente neste segundo tipo de material.

2.1. Pasos na busca da denominación

1 Busca en dicionarios ou vocabularios

A nosa investigación poderá comezar por aquí sempre que, ademais das características do concepto, coñezamos a denominación que este recibe nalgunha outra lingua ou supoñamos a que pode recibir no propio idioma polo que se consulta.

No primeiro dos casos deberíamos revisar dicionarios e vocabularios multilingües para ver se neles se ofrece algunha posible denominación na lingua destino da consulta. No segundo caso (supomos qué denominación pode recibir o concepto na lingua de destino) debemos intentar confirmar esa hipótese en dicionarios monolingües e contrastar a definición que alí se ofrece coa descrición que posuímos para o concepto.

Así por exemplo, se sabemos que en inglés se denomina *attachment* ao arquivo ou programa que se envía vinculado a unha mensaxe de correo electrónico,

podemos buscar en traballos terminográficos galegos relacionados coa informática ou as telecomunicacións ata atopar unha posible resposta, como a que se nos ofrece en Realiter (2000), onde se propón *anexo* como denominación galega.

Ou tamén, se temos ben caracterizado o concepto que en castelán se denomina *ateroesclerosis*, podemos buscar en fontes lexicográficas galegas (por ex. en Daviña Facal, 2000) a palabra que probablemente designe a mesma patoloxía – neste caso *aterosclerose*– e comparar as definicións para confirmar que en realidade se trata de denominacións equivalentes para o mesmo concepto.

Estas buscas poden realizarse en traballos difundidos en dous tipos de soporte: o papel e o formato electrónico. A posibilidade de acceso aos primeiros dependerá dos fondos bibliográficos dispoñibles no posto de traballo e da capacidade adquisitiva de cadaquén. Pola contra, calquera pode acceder a baixo custo a un amplísimo repertorio de materiais lexicográficos e terminográficos en Internet, o que permitirá prescindir da consulta de fontes en papel nun bo número de casos. No anexo II preséntanse unha serie de páxinas web que se dedican á compilación deste tipo de traballos en diversas linguas, así como unha selección de dicionarios e vocabularios en liña que poden ser de utilidade no proceso de busca ou de confirmación da denominación.

Así e todo cómpre lembrar que, no caso de atopar unha resposta nestas fontes, deberemos contrastala en documentos reais, pois como xa dixemos máis arriba, os materiais lexicográficos e terminográficos non serven de aval do uso efectivo dun termo.

2 Busca en documentación especializada

Se a información que coñecemos non inclúe unha denominación nesta lingua ou se –incluíndoa– a procura en dicionarios e vocabularios multilingües non ofreceu ningún resultado, haberá que comezar a investigación directamente na documentación especializada.

Este tipo de busca é máis dificultosa, pois tense que realizar cun enfoque dedutivo centrado en intentar illar unha denominación probable para o concepto que

determinamos na etapa 1, partindo de datos como os seus trazos significativos básicos, as denominacións de conceptos estreitamente vinculados con este (xenéricos, específicos ou coordinados), as características da subárea de especialidade a que pertence, etc. Se ese labor de busca ten éxito, chegaremos a identificar unha posible denominación, pero haberá que comprobar outra volta sobre a documentación real se efectivamente designa o concepto devandito.

Enfrontados por exemplo á necesidade de determinar cuál é a palabra galega que designa o mesmo concepto có castelán *raspón* ('ramificación que forma el racimo de la uva y a la que se prenden estas'), o primeiro paso será buscar en dicionarios ou vocabularios bilingües para intentar atopar a denominación equivalente.

Se esa busca non ofrece resultado, deberemos revisar documentación galega na procura de denominacións que teñan probabilidades de ser a que buscamos. Así, cando atopamos un texto coma o seguinte.

O viño tinto faise a partir do mosto das uvas tintas fermentado xunto coas partes sólidas da uva (o cangallo, pebidas, etc.).

vemos que *cangallo* pode ser a denominación que estamos buscando, intuición que se amosará atinada ao comprobar o seu significado ('Cada unha das ramificacións que forman un acio') nun dicionario galego.

Esas buscas podemos emprendelas en documentación en papel ou en fontes electrónicas, pero como xa indicamos máis arriba, a imposibilidade de elaborar un corpus para cada investigación puntual obrigaranos a deseñar estratexias que optimicen o proceso de busca.

A vantaxe evidente das fontes electrónicas en canto a rapidez e flexibilidade de consulta vainas converter no material de traballo prioritario, de xeito que intentaremos tirar partido dos corpus textuais especializados cando existan e, cando non, trataremos Internet como un gran corpus no que é posible atopar información en múltiples linguas sobre calquera área de especialidade. Pola contra, o uso de fontes en papel vai ser limitado, dada a cantidade de tempo que cumpriría investir na súa consulta, a non ser que se trate de materiais claves no desenvolvemento da área de especialidade ou que posúan unha estrutura ou

unha presentación da información que facilitan o acceso rápido á microárea temática na que pode aparecer o concepto sobre o que investigamos (táboas de contidos moi detalladas, índices de materias e de termos citados...).

Un terceiro tipo de documentación ao que se pode recorrer son as fontes orais. A consulta a expertos da área de especialidade é unha práctica que pode resultar moi útil para a recolla de información puntual, xa que permite obter respostas nun prazo de tempo relativamente curto e fornece datos moi achegados aos usos realmente existentes nos ámbitos especializados.

2.2. *Aplicación ao contexto galego*

1 Busca en dicionarios ou vocabularios multilingües

A produción terminográfica galega, xulgada tanto a nivel cualitativo como cuantitativo, está en xeral por baixo das necesidades dos usuarios deste idioma en contextos científicos, técnicos e profesionais, e iso a pesar de que nos últimos cinco ou seis anos o panorama parece estar mellorando progresivamente, e tanto o número como a calidade dos traballos editados segue unha liña claramente ascendente¹⁰. Así mesmo, o uso das novas tecnoloxías para optimizar a difusión dos dicionarios ou vocabularios editados é, aínda que crecente, claramente minoritario. Por todo isto, a busca das denominacións segue tendo como corpus básico as fontes en papel.

Nestas circunstancias, dispoñer dun repertorio amplo e actualizado de dicionarios e vocabularios que atendan ao galego é unha necesidade peremptoria, necesidade que pode cubrirse coa consulta frecuente na Bilega ou en calquera dos catálogos e repertorios bibliográficos mencionados en 1.2.

A pesar do devandito, se sumamos as limitacións impostas polo volume e as características da produción terminográfica galega por un lado, e os problemas que se derivan da súa difusión centrada no soporte papel (fundamentalmente as lim-

---

⁹ Aínda que só fagamos referencia a estes centros neste momento, é evidente que podemos recorrer ao seu asesoramento en calquera momento da investigación, especialmente para determinar se xa circula en galego algun-

itaci3ns para a actualizaci3n e o tempo que require a súa consulta) polo outro, non pode sorprendernos que a utilidade destes produtos na resoluci3n de dúbidas vaia diminuíndo aceleradamente a medida que estas comezan a proceder de ámbitos moi especializados ou acabados de incorporar á vida social.

2 Busca en documentaci3n especializada

No caso galego, a utilidade da consulta en corpus documentais electr3nicos vese condicionada polo escaso n3mero de ferramentas deste tipo que se axusten aos nosos intereses: na actualidade s3 podemos acceder ao Corpus de Referencia do Galego Actual –CORGA– e ao Corpus Lingüístico da Universidade de Vigo –CLUVI–.

O primeiro é un banco de textos galegos, desenvolvido desde o Centro Ramón Piñeiro para a Investigaci3n en Humanidades e accesible a través de Internet no enderezo <http://corpus.cirp.es/corga/>, que conta con 17,6 millóns de formas¹¹, pero que non se centra na recolla de documentos especializados, sen3n que abrangue terreos moi diversos (literarios, ensaísticos, xornalísticos, lingua oral...) co fin de ofrecer un panorama da “suficiente amplitude para seren considerados representativos do uso lingüístico do galego actual”. Polo tanto, temos que asumir que existe unha alta probabilidade de que non nos sexa útil para documentar termos que pertencen a ámbitos moi especializados.

O segundo é un corpus de textos especializados galegos que conta con documentaci3n das áreas xurídico–administrativa, biolóxica, informática, gastron3mica, pesqueira e de axuda humanitaria, sumando un total duns catro millóns de palabras¹². Está constituído como un corpus paralelo no que ademais de documentar o uso dunha denominaci3n nun idioma podemos saber c3l é o seu equivalente noutra lingua. É consultable no enderezo <http://sli.uvigo.es/CLUVI/> pero a forma na que vai medrando –por agregaci3n de novas áreas a través de subcorpus– provoca que a súa utilidade se limite aos poucos campos polo de agora incluídos.

ha denominaci3n para o concepto sobre o que traballamos ou se desde esas entidades se est3 intentando implantar no uso alg3n neoloxismo para denominalo.

Visto isto, a vía máis interesante vai ser a que aproveita a Internet como corpus documental no que é posible rastrexar o uso real de determinados termos. Con todo, a rendibilidade deste procedemento vaise ver limitada por dúas cuestións: a escasa penetración do galego neste novo medio, aínda comparándoo con linguas que teñen un número de falantes semellante¹³, e o feito de que a maioría dos buscadores non permitan que o idioma galego funcione como criterio de filtraxe¹⁴. Só dous –Alltheweb e Terra¹⁵– incorporan esta posibilidade, pero contan cun número moi baixo de páxinas indexadas en galego, o que provoca que as buscas non ofrezan resultado ningún con demasiada frecuencia.

Unha maneira de intentar superar esta pexa é elaborar un filtro propio que permita seleccionar as páxinas galegas de entre o corpus total de documentos a que se ten acceso a través dun buscador. Este filtro debe basearse na presenza dunha serie de palabras moi frecuentes nun idioma concreto (no caso do galego, por exemplo *é, co/coa/cos/coas, unha, do/da/dos/das...*), e na ausencia doutras que son moi frecuentes en linguas próximas estruturalmente (*es, um, uma, com...*). Este é o mecanismo que segue, por exemplo, o buscador CiberCerques Multilingües (<http://terminotica.upf.es/multcerq.htm>) da Universitat Pompeu Fabra, pero tamén podemos aplicalo sobre calquera dos buscadores máis habitualmente empregados (Google, Altavista, Yahoo, NorthernLight...).

Máis arriba indicamos as limitacións que presenta a busca sobre fontes galegas en papel; por iso mesmo, sendo pragmáticos, debemos asumir que en moitos casos non vai ser posible realizala, quer pola escaseza de documentación ou pola dificultade de acadala, quer por non dispor de tempo abondo. Polo tanto, desde ese mesmo pragmatismo, propoñemos un comportamento mixto en relación

¹⁰ Unha visión sintética das características desta produción pode verse no anexo III. Para análises máis detalladas, *vid.* Rodríguez Río (1996) e Rodríguez Río (2002).

¹¹ Datos de xullo de 2003.

¹² Datos tirados de Aguirre Moreno, Álvarez Lugiés e Gómez Guinovart (2002).

con esta vía de procura, dedicándolle tempo sempre que haxa expectativas razoables de atopar mencións ao concepto que se busca, e pareza posible que as denominacións empregadas para esas mencións difiran das que se poderían aventurar observando as palabras empregadas nas linguas veciñas¹⁶.

Levado ao terreo do concreto, o devandito obrigaranos a decidir para cada investigación puntual se cómpre ou non buscarmos en fontes en papel. Para tratar de fundamentar esa decisión sobre argumentos obxectivos, propoñemos que se manexen os dous criterios seguintes:

- A área de especialidade en que se inscribe o termo

En campos cunha alta compoñente tecnolóxica ou científica (como a xenética, a física avanzada, a biotecnoloxía...) ou de recente irrupción na nosa sociedade (como as telecomunicacións) ha ser moi estraño que as denominacións usadas en galego diverxan das empregadas polas linguas veciñas. Pola contra, naquelas máis vinculadas ao medio físico (xeoloxía, xeografía, arqueoloxía...) ou moi presentes historicamente na realidade socioeconómica do país (pesca, gandería, sector agroforestal, viticultura, minaría, sector téxtil, construción...) a existencia de conceptos que reciban en galego unha denominación diferente da dos idiomas veciños é moito máis probable.

- A proximidade ou a distancia do concepto coa vida social, cultural, económica, etc. da sociedade tradicional galega

Este segundo criterio superponse sobre o primeiro, de xeito que a probabilidade de atopar denominacións galegas desenvolvidas autonomamente aumentará cando estas se refiran a realidades coas que a sociedade galega

¹³ Vid. Romero e Vaquero (2001) e Gómez Guinovart (2003).

¹⁴ Isto non crea maiores problemas cando buscamos denominacións que non coinciden coas de ningunha outra lingua (*bioloxía, muíño, xerontocracia...*), pero dificulta enormemente a detección de fontes galegas cando procuramos formas coincidentes coas de idiomas do noso contorno (*leucemia, big-bang, prevaricación...*).

¹⁵ Pódese acceder a eles en <http://www.alltheweb.com/advanced> e <http://buscador.terra.es/adv.asp>, respectivamente.

mantívese contacto frecuente e continuado no tempo, con independencia de que pertencen a unha ou a outra área temática¹⁷.

A aplicación destes dous criterios aconsellaría buscar en fontes galegas en papel sempre que o concepto fose manexado con frecuencia pola sociedade tradicional do país ou pertence a unha área vinculada coa nosa realidade socioeconómica. Pola contra, cando ningunha de ambas as condicións se cumpre, poderíamos prescindir desa busca.

A elección das fontes nas que buscar pode converterse noutro problema. Aínda que en galego a situación máis frecuente é a escaseza e non a sobreabundancia de documentación, se nos vemos na necesidade de seleccionar cumprirá darlle prioridade aos traballos máis representativos da área de especialidade á que pertence o concepto, tanto pola súa difusión como pola relevancia intrínseca do documento. Como pauta xeral preferiremos tamén os traballos máis recentes antes ca os antigos, sobre todo en campos nos que o factor tecnolóxico teña un peso importante, na medida en que se pode supor que van reproducir e nomear unha estrutura conceptual máis achegada á que exista no momento presente.

3. Avaliar a calidade¹⁸ e as perspectivas de asentamento no uso real da(s) denominación(s) atopada(s)

3.1. Características xerais

En principio, esta avaliación só sería precisa para as denominacións atopadas en documentos especializados e non para as recollidas en fontes lexicográficas ou termi-nográficas, sempre que o seu uso real se confirmase posteriormente na documentación. Isto é así, porque cabe supor que o traballo de valoración da calidade destas últimas xa se realizou

---

¹⁶ A priori, non parece rendible dedicar tempo a buscar as posibles denominacións galegas para conceptos como os denominados en inglés *p-brana*, *massive compact halo objects* ou *weakly interacting massive particles*, xa que o uso do galego como lingua de transmisión de coñecementos no ámbito da física teórica é practicamente nulo. O mesmo se podería dicir da busca de formas galegas empregadas para referirse aos conceptos nomeados como *tricleucemia*, *fotón* ou *quark*, xa que é moi pouco probable que os resultados atopados diverxan dos adoptados en inglés, francés, portugués ou castelán, unha vez feitas as adaptacións ortográficas correspondentes.

antes de darlles cabida nos dicionarios ou vocabularios. Polo tanto, nese tipo de casos, o proceso de investigación terminográfica podería rematar aquí, transmitíndolle á persoa que consultou o resultado final das pescudas (é dicir, a proposta atopada e a indicación de en qué fonte lexicográfica se atopou).

Pola contra, as propostas denominativas rexistradas unicamente na documentación deben ser obxecto dunha avaliación neste momento. Esta debe ter en conta dúas perspectivas distintas: a intrínseca e a extrínseca ou pragmática. A primeira atenderá a cuestións relacionadas tanto co significado (precisión, claridade...) como co significante (congruencia coas solucións adoptadas por esa lingua en casos semellantes, respecto pola estrutura fonolóxica e morfolóxica do idioma, nivel de harmonización coas linguas veciñas...). Pola súa parte, a segunda terá que determinar o grao de uso da proposta e valorar as facilidades ou dificultades existentes á hora de introducila na comunicación especializada ou de eliminala dela.

Polo tanto, pódese dar o caso de que termos que segundo o primeiro dos enfoques serían deficientes reciban unha valoración final positiva, despois de comprobar o seu alto grao de uso e o escaso éxito dos intentos de substituílos por outros, en principio máis adecuados¹⁹. E ao revés, termos moi instalados no uso desbótanse definitivamente do corpus léxico nas obras normativas dada a súa inadecuación desde o punto de vista lingüístico²⁰.

Aínda que a teoría metodolóxica di que o traballo de avaliación debe ser realizado por equipos interdisciplinares, compostos por especialistas da área na que se pode encadrar o problema terminolóxico e lingüistas con coñecementos de terminoloxía, na práctica do traballo puntual unha situación así vai ser infrecuente. Na realidade, son os traballadores dos servizos lingüísticos, os tradutores ou os correctores os que realizan case sempre esa avaliación,

---

¹⁷ Así, dentro dun ámbito como a pesca, é moi probable que existan denominacións autónomas para todos os conceptos relacionados co manexo e os coidados dos aparellos de pesca, pero parece máis difícil atopalas para referirse aos elementos de seguridade a bordo, ou aos equipos de detección do peixe.

¹⁸ Falamos de *calidade* e non de *corrección*, porque, en sentido estrito, esta segunda etiqueta só se podería empregar naqueles casos en que se contase cun ditame dunha entidade con autoridade prescritiva sobre o corpus léxico galego, potestade que só posúe a Real Academia Galega, e en cuestións de terminoloxía o Termigal.

---

¹⁹ Isto é o que ocorreu, por exemplo, cos anglicismos *hardware* e *software* no galego. A pesar de ser termos

aínda que deben intentar contar sempre co asesoramento e a opinión dalgún especialista na materia (como mínimo, o autor da consulta, ou do documento no que aparece o termo que puxo en marcha a investigación).

3.2. *Aplicación ao contexto galego*

Aínda que en principio non sería preciso, como acabamos de ver, nós recomendaríamos estender o labor de avaliación das denominacións tamén ás recollidas en fontes lexicográficas ou terminográficas, partindo do feito de que a produción destes materiais en galego presenta unha serie de carencias, xa apuntadas con anterioridade, que impiden outorgarlles sen máis o aval de calidade aos termos presentes neles.

Porén, o devandito non nos autoriza a facer táboa rasa da produción terminográfica galega, senón a ter en consideración que en determinados casos será razoable defender propostas de termos que contradigan o recollido nela –incluso nas obras normativas– sempre que fundamentemos a nosa defensa, non en preferencias persoais, senón en un ou varios dos aspectos que a continuación presentaremos.

Na avaliación das denominacións –estean estas recollidas en fontes lexicográficas e terminográficas ou unicamente en documentación especializada– vai ser preciso ter en conta un conxunto de cuestións moi diversas e que observan o termo desde planos diferentes aínda que complementarios. Isto impídenos elaborar un documento que poida seguirse como se for un protocolo de actuación, pero iso non implica que a avaliación só poida basearse en argumentos subxectivos. Pola contra, esta debe artellarse arredor dunha serie de criterios de importancia diversa, que afectan a cada unha das dúas vertentes xa citadas (intrínseca e extrínseca), e que haberá que valorar en cada caso en particular.

3.2.1. *Criterios da vertente intrínseca*

1 En xeral cómpre respectar a autoridade normativa

Como principio, o feito de que unha proposta apareza avalada ou publicada por entidades dotadas de autoridade normativa debe entenderse como un aval da súa calidade e un argumento poderoso para aceptala sen emendas. Agora ben, como xa indicamos, é posible defender puntualmente solucións alternativas ás anteriores en casos nos que exista contradicción entre fontes normativas, incongruen-

cia con respecto a outros termos tamén sancionados normativa–mente, etc.

Se se opta por unha decisión coma esta, vai ser imprescindible argumentar con detalle os motivos que a xustifican e indicarlle á persoa que puxo en marcha a investigación (normalmente por medio dunha consulta) a elección feita e a razón que a avala.

Por ex., aínda que no *Diccionario da Real Academia Galega* (García e González González, 1997) se recolle unicamente a denominación *geyser*, nas *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego* (Instituto da Lingua Galega / Real Academia Galega, 1995: 26) afirmase que “Os latinismos e as palabras estranxeiras de circulación corrente, aínda que non estean plenamente adaptadas ao galego, seguen as regras de acentuación enunciadas anteriormente” [as xerais da lingua galega].

De aí podemos deducir a necesidade de acentuar ese estranxeirismo (*géyser*) igual ca calquera outra palabra grave que remate en –r, así como tirar argumentos para defender por que se contradí explicitamente a forma recollida no dicionario académico.

2 Hai que intentar axustarse ás pautas morfolóxicas e sintácticas do galego

Isto é especialmente válido naquelas ocasións en que a existencia desas pautas sexa facilmente detectable e aplicable, como no caso de moitos termos formados por composición culta²¹, ou daqueles que pertencen a series pechadas ou regulares de elementos. Nestas situacións, débese evitar na medida do posible a integración de termos que introduzan irregularidades nos paradigmas segundo os cales se constrúen unha serie de casos semellantes.

Así, tendo en conta que os compostos cultos que teñen como segundo elemento –lito (‘pedra’) son todos eles esdrúxulos en galego (*aerólito, coprólito, crisólito, megálito, micrólito, nefrólito, oólito, otólito, siderólito, zoólito...*) cómpre respectar esa estrutura acentual á hora de incluír no corpus léxico novos termos

totalmente estranhos ao sistema desta lingua e moi dificilmente adaptables a el, tanto desde o punto de vista gráfico como fonético, foron integrados na norma léxica desde idioma (*vid. Diccionario da Real Academia Galega*), tendo en conta a súa presenza exclusiva no uso real e o nulo éxito dalgunhas denominacións alternativas, como os *soporte físico* e *soporte léxico* propostos en Gómez Guinovart e Lorenzo Suárez (1994).

²⁰ En galego, isto é especialmente frecuente en termos formados por composición culta, cando unidades moi

que inclúan ese formante.

Igualmente, tendo en conta que un dos sufixos cultos empregados en galego para crear substantivos a partir de verbos é –torio (e non –orio), como podemos comprobar en *comungatorio*, *conservatorio*, *deambulatorio*, *definitorio*, *observatorio*, *preservatorio*... parece razoable defender que o concepto que podemos definir como ‘organismo no cal se reproducen virus, bacterias ou parasitos, e que xeralmente non se ve afectado por eles’ debe denominarse en galego *reservatorio* e non *reservorio aínda que a segunda sexa a forma máis empregada na documentación e figure en obras terminográficas galegas.

3 **A calidade dos termos será maior, na medida en que respecten as pautas ortográficas e ortofónicas do galego**

En xeral, un termo que teña a capacidade de integrarse facilmente na estrutura do galego debería ser preferido a outro que non a teña.

Pola contra, é moi frecuente que denominacións formalmente estrañas (estranxeirismos procedentes de linguas afastadas estruturalmente, nomeadamente do inglés) coñezan unha amplísima difusión en galego, debido ao lugar que ese idioma está acadando como lingua franca da ciencia e da técnica, ao papel de modelo que a sociedade norteamericana desempeña sobre o resto do mundo occidental e á práctica inmediatez con que as novidades científicas, técnicas e sociais se transmiten duns países a outros²². En casos coma eses hai que tomar a decisión de aconsellar ou non esas denominacións “estranxeiras” valorando as dúas perspectivas da cuestión: a puramente lingüística e a pragmática.

Por exemplo, dous estranxeirismos como *software* e *hardware* son evidentemente alleos á estrutura do galego e, en principio, deberían ser desbotados como

empregadas seguen padróns construtivos que contradin os aplicados na formación de termos moi semellantes e avalados normativamente. Así, aconséllase desbotar do corpus léxico do galego formas como *rumiantes, *monolito ou *microlito a pesar de ter un uso moi frecuente, e substituílas respectivamente por *ruminantes*, *monólito* e *micrólito*.

²² Este procedemento de formación de palabras, chamado tamén “neocomposición” pode definirse como aquel tipo de composición que ten lugar nunha lingua moderna a partir de lexemas latinos e gregos. Polo tanto, nin

denominacións aceptables neste idioma. Porén, a súa altísima implantación no uso real, e as dificultades para encontrar unha forma adaptada que non supuxera unha deformación total de ambas as palabras, anuláron na práctica as posibilidades de substituílas por formas máis respectuosas coa estrutura do galego.

Pola contra, en dous casos en aparencia semellantes, como son *scanner* e *plotter*, si é probable que as propostas de modificación acaden o éxito, xa que denominacións como *escáner* ou *plóter* poderían integrarse no galego sen forzar as estruturas da lingua e sen alterar significativamente a pronuncia nin a forma do termo²³.

4 **Deben buscar a precisión e explicitar as semellanzas e diferencias con outros termos da mesma subárea de especialidade**

A documentación especializada basea a súa calidade en aspectos como a precisión, a concisión e a adecuación á situación comunicativa en que se produce o texto. Especialmente importante é o primeiro deles, xa que a misión que se lle outorga á comunicación científica e o grao de formalización conceptual do tema de que se fala esixen evitar as ambigüidades na transmisión da información.

Aplicados á terminoloxía estes principios implican que a denominación dun termo debe axudar a describir as características básicas do concepto que designa e a destacar as diferencias e semellanzas existentes entre este e outros do mesmo campo temático. Na práctica, o devandito cúmprese *grosso modo* coa terminoloxía máis vinculada ao mundo científico, especialmente cos sistemas de nomenclaturas; pero moito menos coa relacionada co mundo industrial, profesional e sobre todo co comercial. Nestes, factores como o uso da denominación como “marca” dun produto ou a difusión do termo entre sectores sociais moi amplos fan que valores como a eufonía, as connotacións ou a concisión da denominación –que analizaremos na “vertente pragmática”– acaden unha elevada importancia.

o composto existía na lingua clásica, nin é frecuente que os formantes teñan un uso independente na lingua moderna.

Por exemplo, a técnica radiográfica coñecida como *tomografía axial computarizada*, que presentaba unha denominación que describía con detalle o concepto, pasou a ser denominada prioritariamente a través da sigla dela derivada (*TAC*) a medida que o seu uso se ía xeneralizando na práctica clínica.

Esá simplificación só será admisible se non provoca vacilacións na relación entre denominación e concepto, posto que a aparición dalgunha inseguridade afectaría aos cimentos da comunicación científica ou profesional que se artellan, como acabamos de indicar, sobre a precisión.

Así, para nomear o concepto que poderíamos definir como ‘mineral formado por óxido de silicio, moi estable en condicións ambientais normais, que cristaliza no sistema trigonal e que se atopa en rochas de todo tipo’ (en castelán, *cuarzo* e en portugués *quartzo*) algunhas fontes lexicográficas e terminográficas galegas ofrecen a posibilidade de elixir entre *cuarzo* e *seixo*.

Esta segunda opción, que supón a reutilización dunha palabra patrimonial galega e evita o emprego dun cultismo non parece atinada xa que pode fomentar confusións con outro termo da mesma área, formado pola mesma denominación (*seixo*) e por un concepto definible como ‘tipo de rocha xeralmente branca e moi dura’, en cuxa composición entraría o mineral descrito no parágrafo anterior.

5 Os termos xa presentes no galego son preferibles aos préstamos

Cando un termo vivo no galego remita ao mesmo concepto ca un préstamo doutra lingua sempre será preferible o primeiro; o préstamo pode, segundo os casos, admitirse como forma sinónima ou rexeitarse por ser superfluo.

Segundo o dito, á hora de recoller as denominacións galegas para o túnido *Thunnus alalunga*, haberá que darlle preferencia á forma *bonito* (que é a viva no galego falado) sobre outras como **bonito do norte* ou **atún branco*, que son imitacións das denominacións de linguas veciñas.

Sobre este principio xeral cómpre establecer dúas excepcións:

- Os termos científicos construídos con formantes cultos de orixe greco-

latina trátanse moitas veces como se fosen préstamos internos do propio sistema galego (igual que se faría cun dialectalismo ou un arcaísmo que intentásemos integrar no estándar como denominación dun novo concepto). Por iso, unha forma como *glóbulo vermello* non debe considerarse preferible a outras como *hemacia* ou *eritrocito* argumentando a distinta orixe dos seus elementos constituíntes.

- En casos como os anteriores, pode ocorrer que a denominación construída por vía culta con materiais gregos ou latinos e a formada no propio galego remitan ao mesmo concepto pero funcionen en niveis de lingua totalmente distintos. Nese caso cumprirá darlle preferencia á forma utilizada no nivel estándar.

Parece evidente que palabras como *vinchoca*, *bocha*, *ampola* e *flictena*, aínda designando un mesmo concepto que poderíamos definir como ‘vexiga cutánea formada pola elevación da epiderme, chea de líquido seroso’, non van poder empregarse nos mesmos contextos de uso: as dúas primeiras están limitadas a situacións comunicativas non formais nin especializadas e as dúas últimas funcionan preferentemente –exclusivamente, no caso de *flictena*– nos ámbitos en que as outras non teñen presenza.

Tamén pode ocorrer que a denominación patrimonial do galego non remita exactamente ao mesmo concepto có préstamo, senón a un moi semellante. Nese caso cumpriría analizar a viabilidade de realizar unha extensión semántica da palabra propia (que pasaría a convertese no significante dun novo termo que tería como concepto aquel para o que estamos buscando denominación) ou de aceptar a forma emprestada.

Un exemplo disto foi o proceso que levou a desbotar o préstamo *coxinete como denominación do ‘elemento que serve para soportar ou guiar un eixe ou unha árbore de maquinaria’, e a colocar no seu lugar a palabra patrimonial *chumaceira*, que designaba no mundo mariñeiro a ‘peza de madeira de forma trapezoidal sobre a que vai metido o tolete e que serve, ademais, para apoiar e soportar a rozadura do remo’, baseándose na semellanza dos dous conceptos, diferenciados basicamente polo nivel tecnolóxico dos aparellos de que forman parte.

6 **Son preferibles os termos que coincidan, total ou parcialmente, cos empregados polas linguas do noso contorno**

A conveniencia de buscar esa coincidencia é destacada en Instituto da Lingua Galega / Real Academia Galega (1995), en concreto no principio 4 dos citados na súa “Introducción”. Alí afirmase que “As escollas normativas deben ser harmónicas coas das outras linguas, especialmente coas romances en xeral e coa portuguesa en particular, evitando que o galego adopte solucións insolidarias e unilaterais naqueles aspectos comúns a todas elas, tales como a adaptación de cultismos e de terminoloxía científica e técnica”. Aínda así, non debemos esquecer que ás veces as condicións pragmáticas poden desaconsellar propostas terminolóxicas baseadas nesa vontade harmonizadora e moi adecuadas desde un punto de vista estritamente lingüístico.

Para determinar qué denominacións se empregan nas linguas veciñas teremos que consultar repertorios terminográficos multilingües. A procura en dicionarios en papel é en xeral lenta e obrigaranos a dispoñer dun conxunto de materiais moi amplo e actualizado con regularidade. Polo tanto, debemos intentar tirar o máximo proveito da consulta de fontes electrónicas, moitas das cales son accesibles gratuitamente a través da Internet²⁴.

Este principio xeral, que valora como positiva a coincidencia terminolóxica entre as linguas próximas, debe poñerse en suspenso en casos como os seguintes:

- Se as únicas linguas que coinciden son galego e castelán parece aconsellable buscar un certo diferencialismo (a pesar de que, salvo excepcións, os préstamos do castelán adaptaciónanse con facilidade á estrutura lingüística do galego).

Por exemplo, na documentación técnica en galego é frecuente ver como *codia* se emprega para designar a ‘capa externa dos órganos animais ou vexetais, de estrutura máis ou menos concéntrica’, en construcións como *codia cerebral*, *codia adrenal*, *codia suprarrenal*, etc.), probablemente a imitación do castelán *corteza*, mentres que as outras linguas veciñas empre-

²² Por este motivo é fundamental conseguir que os termos procedentes doutras linguas, sobre todo aqueles que pertencen a ámbitos de ampla repercusión social, sexan avaliados con rapidez, antes de que acaden unha integración de facto que faga imposible a súa substitución no caso de que se considerase oportuna. O ideal sería

gan como denominación para o mesmo concepto o latinismo *córtex*.

Nesas circunstancias, os traballos lexicográficos e terminográficos galegos máis modernos como o *Gran diccionario Xerais da lingua* (Carballeira Anllo, 2000), ou o *Diccionario galego de termos médicos* (Reyes Oliveros e García González, 2002) defenden o uso do cultismo e evitan recorrer ao calco do castelán.

- Cando os idiomas máis próximos a nós coinciden ao presentar denominacións que supoñen unha tradución ou adaptación errónea dun préstamo común a todos eles, normalmente un anglicismo. Nese caso teremos que escoller entre a fidelidade lingüística –o que implicaría evitar a importación do erro ao corpus léxico galego– e a harmonización –que nos levaría a aceptar a denominación errada, aínda que maioritariamente empregada–. Na nosa opinión, unha posible vía de actuación sería ofrecer as dúas propostas como aceptables aínda que priorizando como mellor a correcta desde o punto de vista lingüístico, e deixando que sexan os usuarios os que decidan a sorte de cada unha.

O inglés denomina *interceptive orthodontics* á ‘aplicación de tratamentos temperáns, usando aparatos, sobre a dentición primaria ou mixta, para previr maloclusións graves, en casos en que se detecta oclusión inversa ou outros problemas orais’. Por influencia del este concepto recibe o nome de “ortodoncia interceptiva” en español e “ortodontia interceptiva” en portugués.

Á hora de elaborar unha denominación galega, poderíamos optar entre as tres posibilidades seguintes:

- *ortodoncia interceptiva*, fiel ao préstamo e paralela ás linguas veciñas, pero inadecuada desde o punto de vista lingüístico ao presentar un adxectivo de verbal que non se constrúe como adoitan facelo este tipo de palabras en galego (cfr. con *receptor*, *perceptor*, *interruptor*...)
- *ortodoncia interceptora*, que regulariza o adxectivo coa estrutura do galego, pero non describe con transparencia o concepto
- *ortodoncia modificadora*, que respecta a estrutura do galego e describe con bastante exactitude o concepto, polo que podería ser

considerada como a preferible, a pesar de non coincidir coas formas usadas nas linguas veciñas.

3.2.2. Criterios da vertente pragmática

1 Grao de uso real

Parece evidente que canto máis usado sexa un termo, maiores serán as dificultades para conseguir substituílo por outro que posúa unha denominación máis apropiada desde o punto de vista lingüístico. Polo tanto, canto maior sexa a implantación no uso máis precavidos cómpre ser na elaboración e proposta de formas alternativas ás efectivamente empregadas.

Vémolo cos anglicismos *software* e *hardware*, que penetraron con gran forza en todas as linguas peninsulares por causa da grande expansión que a ofimática viviu a partir de mediados dos 80. Nalgunhas destas linguas, coma no catalán, tendo en conta as dificultades gráficas e fonéticas que os dous préstamos presentaban á hora de integrarse na estrutura do idioma, potenciouse en paralelo o uso dos neoloxismos *programari* e *maquinari*, que acabaron acadando unha presenza significativa²⁵.

En galego intentouse un proceso parecido, e así no *Vocabulario de informática* (Gómez Guinovart e Lorenzo Suárez, 1994) propúxose *soporte lóxico* e *soporte físico* como denominacións galegas equivalentes de *software* e *hardware*, respectivamente. Porén, o alto grao de implantación con que daquela xa contaban os termos ingleses, unido probablemente a problemas na difusión das propostas, ou incluso ás características intrínsecas destas, provocaron que o seu emprego na documentación técnica non pasase do anecdótico. Boa proba disto é que no *Gran diccionario Xerais* (Carballeira Anllo, 2000) recóllese unicamente *hardware* e *software* como as denominacións funcionais en galego para designar eses conceptos.

O maior problema que presenta a aplicación deste criterio é a dificultade de determinar por medios obxectivos o grao de uso real dun termo, sobre todo en situacións nas que non se dispón de tempo para emprender unha investigación demorada, como adoita ocorrer nos traballos terminográficos puntuais.

que esta avaliación fose realizada por entidades normativas, pero poden xogar un papel similar as valoracións feitas desde as unidades correspondentes de certas organizacións (universidades, medios de comunicación de

Como xa dixemos noutro punto, a creación dun corpus representativo de fontes en papel non vai ser posible a maioría das veces, polo que outra volta podemos recorrer á Internet como unha vía rápida e sinxela de buscar información cuantitativa e cualitativa sobre o grao de uso dun termo en concreto.

Se, por exemplo, queremos comprobar en qué medida en galego se usan *link*, *enlace* ou *ligazón* para denominar o ‘texto ou gráfico sobre o que se pode pre-

mer para pasar dun punto a outro dun documento, a outro documento ou a outros elementos como páxinas web, sitios FTP, etc.’ poderíamos obter informacións empíricas investigando cántas veces aparece cada unha desas formas nas páxinas web redactadas nese idioma²⁶.

2 **Grao de difusión e antigüidade da fonte lexicográfica ou terminográfica en que se recolle o termo**

Aínda que de maneira indirecta, a difusión da fonte en que se publicou un termo pode entenderse como un indicador da súa propia divulgación. Canto maior sexa esta, máis aconsellable será evitar propostas diverxentes con ese termo, a non ser que existan razóns moi sólidas que o xustifiquen. Reforza esta opinión a constatación de que un problema relevante que afecta os tecnolectos das linguas non normalizadas é a multiplicación de denominacións para un único concepto²⁷; en contraste con isto nas linguas que gozan de panoramas normalizados é máis frecuente atopar relacións “denominación – concepto” dotadas de maior grao de univocidade.

Pola contra, se o termo foi recollido nunha fonte lexicográfica ou terminográfica pouco difundida, ou só en documentación técnica oral ou escrita, a nosa capacidade de intervención e proposta será maior.

Así mesmo, en igualdade de condicións sería preferible o termo recollido na fonte máis moderna, xa que nos ofrece unha radiografía sobre un estado da lin-

masas, editoriais...) dotadas do prestixio e da capacidade de difundir amplamente entre a sociedade as súas propostas de uso.

²³ De feito a presenza en documentación galega de verbos como *escanear* e *plotear* é a proba de que esas

gua máis próximo ao presente no que estamos consultando, e polo tanto máis actualizado.

3 **Adecuación do termo ao nivel de lingua que posúe o documento en que vai aparecer**

Entre as condicións que un termo debe cumprir para poder funcionar adecuadamente nun documento determinado cóntanse, ademais da precisión na referencia e da concisión na denominación, características de tipo pragmático, como por exemplo pertencer ao nivel de lingua empregado no documento. Normalmente, os textos técnicos e científicos recorren á variedade estándar e a niveis formais do idioma, o que pode provocar que sexa preciso desbotar en certos contextos o uso de denominacións galegas que, a pesar de designar exactamente o concepto que se quere empregar, pertencen a variedades coloquiais ou populares da lingua.

Isto ocorre con certa frecuencia á hora de fixar denominacións para as especies botánicas e zoolóxicas autóctonas de Galicia, ámbitos nos que se conta cunha

ampla presenza de nomes patrimoniais, que na maioría dos casos poden e deben ser aproveitados para a comunicación especializada. Agora ben, en ocasións, eses termos están fortemente vinculados a variedades coloquiais, ou incluso vulgares, como podemos comprobar presentando os correspondentes ao equinodermo *Holothuria forskali* (*carallo de mar*), ao peixe *Gadus minutus* (*fodón*) e ao paxaro *Stercorarius skua* (*merdeiro*). É probable que a proposta de empregar tales termos na comunicación técnica en galego fose recibida con bastantes resistencias por parte dos potenciais usuarios, e que se acabase empregando un nome menos connotado, polo menos para os contextos formais.

4 **A concisión dunha denominación aumenta as súas posibilidades de implantación no uso**

Non parece preciso estenderse moito en xustificacións: é evidente que os termos concisos (idealmente dunha soa palabra) son máis fáciles de lembrar, máis económicos e máis áxiles ca longos sintagmas²⁸. Porén, cómpre matizar dúas cuestións:

- A concisión non pode lograrse a custa da precisión inherente á terminoloxía, xa que esta é un valor de importancia superior, sobre todo nos ámbitos máis vinculados coas disciplinas científicas clásicas.
- O valor da concisión aumenta nas áreas de especialidade que acadan unha ampla difusión social (deportes, novas tecnoloxías...) e naquelas en que a vertente “comercial” –como por exemplo o sector servizos– xoga un papel importante.

Así, propostas de termos galegos como os presentados no *Vocabulario dos deportes* (Novo Folgueira, 1998) para substituír os anglicismos *smash* e *pole position* (*remate por riba da cabeza* e *primeira posición de saída*, respectivamente) partían desde o primeiro momento cunha importante pexa na súa competencia coas denominacións inglesas por gañar espazos de uso, e iso con independencia do nivel de asentamento destas últimas ou da difusión do repertorio en que os termos galegos se publicaron.

Actualmente, situacións bastante semellantes podemos atopalas nalgunhas propostas neolóxicas que pretenden substituír os anglicismos *e-mail* e *spam*. A desvantaxe pragmática obxectiva con que parten formas como *mensaxe de correo electrónico* e *bombardeo publicitario* / *bombardeo con correo lixo* –e non só polo alto grao de implantación dos estranxeirismos– non permite depositar moitas esperanzas nas posibilidades de éxito dos termos propostos.

5 Unha relación visible entre a denominación e o concepto favorece o uso do termo

Este criterio parece contradicirse co anterior pois o grao máis alto de transparencia, que é o que permiten denominacións case-definitorias como *disco compacto de memoria de só lectura* ou *recoñecemento óptico de caracteres*, vai obrigar a presentar longas denominacións sintagmáticas. Así e todo, é certo que en ámbitos moi especializados, a calidade descritiva do nome proposto é un fac-

denominacións xa están incorporadas ao léxico galego ata o punto de producir derivados da mesma maneira que o faría unha palabra patrimonial.

tor ao que cómpre atender.

Polo tanto, haberá que buscar solucións de compromiso que acaden niveis de calidade intermedios vistos desde calquera dos dous ángulos, e que teñan en conta cuestións como o grao de difusión que a priori vai ter o concepto e a área de especialidade a que pertence. Por veces, mecanismos de formación baseados en procedementos braquigráficos (siglación, truncación, acronimia...) permiten combinar de maneira aceptable ambas as dúas condicións. Así, as dúas denominacións mencionadas no parágrafo anterior son coñecidas hoxe a través das súas denominacións reducidas a siglas: *CD-ROM* e *OCR*²⁹.

Un exemplo representativo de todo o devandito témolo no caso da enfermidade coñecida como *encefalopatía esponxiforme bovina*. Mentres o concepto non traspasou o ámbito da patoloxía veterinaria, esa denominación era a máis adecuada, dada a súa transparencia; pero cando a enfermidade se converteu nunha praga que afectou a toda a Unión Europea, e o termo saltou aos medios de comunicación, a súa lonxitude e o seu escaso valor connotativo convertéronse nunha pexa, o que provocou a aparición e a expansión de dúas denominacións sinónimas que destacaban pola súa brevidade (*EEB*) ou polo seu poder de connotación (*mal das vacas tolas*).

6 **Débense evitar cacofonías ou asociacións connotativas inadecuadas**

No punto 3 deste mesmo apartado indicamos a conveniencia de evitar o uso de termos vinculados a rexistros coloquiais ou vulgares da lingua en documentación especializada de carácter formal. Pero tamén pode ocorrer que esa relación con rexistros informais non sexa directa pero si facilmente perceptible para os usuarios por vías connotativas (como a cacofonía). Nestes casos, o resultado será semellante ao que se daría se o termo fose realmente popular ou vulgar: as posibilidades de aceptación da proposta van minguar xa que os usuarios hanse amosar reticentes ao emprego dun termo marcado negativamente.

²⁴ No anexo II ofrecemos unha listaxe dos recursos máis útiles a que o investigador galego pode acceder por esta vía, seleccionados tanto pola súa amplitude, como pola fiabilidade da información alí recollida.

Polo tanto, nós cremos que termos que coincidan total ou parcialmente con palabras que se consideran vulgares ou que remitan a elas por calquera vía connotativa só deben proporse se están vixentes nos usos reais³⁰. Pola contra, se estas coincidencias aparecen en neoloxismos que pretenden substituír termos xa asentados pero considerados inapropiados, parece razoable desbotalos e buscar unha proposta alternativa, que evite engadir-lles dificultades ás xa intrínsecas de calquera proceso de substitución terminolóxica.

Por exemplo, aínda que tanto *silicona* como *icona* ou *emoticona* teñen unha evidente connotación negativa na segunda parte da denominación, non teñen

por que recibir valoracións idénticas, xa que o primeiro é un termo empregado abundantemente e ao que a cacofonía non lle supuxo polo momento ningunha pexa para a súa implantación. Pola contra, as outras dúas son formas incorporadas hai pouco ao galego para intentar ocupar o lugar do castelanismo **icono* e do anglicismo **emoticon*, respectivamente no ámbito da arte e da informática. Polo tanto, esa cacofonía pode ser un problema para a súa implantación, problema que tal vez sería posible obviar cunha proposta denominativa diferente.

- 7 **Se o termo que se avalía busca substituír outro que está ben asentado no uso, é aconsellable intentar manter os valores connotativos que este comportaba**

Moitos termos, especialmente os máis vinculados ao mundo comercial ou da comunicación, non se limitan a conectar unha denominación con un concepto, senón que a través do nome transmiten mensaxes subliminais que fan que os usuarios percibamos de maneira positiva ou negativa ese concepto. Na medida do posible, as propostas neolóxicas que se realicen deberían intentar manter esa información pragmática, xa que se prescindimos dela a suplantación do termo inadecuado vai ser moito máis difícil.

Vexámolo cun exemplo en español a denominación *yacimiento de empleo* emprégase para designar 'novos postos de traballo que se crean ou poden

²⁵ *Vid.* un estudio sobre a súa implantación en De Yzaguirre, Ll. *et alii* (2000).

crearse nun sector de actividade como consecuencia da aparición de novas necesidades da sociedade'. Á hora de presentar unha denominación galega a proposta máis previsible sería *depósito de emprego*, aproveitando a equivalencia citada por moitos dicionarios entre o español “yacimiento” e o galego “depósito”.

Porén, entre esas dúas posibilidades hai diferencias importantes desde o punto de vista subxectivo. O termo castelán conecta con expresións como “yacimiento de petróleo” ou “yacimiento de gas”, nas que van incluídos –aínda que só sexa subliminalmente– os trazos conceptuais de ‘busca’ e ‘extracción’ e nas que os materiais almacenados son valiosos. Pola contra, o termo galego non inclúe ningunha desas connotacións positivas, e si algunhas negativas, como as vinculadas a idea de ‘almacenamento’ relacionadas co substantivo *depósito*. En consecuencia, o valor connotativo que se deriva das dúas denominacións é moi distinto: mentres a do español nos remite a lugares en que, con esforzo e investigación se pode atopar algo valioso, como é o emprego, a do galego lévanos a pensar nunha almacenaxe do emprego sen máis.

No entanto, desde o galego tamén poderíamos propor denominacións que comportasen valores positivos moi semellantes aos do español e que por iso poderían ter máis posibilidades de éxito á hora da súa implantación. Unha forma como *filón de emprego*, perfectamente correcta desde o corpus léxico do galego, mantén a metáfora denominativa no mesmo ámbito da minaría e outórgalle ao concepto as connotacións positivas que desprende o substantivo “filón”, vinculado subliminalmente aos metais e minerais preciosos.

4. Resultado e conclusións da avaliación

O proceso de avaliación que acabamos de describir permitíranos emitir un xuízo sobre a calidade dos termos recollidos na etapa 2. En función da valoración positiva ou negativa que deste se desprenda haberá que emprender iniciativas diferentes.

4.1. Avaliación positiva

Se chegamos á conclusión de que algún dos termos analizados é apropiado para ser utilizado nas comunicacións técnicas en galego, haberá que ofrecelo como resposta á consulta que puxo en marcha toda a investigación (*vid.* a etapa 6).

4.2. Avaliación negativa

Se ningún dos candidatos recollidos ten calidades abondas como para recomendar o seu emprego, será preciso elaborar unha proposta neolóxica que intente substituílos. Cando se lle transmita á persoa consultante o resultado da investigación, será interesante tamén explicar por qué razóns as formas recollidas na documentación real non se consideran recomendables.

O proceso de elaboración da nova proposta ten que organizarse arredor duns poucos principios xerais que lle dean coherencia ao proceso de modernización terminolóxica do galego e que basicamente coinciden cos indicados no capítulo 3³¹.

Para intentar poñelos en práctica de xeito organizado e priorizar aqueles que na nosa opinión deben potenciarse como vía de modernización e depuración do corpus léxico do galego presentaremos no apartado seguinte unha secuenciación orientativa dese proceso de elaboración.

5. Elaboración da proposta neolóxica: etapas

A secuenciación que aquí se propón non pretende ser máis ca unha orientación xenérica que, segundo as características particulares de cada investigación, poderá seguirse de maneira máis ou menos fiel. Somos conscientes de que non é factible establecer un protocolo fixo que sexa aplicable á diversidade de situacións comunicativas, áreas de especialidade, niveis de tecnicidade, etc. con que hai que enfrontarse nos distintos traballos terminográficos puntuais; de feito, en moitos dos estudos sobre a materia só se presenta unha lista de criterios que se poden poñer en xogo, sen establecer prioridades na súa aplicación.

²⁶ Para máis información sobre os procedementos de busca, *vid.* o apartado 2.2.

²⁷ *Vid.* en relación con isto o estudio que Gómez Guinovart e Lorenzo Suárez (2001) fan das características da neoloxía informática en galego.

Porén, é posible atopar outros traballos nos que si se propón algún tipo de secuenciación dos criterios –Termcat (1990) para o catalán, Alves (1996) para o portugués brasileiro, Gutiérrez Rodilla (1998: 181–98) para o español ou Dosil (1997: 42–45) e Castaño e González (2001) para o galego–; sobre eles e sobre a nosa propia experiencia persoal fundamentaremos a secuencia de pasos que indicamos a continuación.

Os procedementos de innovación léxica nun idioma poden seguir dous camiños: a neoloxía de formación propia, que se basea en compoñentes e mecanismos de formación de palabras propias do galego, e a neoloxía de préstamo, que aproveita formas ou modos de creación doutros idiomas. Aínda que por razóns de claridade metodolóxica os imos tratar como bloques ben delimitados, a realidade é que as fronteiras entre un e outro procedemento non están claras, como poñen de relevo categorías como as “creacións inducidas”, innovacións que non seguen estritamente pautas doutras linguas, pero nas que é posible percibir unha influencia máis indirecta de modelos estranxeiros³².

Tendo en conta varios dos criterios indicados na etapa 3 (preferencia por formas galegas sobre os préstamos, preferencia por formas que respecten as características estruturais do galego...) parece preferible explorar en primeiro lugar as posibilidades de innovar a través de procedementos propios desta lingua e, se isto non fose viable por calquera razón, adoptar un préstamo.

En calquera dos dous casos as calidades pragmáticas da proposta débense ter en conta xa que neoloxismos que esquezan aspectos como a adecuación ao nivel de lingua, a precisión, a brevidade, as asociacións connotativas que implica, etc. están probablemente condenados ao fracaso.

5.1. Valorar as posibilidades ofrecidas pola neoloxía de formación propia

Este tipo de neoloxía ofrece dous camiños que se poden seguir: o da innovación semántica ou de sentido, que permite elaborar un novo termo usando un novo concepto e unha denominación xa existente en galego; e o da innovación formal, a través do cal o termo se constrúe unindo un concepto e unha denominación novos en galego.

---

²⁸ De feito, é perceptible na práctica totalidade das linguas occidentais a tendencia a presentar formas abre-

Normalmente, adoita recorrerse á neoloxía de formación propia cando

- as linguas veciñas ofrecen denominacións diverxentes para o concepto sobre o que estamos traballando
- o mecanismo neolóxico que nesas linguas se empregou tamén forma tamén parte dos nosos recursos formativos (por ex. a composición culta)
- o galego conta xa cunha denominación propia para un concepto moi próximo, de tal xeito que se pode reutilizar como signifiante do novo signo.

O uso desta vía de creación neolóxica outórganos maior liberdade e permítenos propoñer un termo no que se vincule claramente denominación e concepto e que respecte a estrutura fonética e morfolóxica da lingua. Porén, é preciso que esa proposta sexa aceptada polos seus futuros usuarios, pois moitas veces estes amósanse reticentes a empregar neoloxismos galegos que non veñan apoiados por formas paralelas nalgunha das linguas de maior peso demográfico do noso contorno.

Así, para o concepto do ámbito da construción que podemos definir como ‘diminuír o grosor dunha superficie, especialmente dunha prancha de madeira ou dun encofrado’ emprégase en castelán a denominación *regruesar* e, por influencia dela, *regrosar* en galego. Pola contra, despois de analizar esta última convencémonos da necesidade de achegar unha proposta neolóxica, xa que o uso do prefixo re- parece apuntar máis cara a un aumento ca a unha diminución do grosor do obxecto (cfr. con *reconstruír*, *realzar*, *repintar...*).

As formas que se propoñen son *desgrosar* ou *rebaixar*, que manteñen unha relación moito máis transparente co concepto. Pero con independencia da súa maior calidade, estes neoloxismos galegos só chegarán a acadar un uso significativo se os usuarios reais da documentación técnica galega os consideran adecuados e aceptan e potencian o seu uso.

5.1.1. Posibilidades da neoloxía de sentido

Esta vertente da neoloxía de formación propia manifesta a súa maior rendibilidade naquelas áreas especializadas ou semiespecializadas en que o galego tivo unha presenza significativa ao longo da historia, como por exemplo o mundo agrogandeiro e forestal, a pesca,

as industrias transformadoras destes produtos (conserveiras, cárnicas, vitícolas...), a construción, a veterinaria, a medicina natural, o mundo xurídico-administrativo, etc.³³

En ocasións pode ocorrer que determinados termos presenten denominacións inadecuadas na documentación estándar, pero que en certas variedades non-estándar do galego (diatópicas ou diacrónicas especialmente) se conserven termos que contan con denominacións de máis calidade cás que se empregan no estándar. Se iso ocorre, será conveniente intentar reintegrar esa denominación no estándar léxico do galego.³⁴

Tamén é posible que o concepto para o que buscamos nome non teña denominación adecuada en galego, pero si exista unha para designar outro concepto moi semellante. Nese caso, poderíase intentar a reutilización desa denominación asociándoa ao novo concepto, aplicando o procedemento que exemplificamos na páxina 38 con *chumaceira*.

Este mesmo criterio lévanos a propoñer *moega* como denominación galega para o concepto que poderíamos definir como ‘Funil grande, con forma de cono ou pirámide invertidos que serve para almacenar materiais, normalmente gra ou areas, e para descargalos directamente sobre algún medio de transporte’ e que en castelán se coñece como *tolva*. Para chegar a esta conclusión optamos por reaproveitar a denominación que o galego emprega para denominar un utensilio de forma e función semellante que almacena e verte progresivamente a gra sobre a quenlla do muíño.

Este proceso de reutilización levarase a cabo se non interfere sobre a precisión dos termos. Debemos evitar, por exemplo, estender a denominación dun concepto xenérico a outro que sexa específico con respecto a este, xa que o conxunto vai recibir o mesmo nome ca un dos seus constituíntes, cos problemas de ambigüidade que iso pode provocar.

Como ilustración deste problema, véxase o comentario que se fai en Castaño e González (2001: 66–67), sobre os problemas que crea a reutilización da denominación *abelorio*, para designar a ‘pequena chapa circular brillante, que se cose sobre os tecidos como viadas dos termos na comunicación especializada. Para iso recórrase a procedementos brauigráficos como a siglación (*ADN, REM, TAC, ATP...*), a acronimia (*parsec, teflón, ofimática...*) ou a truncación (*glía, spin...*).

²⁹ En determinados casos, o proceso de siglación ten tanto éxito que a forma abreviada acábase lexicalizando totalmente ata o punto de perder a tipografía maiúscula e integrarse na lingua como unha palabra máis (por ex. *láser, ovni, bit...*).

ornamento' (en castelán *lentejuela*) xa que introduce ambigüidades tendo en conta que ese nome designaba previamente en galego unha 'boliña pequena, xeralmente de vidro, cun buraquiño polo que se enfía con outras pezas iguais para formar colares, adornos, etc.'.

Esta vía de creación neolóxica debe tamén compatibilizarse co principio xeral que aconsellaba establecer solucións terminolóxicas harmónicas coas das linguas do noso contorno lingüístico e cultural. Polo tanto, cando todos os idiomas veciños se inclinen por un termo idéntico ou moi semellante, cumprirá ser prudentes á hora de recomendar solucións neolóxicas que nos separen deles, aínda que sexan propias do galego. Neste tipo de casos podería aplicarse unha estratexia mixta consistente en recoller como sinónimos o termo propio e o coincidente coas linguas veciñas e deixar que sexan os usuarios os que elixan o máis conveniente.

Por exemplo, no ámbito da odontoloxía, unha *ponte* é un 'medio para soste un dente ou dentes artificiais, fixado aos dentes naturais ou raíces adxacentes'. Á hora de denominar ese dente, comprobamos que as linguas do contorno imitan o inglés *ponitic* e recorren a *póntico* (castelán), *pôntico* (portugués) e *pontique* (francés). Tendo en conta a escasa capacidade descritiva desas formas pareceunos mellor propor o uso do neoloxismo de sentido *dente de ponte*, moito máis transparente. Agora ben, a difusión do anglicismo en todas as linguas veciñas fixo que mantivésemos tamén como sinónimo complementario o calco *póntico*.

5.1.2. Posibilidades da neoloxía formal

Como dicíamos máis arriba, a través da neoloxía formal créanse termos que introducen novas denominacións no corpus léxico do galego seguindo os procedementos habituais de formación de palabras (derivación, composición, sintagmación e compresión)³⁵. Este mecanismo neolóxico é usual cando

- se trata de nomear un concepto que xurdiu en galego

Denominacións de tendencias ou correntes políticas propias do panorama galego, como *fraguismo*, *vazquismo*, *beirismo*... formadas sobre o antropónimo do líder político correspondente constrúense seguindo este mecanismo.

³⁵ Estamos pensando en termos que pertencen a rexistros formais; se se trata de unidades empregadas só en contextos coloquiais habería que aplicar o dito no punto 3.

- nas linguas do contorno se recorreu a mecanismos autóctonos de formación de palabras para denominar o concepto sobre o que traballamos.

En moitos dos exemplos que poderíamos sinalar é difícil determinar canto hai de propio e canto de emprestado, xa que as creacións neolóxicas do galego adoitan desenvolverse en paralelo a procesos semellantes seguidos nas linguas veciñas –e probablemente inducidos por eles.

Por poñer só dous exemplos, aínda que termos como *aparellaxe* ou *dopaxe* se consideran como neoloxismos formais en galego, non parece aventurado supor que os termos do castelán *aparataje* e *dopaje* tiveron algunha influencia na elección do sufixo desubstantival –axe entre o abano de alternativas posibles.

Algo moi semellante se podería dicir dos termos formados por composición culta, xa que moitos deles créanse nas linguas produtoras de coñecementos, basicamente en inglés, e os outros idiomas limitanse a importar o mecanismo de formación e reproducilo cos seus propios formantes.

O devandito non quere dicir que non se poidan rexistrar en galego procedementos de formación de palabras diverxentes cos existentes en linguas veciñas, procedementos que, logo de detectados, deben ser potenciados nos procesos de creación neolóxica.

Así, por exemplo, é moi frecuente que os substantivos que designan labores agrícolas ou forestais estean formados por derivación regresiva a partir dos verbos correspondentes, como podemos comprobar comparando substantivos como *ara*, *decrúa*, *sega*, *labra*, *sacha*, *ata*, *rega*, *corta*, *rapa*, *poda*... cos verbos dos que proceden. Tendo en conta isto, parece lóxico intentar aproveitar este esquema á hora de denominar os novos labores ou técnicas (*despunta*, *grada*, *ensila*...) aínda que con frecuencia os dicionarios e vocabularios optan por procedementos de formación de palabras paralelos –¿e inspirados?– nos do castelán (*ensilado*, *gradado*, *gradadura*, *despuntado*, *estacado*...).

5.2. Optar pola neoloxía de préstamo

En xeral vaise recorrer ao préstamo como procedemento de formación de neoloxismos se

- non é posible aplicar con posibilidades de éxito ningún dos mecanismos de neoloxía de sentido descritos en 5.1.1.
- as linguas veciñas utilizaron tamén este mesmo procedemento na creación do termo equivalente, especialmente se todas elas se remontan a unha fonte común
- é a vía de modernización terminolóxica que se está empregando habitualmente na mesma área de especialidade.

Os neoloxismos de préstamo divídense en dous grandes subtipos: os “préstamos por importación”, que incorporan inalterada ou con escasas modificacións a denominación que un termo determinado recibía noutra lingua, e os “préstamos por substitución”, que copian un proceso denominativo empregado noutro idioma aproveitando significantes que xa existían na lingua receptora.

Termos hoxe integrados no corpus léxico do galego como *software*, *tóner*, *carst* ou *biatlón* presentan formas que reproducen exactamente ou con mínimas modificacións as denominacións empregadas en linguas do noso contorno para referirse aos mesmos conceptos.

Fronte a eles, outros como *enfermidade das vacas tolas*, *ligazón* ou *tomografía axial computadorizada* empregan significantes previamente existentes en galego, pero no seu proceso de elaboración imitáronse os pasos que permitiron crear en inglés *mad cow disease*, *link* ou *computerized axial tomography*.

5.2.1. A través do préstamo por substitución

O préstamo por substitución vai ser o mecanismo neolóxico dominante se na lingua fonte o termo se formou aproveitando unha denominación previamente existente ou combinando dúas ou máis para formar unha nova unidade.

En xenética, por exemplo, estase empregando o substantivo *peneirado* para designar a ‘operación de identificación e de escolla de clons’, imitando o *screening* do inglés e sobre todo o *criblage* do francés e o *cribado* do castelán.

De igual forma, para a ‘variedade dun tipo de asbesto azul que aparece tinguido de marelo ou pardo a causa do óxido de ferro’ propónse a denominación *ollo de tigre*, copiando o inglés *tiger’s eye*, o francés *oeil de tigre*, o castelán *ojo de tigre* e o portugués *olho-de-tigre*.

Agora ben, esta tendencia xeral vaise ver mediatizada por unha serie de factores que poden facer que a vía da substitución sexa máis ou menos posible:

- 1 O grao en que os usuarios do termo sexan conscientes de que existe unha relación entre a denominación da lingua emprestadora e outra do galego. Canto maior sexa esa consciencia máis doado será que un neoloxismo por substitución calle no uso, xa que a relación entre a nova denominación e o concepto vai seguir sendo visible.

Por exemplo, a implantación no galego do neoloxismo *morte súpeta* ('síndrome que provoca a morte repentina e inexplicable de nenos aparentemente saudables, ocorrida normalmente entre as tres semanas e os cinco meses de idade') veuse favorecida pola transparencia da denominación inglesa (*crib death*) que facía relativamente fácil establecer unha equivalencia nos medios especializados en que se manexa este termo.

Da mesma maneira, o feito de que a equivalencia "bell↔campá" sexa en xeral coñecida polo usuario culto do idioma favorece que a 'terceira etapa do proceso de desenvolvemento dentario' (en inglés *bell*) reciba en galego o nome de *campá* ou *etapa de campá*. Evidentemente, a confirmación que supoñen as denominacións correspondentes das linguas veciñas (*campana* ou *etapa de campana* –castelán–, *campânula* ou *etapa de campânula* –portugués– e *cloche* ou *stade de la cloche* –francés–) favorece a elección e o asentamento do préstamo por substitución.

- 2 Se existe unha diferenza clara entre os trazos definitorios do concepto ao que se vincula actualmente a denominación e aquel para o que queremos reutilizala. Canto maior sexa esa diferenza máis fácil será que o préstamo por substitución calle no uso, xa que se reducen as posibilidades de que o emprego da denominación provoque ambigüidades³⁶.

Así, a pesar de que as fontes lexicográficas e terminográficas galegas desaconsellan a importación do anglicismo *stress*, e propoñen no seu canto o préstamo por

³⁶ Cfr. cos criterios indicados en ISO (1987), Cabré (1992), Sager (1993) ou, xa no ámbito galego, Dosil (1997) ou Castaño e González (2001).

substitución *tensión*, a denominación inglesa parece asentada en galego ata o punto de circular na documentación cunha forma adaptada (*estrés*) e de xerar novas palabras segundo mecanismos de formación autóctonos (*estresar, estresante...*).

Entre as razóns que explican o fracaso da proposta de substitución pode incluírse, na nosa opinión, o feito de que *tensión* remite a un concepto moi próximo, pois é unha denominación popular da ‘presión arterial’.

- 3 Se existe algunha vinculación ou semellanza, quer nun plano real, quer no metafórico, entre o concepto que presta a denominación e aquel ao que se lle quere aplicar.

Esa vinculación existirá con seguridade na lingua da que se copia o mecanismo, pero debe existir tamén en galego, para que se manteña un certo grao de motivación na relación entre denominación e concepto.

Para designar a ‘pequena cavidade que se forma nun formigón por causa da segregación da mestura durante a posta en obra ou por fallas na consolidación’ o inglés, o francés e o portugués explotan a semellanza desas cavidades coas que as abellas fan nos tocos das árbores (*honeycombing, nid de cailloux* e *abelheiro*, respectivamente), mentres que o castelán emprega *coquera*, que fai referencia tamén ás oquedades que aparece no interior das pedras. Na documentación en galego emprégase fundamentalmente o castelanismo, directamente (**coquera*) ou cunha pequena adaptación (**coqueira*).

Despois de valorar a situación e decidir a necesidade de propor un neoloxismo que nos achegue á maioría das linguas veciñas, aconsellamos a reutilización de *favo*, calcando o proceso denominativo destas, xa que a vinculación entre o concepto primario e o novo permite realizar a extensión metafórica da denominación.

5.2.2. A través do préstamo por importación

O préstamo por importación emprégase sobre todo cando na lingua emprestadora se recorreu á neoloxía formal para elaborar o termo. Agora ben, tamén é frecuente integrar

deste xeito denominacións que cumprirían as condicións para ser obxecto dun proceso de substitución, se se trata de formas illadas que non van alterar os campos denominativos nin introducir paradigmas derivativos alleos á estrutura do galego.

Un exemplo da primeira das situacións vémosto en *paraquat* ('clase de herbicida e defoliante de toxicidade moi elevada') importado directamente desde o inglés, onde se formou por truncación de "para- + quaternary".

Como ilustración da segunda situación podemos apuntar o caso de *bracket* (tamén se podería grafar como *bráquet*), un aparello empregado en odontoloxía, que procede do termo homónimo do inglés, onde é un neoloxismo semántico sobre unha palabra previamente existente e que designa conceptos moi próximos aos galegos "escuadra" ou "soporte".

Como norma xeral, débese buscar a adaptación das denominacións importadas ás pautas ortográficas, ortofónicas e morfosintácticas do galego, o que fai que, por exemplo, consideremos preferible *bagueta* a *baguette* ou *ficción científica* a *ciencia-ficción*.

Agora ben, en determinadas circunstancias esa tendencia á adaptación fica inactivada, e o préstamo intégrase no galego cunha denominación idéntica á da lingua prestadora. As máis importantes desas circunstancias son as seguintes:

- 1 Os conceptos que se van integrar aluden a realidades propias e exclusivas doutros sistemas económicos, políticos, sociais ou culturais.

Casos como *kibbutz*, *kolkhoz* ou *bodhran* exemplifican claramente o que intentamos dicir. Con todo, non podemos obviar o feito de que en moitas ocasións o que integramos no galego non é a denominación orixinal senón o resultado da adaptación ou da transliteración que algunha lingua próxima a nós fixo dela.

- 2 Todas ou a meirande parte das linguas do noso contorno integraron eses termos sen modificar a súa denominación.

Nese caso, primárase a busca da harmonización sobre a vontade de axeitar o préstamo ás particularidades do galego.

O caso de *bracket* volve servirnos como exemplo: só en catalán (*bràquet*) e parcialmente en portugués (alternan *bracket* e *bráquete*) se rexistran usos significativos das denominacións adaptadas. O mesmo se podería dicir de *quark*, anglicismo recollido sen modificacións polas principais linguas occidentais.

- 3 O termo provén dunha base toponímica ou antroponímica.

Se iso acontece é aconsellable manter os grafemas que explicitan a relación co nome propio de que se trate.

Exemplos disto podemos velos con moita frecuencia na denominación de correntes políticas, filosóficas, económicas... (*trotskismo, kantismo, stajano-vismo, taylorismo, keynesianismo...*), na de enfermidades (*leishmaniose...*), instrumentos (*kitasato, erlenmeyer...*), etc.

- 4 A denominación do termo é unha marca rexistrada.

Isto aconsellará non realizar modificacións sobre ela, xa que este tipo de nomes comerciais están sometidos a unha serie de restricións legais que o impiden³⁷.

Polo tanto, formas como *maizena, jacuzzi, tipp-ex, post-it, rotring*, etc. deben conservarse e empregarse en documentos galegos sen ningunha adaptación.

Nos casos en que a adaptación se produce adoita tomar como base unha serie de correspondencias que se establecen entre secuencias gráficas doutros idiomas (basicamente francesas e inglesas) e secuencias galegas, debido á proximidade ou á identidade dos sons que representan, tanto vocálicos como consonánticos. No anexo IV podemos ver unha análise máis detallada das correspondencias máis produtivas en galego.

6. Validación da proposta neolóxica e resposta ao consultante

Nesta etapa do proceso debemos contar xa cunha proposta de resposta para o problema que puxo en marcha a investigación.

³² Vid. máis información en Gómez Capuz (1998: 40-43).

³³ Pola contra, a súa utilización vai ser menor en áreas de especialidade que manexan conceptos moi afasta-

En función das características desa resposta, e sobre todo da fonte en que se documentara, o seu grao de fiabilidade vai ser distinto: recollela dun repertorio terminográfico, dun dicionario xeral de lingua ou dunha obra avalada pola RAG, por poñer tres exemplos, constitúen estadios crecentes de fiabilidade que van incidir sobre a maneira en que lle presentamos os datos á persoa consultante³⁸.

No caso de que a solución proveña dunha fonte pouco fiable, ou se trate dunha proposta neolóxica que nós mesmos elaboramos, é moi aconsellable buscar algún tipo de aval que reafirme o acerto da nosa decisión. Desde hai uns poucos meses, Termigal puxo en marcha Arrecada <<http://www.cirp.es/res/arrecada/arrecada.html>>, un servizo que parece perfectamente acaído para cubrir esa necesidade xa que ten como finalidade “arrecadar e someter a estudio e discusión problemas e propostas denominativas sobre termos cos que tradutores, traballadores de servizos de normalización lingüística, científicos e outros profesionais se atopan na súa actividade diaria”. En teoría, o proceso iniciárase cunha dúbida ou unha proposta terminolóxica que se sometería a validación a través dun formulario de consulta e que máis tarde se discutiría na rolda Terminoloxía do Consello da Cultura Galega para rematar coa difusión a través de Internet da decisión adoptada (a aceptación da proposta inicial ou a elaboración dunha alternativa denominativa). Pero na realidade o seu funcionamento é ata o presente -outubro de 2003- mínimo: só catro dúbidas arrecadadas a través desa ferramenta foron discutidas na rolda terminolóxica devandita, ningunha das cales ten aínda unha proposta definitiva.

Nesas condicións, a busca dun aval dese tipo vai ser inviable, principalmente pola urxencia coa que cómpre traballar en terminografía puntual e que chocaría coa necesidade de ter que agardar polo ditame académico. Porén, sempre podemos acceder a un certo grao de dos da vida cotiá, e cunha alta compoñente tecnolóxica (enxeñaría, física, química, medicina...), xa que o galego non estivo presente nelas ata datas moi recentes, e as innovacións denominativas adoitan vir influídas dun ou doutro xeito polas linguas dominantes neses ámbitos.

³⁴ Os esforzos máis salientables nesta dirección centráronse no tecnolecto xurídico-administrativo. *Vid.* algunhas propostas de recuperación de arcaísmos en Boullón Agrelo e Tato Plaza (1990) e de dialectalismos en Santamarina (1985).

³⁵ Para ampliar información sobre este procedemento neolóxico pódese consultar Freixeiro Mato (1999), Álvarez Blanco e Xove Ferreiro (2002).

validación técnica discutindo a proposta de resposta coa persoa que formulou a dúbida –se este é un especialista desa área temática– ou co autor do documento que a provocou –se a consulta procede dun mediador lingüístico (tradutor, editor, corrector...) e non dun especialista.

Polo tanto, a resposta que ofrecemos debe presentarse sempre como provisional e aberta á discusión, nunca como unha cuestión pechada. Nela deberían indicarse as diversas alternativas que manexamos e os pros e os contras de cada unha delas, así como as razóns que nos levan finalmente a defender unha en concreto.

O resultado desta posta en común debe ser unha proposta consensuada e aceptable tanto para o terminólogo como para o especialista. Se ese consenso non é posible sobre ningunha das alternativas propostas, deberíamos volver sobre a investigación realizada para recuperar algunha das formas desbotadas ou para elaborar unha nova proposta neolóxica.

ALMACENAXE E DIFUSIÓN DA TERMINOLOXÍA CREADA

As dúas cuestións de que nos imos ocupar neste apartado quedan fóra do que é o traballo terminográfico en sentido estrito, pero parécenos interesante facer unhas breves anotacións sobre elas xa que o esforzo realizado na elaboración das propostas puntuais só é rendible na medida en que estas poden ser consultadas e reutilizadas facilmente e con rapidez por nós mesmos ou por terceiras persoas.

A maneira máis práctica de almacenar os resultados das investigacións puntuais é ir compilando unha pequena base de datos electrónica en calquera dos sistemas de xestión de bancos de datos máis difundidos. Para iso, deberemos contar tamén cun modelo de ficha terminolóxica que permita recoller e ordenar toda a información interesante –que pode ser unha ou outra segundo as características dos traballos– e recuperala da maneira máis flexible posible.

O catálogo máis amplo de datos que se poden incluír é o citado en ISO (1999). Esta norma presenta dez seccións –dentro das cales se recolle un amplo número de “data categories”– agrupadas en catro clases³⁹:

a Termos

1 denominacións [nas distintas linguas de traballo]

b Información relacionada cos termos

2 datos relacionados coas diferentes denominacións

- características da denominación (principal, sinónimo, variante, abreviación...)
- información gramatical (tipo de palabra, xénero, número...)
- tipo de uso (dialectal, popular, antigo...)
- situación con respecto ao estándar (normativo, desaconsellado...)

...

³⁹ Lémbrese tamén o dito máis arriba sobre os riscos de reaproveitar a denominación dun concepto xenérico para aplicala a outro máis específico ca aquel.

3 equivalencia

- ¿falsos amigos?
- direccionalidade da equivalencia
- fiabilidade

c Información descriptiva

4 área temática

5 datos relacionados coa descrición do concepto

- definición
- explicación
- contexto
- exemplo
- ilustracións

6 tipo de relación con outros conceptos

7 estruturas conceptuais

8 notas

d Información de xestión

9 linguaxe documental

10 datos de xestión

- data [de creación, de modificación, de revisión, de estandarización...]
- responsabilidade [autor, modificador, revisor...]
- ¿pertence a unha sub-base de termos?
- propostas de modificación
- símbolos de linguas

...

A vocación de universalidade e de totalidade que é característica das normas ISO explica o grao de detalle a que se chega na enumeración de categorías. Agora ben, na inmensa maioría dos casos non se pretende recoller unha información tan exhaustiva, o que provoca que os autores das fichas seleccionen aquelas categorías que son relevantes para o obxectivo da compilación.

Centrándonos no contexto galego, o modelo de ficha máis empregado durante a década dos 90 foi o descrito en Díaz Abraira (1990)⁴⁰. Nestes últimos anos, ao abeiro de proxectos vinculados á modernización do galego fóronse deseñando sistemas de xestión de información terminolóxica que aproveitan as potencialidades que ofrece a informática e que presentan modelos de ficha que recollen e organizan un volume de información maior.

O máis completo é o empregado en Arrecada <<http://www.cirp.es/res/arrecada/arrecada.html>>, que presenta un formulario no cal se recollen para cada unha das linguas de traballo os seguintes campos:

- termo galego (campo de control que vincula todas as denominacións dun concepto)
- termo (denominación nunha lingua determinada)
- tecnolecto
- lingua (idioma da denominación incluída en “termo”)
- termo problemático
- fontes lexicográficas (da denominación citada en “termo”)
- datos gramaticais (categoría, locución, xénero e réxime)
- nome científico (nome latín ou grego empregado para designar certos conceptos)
- sigla/símbolo galego
- categoría da sigla
- definición (citando ao final dela a fonte de que se recolle)
- contexto (citando ao final del a fonte de que se recolle)
- etimoloxía
- observacións
- autoría

³⁷ A pesar do devandito, en niveis non especializados da lingua e a medida que a denominación se vai convertendo nun nome xenérico que designa un tipo de produto e non unha marca comercial concreta, é frecuente que esta se vaia adaptando ás particularidades gráficas ou fonéticas de cada unha das linguas.

É tamén moi interesante a aplicación Ficha (*vid.* ilustración) deseñada como parte do proxecto de investigación Com-forma⁴¹, centrado na análise e na modernización do galego xurídico. Esa aplicación presenta como trazos máis salientables a posibilidade de recoller unha gran variedade de información e a capacidade de que cadaquén almacene de xeito persoal as súas propostas terminolóxicas –algo que non era posible co formulario de Arrecada. Sen embargo, e con respecto a esta, céntrase na descrición de dúas linguas (galego e castelán), limitando a información que ofrece sobre outras á mención das denominacións equivalentes, e recolle e presenta información pouco relevante desde o punto de vista terminolóxico, aínda que si é importante durante o proceso de investigación puntual.

Formulario da aplicación Ficha 1.0

³⁸ Para intentar sistematizar a valoración da fiabilidade, en Termigal emprégase unha escala de seis chances que sinala niveis de confianza crecentes e dentro da que se clasifican todas as propostas terminolóxicas saídas desa entidade (citamos segundo Castaño e González, 2001: 60-61):

Intentando buscar o mínimo denominador común dos distintos modelos que vimos ata agora, cremos que unha proposta de contidos aceptable para un modelo de ficha terminolóxica sería aquel que recollese:

- a definición do concepto, citando a fonte ou fontes de onde se tira
- a área temática a que pertence ese concepto
- a denominación que recibe en galego, citando a fonte ou fontes de onde se tira
- a categoría gramatical desa denominación
- un contexto real no que se empregue esa denominación como designación do concepto definido, citando a fonte ou fontes de onde se tira
- variantes da denominación galega que se documenten tamén no uso, citando a fonte de procedencia
- outras denominacións galegas relacionadas, indicando o tipo de relación que presentan (sinonimia, forma desaconsellada, termo xenérico, termo específico...) e a fonte de procedencia
- denominacións empregadas noutros idiomas para designar ese mesmo concepto, indicando a fonte da que se extraen
- observacións que se consideren pertinentes en relación coa información recollida
- citación de elementos de apoio que axuden a identificar o concepto (ilustracións, ligazóns web, etc.)
- datos de xestión da ficha (autor/ra, data de elaboración, revisor/ra, data de revisión...)

Pero ademais, a utilidade do noso traballo terminográfico vaise multiplicar exponencialmente se conseguimos facerllo chegar a un número grande de potenciais usuarios. A maneira máis práctica de conseguir iso sería remitir os termos creados a unha entidade que se encargase de recoller, harmonizar e difundir (idealmente a través dun dicionario electrónico ou dun banco de datos) o volume de propostas que lle cheguen desde os diversos

centros de creación do país. Esa é a intención que está detrás da posta en marcha do proxecto Arrecada, xa varias veces mencionado, pero máis arriba indicamos tamén que polo de agora a produtividade desa iniciativa é moi escasa.

Unha forma de intentar superar esas eivas na difusión das propostas terminolóxicas é a interrelación dos usuarios e produtores de terminoloxía galega aproveitando as canles abertas gracias ás novas tecnoloxías. Unha das máis fructíferas está sendo a creación de roldas de información e debate terminolóxico nas cales cunha mecánica de traballo colaborativo fórmulanse e respóndense consultas, débátese propostas de termos, difúndense repertorios ou traballos minitemáticos, etc. As tres máis activas en relación coa terminoloxía galega son:

- Tradgal (<http://www.elistas.net/lista/tradgal>), creada en 2002 e centrada en problemas de tradución desde/para o galego.
- Terminoloxía (<http://www.consellodacultura.org/interaccion/foros/terminoloxia.php>), creada en 2003 pola Sección de Lingua do Consello da Cultura Galega e centrada especificamente en terminoloxía galega.
- Lexiterm-USC- (<http://www.listas.usc.es/listas/usc-lexiterm.html>), creada en 2003 pola Área de Linguaxes Especializadas do Servizo de Normalización Lingüística (SNL) da Universidade de Santiago de Compostela, que pretende crear un foro de especialistas desa institución que poidan funcionar como validadores de neoloxismos especializados elaborados no SNL.

ANEXOS

ANEXO I

A produción terminográfica galega: unha listaxe non-exhaustiva⁴²

Neste apartado imos presentar unha selección de recursos bibliográficos dedicados total ou parcialmente á compilación e presentación de terminoloxía galega. Para elaborala partimos dunha compilación previa feita polo Centro de Documentación Sociolingüística de Galicia sobre a que eliminamos ou engadimos unhas poucas referencias.

O noso enfoque á hora de incluír ou excluír traballos foi moi pragmático. Así, non recolleemos soamente repertorios terminográficos en sentido estrito (diccionarios, vocabularios, glosarios, léxicos...), senón tamén un amplo abano de produtos bibliográficos nos que a información terminolóxica ten unha presenza relevante (guías botánicas e zoolóxicas, glosarios de manuais ou estudos, libros de receitas...). Con todo, a compilación non ten vocación de exhaustividade, polo menos á hora de recoller materiais non estrictamente terminográficos⁴³, senón que preferimos incluír unicamente aqueles que na nosa opinión teñen unha relevancia destacable como fontes de consulta do léxico científico e profesional galego. Tendo en conta isto, deixamos fóra desta selección:

- Os traballos que estudian xirias de oficios (canteiros, telleiros, zoqueiros...). Entendemos que describen niveis de lingua non-estándar que quedan fóra do ámbito de estudio da terminoloxía.
- As edicións de documentación medieval, aínda que inclúan glosarios léxicos. En principio, poderían ter unha utilidade significativa como materiais de consulta na elaboración dun traballo terminográfico sistemático, pero cremos que o seu grao de interese para as investigacións puntuais mingua polo feito de describir un estado de lingua moi antigo e por carecer dun enfoque temático.
- Nomenclaturas moi antigas.
- 0 (termo sen estudar)
- 1 (termo documentado en textos especializados)
- 2 (termo documentado en vocabularios terminolóxicos)
- 3 (termo documentado en obras lexicográficas)

Non dubidamos do valor histórico de moitas delas (como por exemplo dos estudos botánicos de Martín Sarmiento), pois supoñen os primeiros traballos preterminográficos desenvolvidos sobre o galego; pero a súa utilidade para a modernización terminolóxica do galego actual é tamén reducida.

- Estudos terminográficos puntuais⁴.

O corpus de fontes que resulta desa selección preséntase clasificado tematicamente, adaptando a organización xerárquica recollida no *Tesouro de la Unesco* (Unesco, 1995). Dentro de cada unha das categorías ordenamos as referencias por orde cronolóxica, desde as máis antigas ata a máis recentes. Ademais, para facilitar a busca por temas aplicamos dúas estratexias de presentación da información:

- 1 Dividimos nas súas partes constituíntes –e presentámolas por separado– as publicacións que agrupan traballos terminográficos independentes, moitas veces nin tan sequera pertencentes á mesma área temática (como é o caso dos distintos glosarios axuntados no *Vocabulario do medio físico*).
- 2 Aqueles traballos que poden incluírse en máis de unha área mencionámoslos en todas elas.

A. CIENCIA E TECNOLOXÍA

1988 Santamarina, A.; M. González González: “Vocabulario científico galego–castelán de matemáticas, física e química”. En Santamarina, A.; M. González González: *Léxicos: matemáticas, física, química*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia: 13–43.

1988 Santamarina, A.; M. González González: “Vocabulario científico castelán–galego de matemáticas, física e química”. En Santamarina, A.; M. González González: *Léxicos: matemáticas, física, química*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia: 90–118.

- 4 (proposta neolóxica)
- 5 (termo sancionado pola RAG)

1993 Daviña Facal, L.: *Problemas co léxico científico. Algunhas propostas de solución*. [Santiago de Compostela], DXPL – Xunta de Galicia.

1999 Daviña Facal, L.: *Lingua e ciencia*. Vigo, Xerais.

A.1 Ciencias matemáticas

1988 Santamarina, A.; M. González González: “Vocabulario de matemáticas”. En Santamarina, A.; M. González González: *Léxicos: matemáticas, física, química*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia: 44–57.

1992 García Pérez, P.: *Diccionario de términos matemáticos*. El Boecillo–Valladolid, La Calesa.

1995 Masa Vázquez, X. M.; A. B. Fortes López (coord.): *Vocabulario de matemáticas*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC.

A.2 Ciencias físicas e ciencias do espacio

A.2.1 Física

1988 Santamarina, A.; M. González González: “Vocabulario de física”. En Santamarina, A.; M. González González: *Léxicos: matemáticas, física, química*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia: 58–75.

A.2.2 Química

1988 Santamarina, A.; M. González González: “Vocabulario de química”. En Santamarina, A.; M. González González: *Léxicos: matemáticas, física, química*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia: 76–89.

2002 Guitián Rivera, X. (coord.): *Vocabulario de Química*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC. [Tamén consultable en <http://www.usc.es/snlus/vocab.htm>].

A.3 Ciencias da terra

1988 Fernández Salgado, B.: “Terminoloxía xeográfica”. En Núñez Singala, M. C. *et alii: Vocabulario do medio físico*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 11–58.

- 1988 Núñez Singala, M. C.: “Xeografía humana e económica, asentamento rural e urbano”. En Núñez Singala, M. C. et alii: *Vocabulario do medio físico*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 59–82.
- 1990 Mirre, J. C.: *Guía dos minerais de Galicia*. Vigo, Galaxia.
- 1991 Brañas López, P.: “Xeoloxía”. En Sanjuán López, A. et alii: *Vocabulario das ciencias naturais*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 149–226; 381–430.
- 1994 Colectivo ‘A Corrente’: “Xeoloxía”. En *Léxico básico das ciencias naturais castelán-galego*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC: 37–48. [Tamén consultable en <http://www.usc.es/snlus/vocab.htm>].
- 1999 “O galego agropecuario”. *Xóvenes agricultores*, núm. 168: 164–165; núm. 169: 74–75; núm. 170: 56–57; núm. 171: 52–53; núm. 172: 102–103; núm. 173: 86–87.
- 2000 Daviña Facal, L.: *Diccionario das ciencias da natureza e da saúde*. A Coruña, Deputación [2 tomos: I (A–B) e II (C)].

A.4 Ciencias do medio

- 2000 Daviña Facal, L.: *Diccionario das ciencias da natureza e da saúde*. A Coruña, Deputación [2 tomos: I (A–B) e II (C)].
- 2002 Prado, D. (dir.): *Léxico do medio (catalán, corso, friulano, galego, ladino, occitano e sardo)*. Paris–Barcelona, Unión Latina–Termcat [Consultable en <http://www.linmiter.net/lexique/gallec.html>].
- s. d. CRTVG: *Rede Natura. Glosario de termos*. [Consultable en <http://www.crtvg.es/cgi-bin/natureza/glosario.asp>].

A.5 Ciencias da vida

- 2000 Daviña Facal, L.: *Diccionario das ciencias da natureza e da saúde*. A Coruña, Deputación [2 tomos: I (A–B) e II (C)].

A.5.1 Bioloxía

- 1988 Chouza Mata, M; R. Cid: *1300 nomes galegos de seres vivos: nomenclatura para o ensino do medio natural*. Santiago de Compostela, Follas Novas.

- 1991 Sanjuán López, A.: “Bioloxía fundamental”. En Sanjuán López, A. et alii: *Vocabulario das ciencias naturais*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 11–96; 283–350.
- 1994 Colectivo ‘A Corrente’: “Bioloxía fundamental”. En *Léxico básico das ciencias naturais castelán-galego*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC: 11–22.
- 1997 Fuentes Arderiu, X. (coord.): *Diccionario inglés-castellano-catalán-euskera-galego de biología y patología moleculares*. Barcelona, Sociedad Española de Bioquímica Clínica y Patología Molecular: 45–62.
- 1998 Míguez Rodríguez, Luís et alii: *Algas mariñas de Galicia: bioloxía, gastronomía, industria*. Vigo, Xerais. [Especialmente o glosario das pp. 267-271].

A.5.2 Botánica

- 1977 García, X. R. et alii: *Os arbres de Galicia*. Vigo, Comisión de ensino e investigación–Albe–Galicia.
- 1985 García Moreira, M. T.; M. S. Núñez Martínez: “Estudio de la vegetación de la comarca de Tuy”. *Carenal*, 11: 3–15.
- 1986 Ceballos Jiménez, A.: *Diccionario ilustrado de los nombres vernáculos de las plantas de España*. Madrid, ICONA.
- 1987 Antelo Docampo, P.; X. Penas Patiño: *As plantas*. [Santiago de Compostela], Museo do Pobo Galego: 83–86.
- 1988 Ruibal Cendón, I.; X. García Cancela e X. Torres Romar: “Os cultivos agrícolas”. En *Vocabulario do medio agrícola*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 205–270.
- 1988 Miramontes Castro, M. X.: “Terminoloxía de botánica e zooloxía”. En Núñez Singala, M. C. et alii: *Vocabulario do medio físico*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 115–128.
- 1988 Miramontes Castro, M. X.: “Nomes de plantas e fungos”. En Núñez Singala, M. C. et alii: *Vocabulario do medio físico*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 83–98.
- 1987 Armesto, F. (coord.): *Guía de las algas del litoral gallego*. A Coruña, Casa de las Ciencias–Concello da Coruña.

- 1989 Castro, M. *et alii*. *Guía das árbores de Galicia autóctonas e ornamentais*. Vigo, Xerais: 301–305, 311–317.
- 1990 Freire, L.; M. Castro: *Setas ou cogumelos de Galicia: descripción e receitas para a boa cociña*. Vigo, Xerais: [Especialmente o glosario das pp. 265–271].
- 1991 Chouza Mata, M.; R. Cid: “200 nomes galegos de herbas ventureiras”. *Boletín das ciencias*, 10: 22–26.
- 1991 Fernández Domínguez, M.A.: “Botánica”. En Sanjuán López, A. *et alii*. *Vocabulario das ciencias naturais*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 97–148; 351–380.
- 1992 Losada Cortiñas, E.; J. Castro González; E. Niño Ricoi: *Nomenclatura vernácula da flora vascular galega*. Santiago de Compostela, Consellería de Agricultura, Gandería e Montes – Xunta de Galicia.
- 1994 Colectivo ‘A Corrente’: “Botánica”. En *Léxico básico das ciencias naturais castelán-galego*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC: 23–36.
- 1994 Niño Ricoi, E.; E. Losada Cortiñas; J. Castro González: *Catálogo da flora vascular galega*. Santiago, Consellería de Agricultura, Gandería e Montes – Xunta de Galicia.
- 1994 Antelo Docampo, X.; X. Penas Patiño: *As plantas medicinais*. [Santiago de Compostela], Museo do Pobo Galego.
- 1996 Silva Pando, F.J.; A. Rigueiro Rodríguez; R. Romero Franco: *Guía de plantas medicinais de Galicia*. Vigo, Galaxia.
- 1998 Míguez Rodríguez, L. *et alii*. *Algas mariñas de Galicia: bioloxía, gastronomía, industria*. Vigo, Xerais: [Especialmente o glosario das pp. 267–271].
- 2000 Castro Cerceda, M. L.: *Guía dos cogomelos comúns de Galicia*. Vigo: Xerais.
- 2003 Nieto Román, A.; P. Martínez Leyenda: *Guía da natureza. Campus de Marco-sende*. [Vigo], Oficina de medio ambiente– Vicerrectorado de Investigación–Universidade de Vigo: 24–26.

A.5.3 Zooloxía

- 1927 Iglesias Iglesias, L.: “As aves de Galicia”. *ASEG*, I: 249–262.
- 1928 Iglesias Iglesias, L.: “Notas entomolóxicas. Insectos de Galiza”. *Nós*, 53: 89–94 [Reedición en Sanmartín G. (ed.) (1997): *Prosa didáctica (1916-1936)*. *Antoloxía*. Vigo, A Nosa Terra / ASPG: 215–217].
- 1952 Iglesias Iglesias, L.: “Fauna de Galicia. III. Aves de Galicia existentes en el Museo Regional de Historia Natural de la Facultad de Ciencias de la Universidad de Santiago”. *BUSC*, LVII–LX: 225–190.
- 1974 Villaverde, L.: *Mariscos de Galicia: como son, como viven, como se pescan, como se comen*. Sada: Edición do Castro.
- 1975 Pensado, J. L.: “Papeletas de nombres de peces’ del P. Fr. J. Sobreira”. *Verba*, 2: 157–180.
- 1976 Penas Patiño, J. M.; C. Pedreira López: “Nomes galegos das aves do xénero ‘Streptopelia’ e ‘Columba’”. *Verba*, 3: 347–356.
- 1977 Castro, A. de: “Sobre os vertebrados da fraga de Caaveiro”. *Braña*, 1: 105–116
- 1977 Pedreira López, C.; J. M. Penas Patiño: “Lista de padrón de aves de Galicia I”. *Braña*, 1: 131–144.
- 1977 Penas Patiño, J. M.; C. Pedreira López: “Nomes galegos de aves piciformes”. *Verba*, 4: 343–354.
- 1978 Pedreira López, C.; J. M. Penas Patiño: “Lista de padrón de aves de Galicia II”. *Braña*, 2: 25–38.
- 1980 Penas Patiño, X. M. *et alii*: *Guía das aves de Galicia*. Vigo, Galaxia: 226–229, 231–238.
- 1980 Penas Patiño, J. M. e Pedreira López, C.: “Nomes galegos das aves da familia ‘fringillidae’”. *Verba*, 7: 355–377.

- 1982 Sociedade Galega de Historia Natural: “Apéndice: lista patrón dos vertebrados de Galicia”. En Pérez Alberti, A. (dir.): *Xeografía de Galicia. Tomo I: o Medio*. A Coruña, Sálvora: 197–210.
- 1983 Devesa Regueiro, S.; M. Rodríguez Solórzano; L. Soutullo Garrido: *Guía dos peixes de Galicia*. Vigo, Galaxia.
- 1985 Núñez Xestoso, M.: *As familias da avifauna galega*. [Tui], [edición do autor]: 7–16.
- 1985 Ramonell Goyanes, R.: *Guía dos mariscos de Galicia*. Vigo, Galaxia. [Especialmente o glosario das páxinas 267–276, 277–281].
- 1988 Ruibal Cendón, I.; X. García Cancela e X. Torres Romar: “O gando bovino”. En *Vocabulario do medio agrícola*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 11–100.
- 1988 Miramontes Castro, M. X.: “Terminoloxía de botánica e zooloxía”. En Núñez Singala, M. C. *et alii*: *Vocabulario do medio físico*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 115–128.
- 1988 Miramontes Castro, M. X.: “Nomes de animais”. En Núñez Singala, M. C. *et alii*: *Vocabulario do medio físico*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 99–114.
- 1988 Freire Díaz, P.: “Taller de ecoloxías”. *Xermolos*, 26: 43–45.
- 1988 Sánchez–Canals, J. L.; J. Guitián: *Inventario dos morcegos de Galicia*. Sada – A Coruña, Edicións do Castro.
- 1989 Torres Romar, X.: “Terminoloxía. Morfoloxía da abella”. *Boletín Apícola*, 29: 45–46.
- 1989 Torres Romar, X.: “Terminoloxía. Períodos de vida das abellas”. *Boletín Apícola*, 32: 46–47.
- 1989 Torres Romar, X.: “Terminoloxía. O enxame”. *Boletín Apícola*, 35: 40.
- 1989 Conde Teira, M.; T. Vidal Figueroa: “Nomes galegos para as aves ibéricas: unha nova proposta”. En *Actas do congreso galego de ornitoloxía*. Santiago de Compostela, Universidade, 1991: 249–268.

- 1989 Fernández de la Cigoña Núñez, E.: *Viaxeiros da auga: aves mariñas e acuáticas de Galicia e norte de Portugal*. Vigo, Xerais.
- 1990 Fernández de la Cigoña Núñez, E.: *Os cabaleiros do mar; baleas e golfinhos das nosas augas: guía dos cetáceos de Galicia e Iberia*. Vigo, Asociación Galega para a Cultura e a Ecoloxía.
- 1991 Jiménez Aleixandre, M. P.: “Zooloxía”. En Sanjuán López, A. et alii: *Vocabulario das ciencias naturais*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 227–278; 431–465.
- 1991 Penas Patiño, X. M.; C. Pedreira López; C. Rodríguez Silvar: *Guía das aves de Galicia*. A Coruña, Bahía.
- 1992 Rodríguez Villanueva, X. L.; X. Vázquez: *Peixes do mar de Galicia*. [3 volumes]. Vigo, Xerais [Especialmente os glosarios de vol. I: 157–173 e 197–198, vol. II: 347–350 e vol. III: 409–414].
- 1992 Mata, A. de la; A. Lamas: *Guía das especies cazables*. Santiago de Compostela, Consellería de Agricultura, Gandería e Montes – Xunta de Galicia.
- 1993 Galán Regalado, P.; G. Fernández Arias: *Anfibios e réptiles de Galicia*. Vigo, Xerais.
- 1993 De Vivero, X.; X. C. Castro Laxe; N. Muñoz Toro: *Veciñas do home. Aves urbanas de Galicia*. Vigo, Xerais.
- 1994 Colectivo ‘A Corrente’: “Zooloxía”. En *Léxico básico das ciencias naturais castelán-galego*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC: 49–61.
- 1995 Bernís, E.: *Diccionario de nombres vernáculos de aves*. Madrid, Gredos.
- 1995 Sociedade Galega de Historia Natural: *Atlas de vertebrados de Galicia: aproximación á distribución dos vertebrados terrestres de Galicia durante o quinquenio 1980-85*. [2 volumes]. Santiago de Compostela, Consello da Cultura Galega.
- 1996 Conde Teira, M. A.: “Acerca dos nomes dos anfibios e réptiles galegos”. *Cadernos de lingua*, 13: 75–88.

- 1996 De Prado Vázquez, X.; A. de Prado Vázquez: *Vocabulario da fauna mariña. Galego-castelán-ínglés-latín* [Consultable en <http://webs.uvigo.es/sli/lingware/peixe.zip>].
- 1996 Fernández de la Cigoña Núñez, E.: *Aves do mar de Galicia*. Vigo, Asociación Galega para a Cultura e a Ecoloxía: 96–98.
- 1996 Salvadores Ramos, R.; C. Vidal Rodríguez: “Estatus da avifauna galega”. En *III Anuario das aves de Galicia 1995*, Grupo Erva, [Vigo], 1996: 4–15.
- 1997 Garrido, C.: *Dicionário terminológico quadrilíngüe de Zoologia dos invertebrados*. [A Coruña], Associação Galega da Língua.
- 1999 Conde Teira, M.A.: “Nomes galegos para as aves ibéricas: lista completa e comentada”. *Chioglossa*, 1: 121–138.
- 2000 Lahuerta Mouriño, E; F X. Vázquez Álvarez: *Vocabulario multilingüe de organismos acuáticos*. Santiago, Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades–Xunta de Galicia.
- s. d. Almeida A. V. Barbosa, A. F. *et alii*: *As aves de Galicia*. [Consultable en http://webs.uvigo.es/h03/webh03/vigoterm/traballos_arquivos/traballoaves.ht].
- 2003 Nieto Román, A.; P. Martínez Leyenda: *Guía da natureza. Campus de Marcosende*. [Vigo], Oficina de medio ambiente–Vicerrectorado de investigación–Universidade de Vigo: 24–26.

A.5.4 Medicina

- 1988 López Dobao, X.A.: “Vocabulario médico. (O Ser Humano. Descrición e enfermidades)”. En Núñez Singala, M. C. et alii: *Vocabulario do medio físico*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 129–237.
- 1989 López Dobao, X.A.: “Terminoloxía anatómica”. *Educación en Galicia*, 6: 22–23.
- 1994 Antelo Docampo, X.; X. Penas Patiño: *As plantas medicinais*. [Santiago de Compostela], Museo do Pobo Galego.

- 1994 Martínez Martínez, P.: *Vocabulario básico de radiodiagnóstico*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.
- 1996 Silva Pando, F.J.; A. Rigueiro Rodríguez; R. Romero Franco: *Guía de plantas medicinais de Galicia*. Vigo, Galaxia.
- 1997 Miró Balagué, J. (coord.): *Diccionario castellano-catalán-euskera-gallego de bioquímica clínica*. Barcelona, Sociedad Española de Bioquímica Clínica y Patología Molecular: 7–44.
- 1999 Alberola Cuñat, V. et alii: *Diccionario y vocabulario plurilingüe de documentación médica*. Valencia, Servei de Publicacions de la Universitat de València.
- 2000 Daviña Facal, L.: *Diccionario das ciencias da natureza e da saúde*. A Coruña, Deputación.
- 2000 González Castro, M. F.: *Traducción comentada e glosario bilingüe dun vademecum clínico inglés*. Memoria de fin de carreira inédita presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.
- 2000 Castro Fontán, C.: *Insuficiencia renal. Traducción comentada e glosarios dun texto médico inglés*. Memoria de fin de carreira inédita presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.
- 2001 Veiga Novoa, C.: *Traducción comentada e glosario terminolóxico dun manual universitario canadiano sobre a anorexia nerviosa*. Memoria de fin de carreira inédita presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.
- 2002 Reyes Oliveros, F.; C. García González (dir.): *Diccionario Galego de Termos Médicos*. Santiago de Compostela, Xunta de Galicia.

A.6 Enxeñaría

A.6.1 Enxeñaría mecánica e maquinaria

- 1988 Ruibal Cendón, I.; X. García Cancela e X. Torres Romar: “A maquinaria agrícola”. En *Vocabulario do medio agrícola*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 271–318.

- 1997 Rodríguez Román, M. L.: *Diccionario poliglota del tren*. Madrid, Luna.
- 1999 Riveiro Collazo, C. M.: *Glosario de termos da mecánica do automóbil en francés, galego, castelán*. Memoria de fin de carreira inédita presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.
- 2001 Rivas Otero, M.: *Glosario galego-inglés, inglés-galego do motor principal dun barco pesqueiro*. Memoria de fin de carreira inédita presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.
- 2003 González Rama, R.: *Estudio e proposta de traducción (francés-galego) dun glosario de innovacións automobilísticas (www.auto-innovation.com)*. Proxecto fin de carreira presentado na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.

A.6.2 *Minaría*

- 1990 Mirre, J. C.: *Guía dos minerais de Galicia*. Vigo, Galaxia.

A.6.3 *Urbanismo. Construcción*

- 1998 Souto González, M. *et alii*: *Léxico de urbanismo, construcción e arquitectura castelán-galego*. Vigo, Colexio Oficial de Arquitectos de Galicia / Servicio de Normalización Lingüística do Concello de Vigo.
- 1999 Caamaño Suárez, M.: *As construcións adxectivas*. [Santiago de Compostela], Museo do Pobo Galego / Fundación Caixa Galicia. [Especialmente o glosario das pp. 111–116].
- 2001 Dosil, B. (coord.): *Léxico da construcción*. [Pontevedra], Asociación Provincial de Empresas da Construcción de Pontevedra / Fundación Instituto Tecnolóxico de Galicia / Xunta de Galicia.
- s. d. *Diccionario galego da construcción* [Consultable en <http://carlinhos90.eresmas.com/index.html>].

A.6.4 *Electrotecnia. Electrónica*

- 1991 Fernández Sabin, R.: *Vocabulario da electricidade e a electrónica*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.

2002 Rodríguez Portabales, E.: *Diccionario tecnolóxico de electricidade e electrónica*. Vigo, Xerais.

A.7 Ciencias e tecnoloxía interdisciplinares

1992 Albentosa Verdú, M.: *Glosario de acuicultura*. Santiago, Dirección Xeral de Formación Pesqueira e Investigación – Xunta de Galicia.

1999 Sánchez Maroño, C.: *Traducción comentada e glosario bilingüe dun manual inglés sobre a pesca comercial*. Memoria de fin de carreira inédita presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.

2001 González González, M. (coord): *Vocabulario de telefonía y comunicaciones móviles castellano-galego, galego-castellano*. [CD-ROM]. Madrid, Universidad Antonio de Nebrija / Fundación Airtel.

2002 Lahuerta Mouriño, E; E X. Vázquez Álvarez; Xosé L. Rodríguez Villanueva: *Vocabulario multilingüe de acuicultura*. Santiago, Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades – Xunta de Galicia.

A.7.1 Industria e oficios diversos

1940 Rubinos, J.: “A epopeia da sega”. *Cultura Gallega*, 77-79: [Especialmente o glosario das pp. 33-38].

1956 Crespo Pozo, J. S.: “Nombres de embarcaciones”. *El Museo de Pontevedra*, X: 127-135.

1983 Colectivos Culturais de Esquerda Galega: *Vocabulario, oficios e profesións*. Vigo, Artes Gráficas Galicia.

1985 Ripoll Autua, A.; E. Sanesteban, E.; M^a. J. Beceiro: “Linguaxe técnica-profesional e normalización lingüística”. En *Actas das II xornadas da lingua galega*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia: 43-68.

1988 Alonso, E.: “Pescadores del Miño pontevedrés”. *Pontevedra*, 4: 157-166.

1988 Torres Romar, X.: “Vocabulario apícola. Terminoloxía apícola”. *Boletín Apícola*, 26: 42-45.

- 1988 Torres Romar, X.: “Terminoloxía. Terminoloxía apícola: a extracción do mel”. *Boletín Apícola*, 27: 38–42.
- 1988 Torres Romar, X.: “Terminoloxía. Productos apícolas”. *Boletín Apícola*, 28: 42–43.
- 1988 Ruibal Cendón, I.; X. García Cancela e X. Torres Romar: “Os cultivos agrícolas”. En *Vocabulario do medio agrícola*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 205–270.
- 1988 Ruibal Cendón, I.; X. García Cancela e X. Torres Romar: “O gando bovino”. En *Vocabulario do medio agrícola*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 11–100.
- 1988 Ruibal Cendón, I.; X. García Cancela e X. Torres Romar: “A avicultura”. En *Vocabulario do medio agrícola*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 101–156.
- 1988 Ruibal Cendón, I.; X. García Cancela e X. Torres Romar: “A apicultura”. En *Vocabulario do medio agrícola*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 157–203.
- 1989 Alonso, E.: *Pescadores del río Miño: tramo gallego-portugués*. [Vigo], Deputación Provincial: [Especialmente o glosario das pp. 199–200].
- 1989 Torres Romar, X.: “Terminoloxía. Morfoloxía da abella”. *Boletín Apícola*, 29: 45–46
- 1989 Torres Romar, X.: “Terminoloxía. Períodos de vida das abellas”. *Boletín Apícola*, 32: 46–47.
- 1989 Torres Romar, X.: “Terminoloxía. O enxame”. *Boletín Apícola*, 35: 40.
- 1989 Asorey, X. M. *et alii*. *Diccionario temático ilustrado de apicultura. Vocabulario castelán-galego*. Santiago de Compostela, Centro de Experimentación e Divulgación Apícola de Galicia.
- 1990 Arnaiz, R.; A. de Coo: *Artes de pesca da Ría de Arousa*. Santiago de Compostela, Dirección Xeral de Formación Pesqueira e Investigación – Consellería de Pesca, Marisqueo e Acuicultura – Xunta de Galicia.
- 1994 Abella, A.; H. M. Pose: *Alfarería de torno en Buño*. Malpica, Escola Taller “Casa do Oleiro” – Concello de Malpica: [Especialmente o glosario das pp. 75–84].
- 1995 Rivas, P.: *Oficios perdidos: léxico dos ferreiros*. Lugo, Deputación Provincial.

- 1996 Vázquez Pintor, X.: *Os vellos oficios*. Vigo, Xerais: [Especialmente o glosario das pp. 135–140].
- 1998 Formoso Gosende, V. (coord.): *Vocabulario do sector téxtil*. Santiago de Compostela, Confederación de Empresarios de Galicia.
- 1998 Míguez Rodríguez, L. et alii: *Algas mariñas de Galicia: bioloxía, gastronomía, industria*. Vigo, Xerais: [Especialmente o glosario das pp. 267–271].
- 1999 Vázquez Pintor, X.: *A tribo sabe: os vellos oficios (II)*. Vigo, Xerais. [Especialmente os glosarios das pp. 22, 33–34, 55–58, 75, 94–97, 115–116, 131–132, 163–164, 58–60, 132–136, 169–170].
- s. d. *Vocabulario temático galego-castelán, castellano-gallego III - oficios e profesións, oficios y profesiones*. Centro tiendas.
- 2002 Souto García, M. B.: *Vocabulario das artes gráficas. Obradoiro de encaderación*. Vigo, Servicio de Publicacións da Universidade de Vigo. [Tamén consultable en <http://webs.uvigo.es/sli/obradoiro/index.html>].

A.7.2 Informática

- 1994 Gómez Guinovart, J.; A. Lorenzo Suárez: *Vocabulario de informática Galego-Inglés-Castelán*. Vigo, Servicio de Normalización da Universidade, [Tamén consultable en <http://webs.uvigo.es/sli/lexico/index.html>].
- 1996 *Glosario básico sobre Internet*. Santiago de Compostela, San Luís Informática / DXPL – Xunta de Galicia.
- 1998 Baleirón, Ch. et alii: *O labirinto virtual: sobre as novas tecnoloxías na educación*. Vigo, Xerais. [Especialmente o glosario das pp. 87–104].
- 2000 Proxecto Trasno: *Diccionario técnico inglés-galego*. [Consultable en <http://trasno.gpul.org/axuda/diccionario/>].
- 2001 Hermida Ruibal, A.: *Glos@rio de termos da Internet (galego-inglés-castelán-portugués)*. [Consultable en <http://www.uvigo.es/webs/sli/glineternet/index.html>].

- 2001 Unión Latina – Realiter – Bureau de la traduction du Canada (ed.): *Léxico pan-latino de Internet (catalán-español-francés-galego-italiano-portugués-romanés)*, [en liña/cd.rom]. [Consultable en <http://www.usc.es/snlus/vocab.htm>].
- 2001 Patiño Pérez, E.; X. L. González Ucha (coord.): *Léxico informático inglés-galego*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia. [Tamén consultable en <http://edu.xunta.es/dxpl/ferramentas/lexicoinf/LEXICO%20INFORMATICO.pdf>].
- 2001 Fernández Eiros, A.; X. Fernández Salgado; B. Fernández Salgado: *Diccionauta: glosario de termos ingleses para internautas galegos*. [Santiago de Compostela], Consellería de Familia e Promoción do Emprego, Muller e Xuventude – Xunta de Galicia.
- s. d. *Glosario básico sobre a Internet*. [Consultable en <http://galego.org/vocabularios/internet.html>].
- s. d. Proxecto Xis–Galego21.org : *Glosario de informática Xis*. [Consultable en http://www.galego21.org/xis2/glosario_ab.html].

A.7.3 Metroloxía. Pesos e medidas

- 1988 López Dobao, X.A.: *Vocabulario das pesas e medidas*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.

B. CIENCIAS SOCIAIS

B.1 Educación

- 1984 Matalobos Cerceda, M. C.; O. Díaz López: *Vocabulario galego de Formación Profesional*. Lugo, Celta.
- 1989 López Dobao, X. A.: “Terminoloxía da Educación”. *Educación en Galicia*, 4: 27.
- 1997 Caballo Villar, M.ª B. et alii: *[Léxico básico de] 131 conceptos clave de educación social*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC. [Tamén consultable en <http://www.usc.es/snlus/vocab.htm>].

- 2001 Currás, C.; A. Dosil (dir.): *Diccionario de psicoloxía e educación*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia. [Tamén consultable en <http://www.edu.xunta.es/diccionarios/index.html>].
- 2000 Sobrado Fernández, L. (coord.): *Glosario de orientación escolar e profesional*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC. [Tamén consultable en <http://www.usc.es/snlus/vocab.htm>].
- 2002 Rubal Rodríguez, X. (coord.): *Léxico básico de métodos de investigación e diagnóstico en educación (galego-español)*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC.

B.2 Dereito

- 1996 López Taboada, C. et alii: *Curso superior de linguaxe xurídica*. [s. l.], Consello do Poder Xudicial / Dirección Xeral de Xustiza e Interior – Xunta de Galicia. [Especialmente o glosario das páxinas 257–291].
- 1997 Rodríguez Ennes, L.; L. Blanco Rodríguez: *Vocabulario xurídico, aforismos e locucións latinas: castelán-galego, latín-galego*. Vigo, Servicio de Publicacións da Universidade de Vigo.
- 1997 González Montañés, A.: “Problemas terminolóxicos nos servicios lingüísticos da administración de xustiza. Fichas lexicográficas do servicio da audiencia provincial de Ourense”. *Cadernos de Lingua*, 16: 71–98.
- 1997 González Montañés, A.: “Notas para un vocabulario básico-xurídico castelán-galego: a letra A”. *Boletín de administración e lingua*, 7–8: 3–13.
- 1998 Docampo Pereira, M.: *Fraseoloxía xurídico-administrativa. Glosario galego-ínglés-alemán-castelán*. Memoria de fin de carreira presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo. [Consultable en <http://www.uvigo.es/webs/traductor/mdocampo/>].
- 2003 Gómez Méixome, A.; A. González Montañés (coord.): “Compilación de terminoloxía xurídica castelán-galego”. En *Formularios básicos de procedemento xudicial en lingua galega*. Santiago de Compostela, Consello da Avogacía Galega [CD-ROM / en liña]. [Tamén consultable en <http://sal.avogacia.org/cdcomforma/>].

B.3 Ciencias económicas

- 1993 Aguilera Albella, S. et alii: *Manual básico de Economía en galego*. A Coruña, La Voz de Galicia.
- 1997 Formoso Gosende, V. (coord.): *Diccionario de termos económicos e empresariais galego-castelán-inglés*. Santiago de Compostela, Confederación de Empresarios de Galicia.

B.3.1 Finanzas

- 1989 Álvarez Losada, R.; R. Martín Biedma: *Glosario de termos bancarios*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.
- 1990 Carballo Martínez, Á.; B. Dosil López: “Apuntamentos para un léxico da banca (I). *Cadernos de lingua*, 1: 17–40.
- 1990 Carballo Martínez, Á.; B. Dosil López: “Apuntamentos para un léxico da banca (II). *Cadernos de lingua*, 2: 59–78.
- 1991 Carballo Martínez, Á.; B. Dosil López: “Apuntamentos para un léxico da banca (III). *Cadernos de lingua*, 3: 73–84.
- 1993 Carballo Martínez, Á.; B. Dosil López: *Diccionario galego de banca*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.
- 1998 López Taboada, C.: *Diccionario do Seguro en Lingua Galega*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.

B.3.2 Comercio

- 1988 Boullón Agrelo, A. I.; C. Díaz Abreira; M. Penoucos Castiñeiras: *Vocabulario comercial básico*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.
- 1997 *Vocabulario da comunicación comercial*. [Consultable en <http://galego.org/vocabularios/ccomercial.html>].
- 1997 Fernández Fraga, M.: *Unidades básicas da conversación de negocios: ruso, inglés e galego*. Memoria de fin de carreira inédita presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.

s. d. *Táboa comparativa de formas do léxico comercial*. [Consultable en <http://galego.org/vocabularios/lexicocom.html>].

B.4 Ciencias do comportamento. Psicoloxía

2001 Currás, C.; A. Dosil (dir.): *Diccionario de psicoloxía e educación*. Santiago de Compostela, Xunta de Galicia. [Tamén consultable en <http://www.edu.xunta.es/diccionarios/index.html>].

B.5 Administración, traballo e emprego

1984 Costas Abreu, X.; X. García Cancela: “Para un vocabulario administrativo. Instrumentos administrativos”. *Lingua e Administración*, 4: 9.

1986 Sección de Linguaxe Administrativa do Instituto da Lingua Galega: *Cadernos de Documentación Municipal*. [3 volumes]. Santiago de Compostela, Universidade de Santiago de Compostela/Consellería da Presidencia–Xunta de Galicia [Especialmente os glosarios do vol. I: 143–147, vol. II: 85–89 e vol. III: 175–179].

1991 Boullón Agrelo, A. I. *et alii*: *Léxico da administración castelán-galego*. Santiago de Compostela, Real Academia Galega / Instituto da Lingua Galega.

1991 García Cancela, X.; C. Díaz Abraira: *Manual de linguaxe administrativa*. Escola Galega de Administración Pública – Xunta de Galicia. [Especialmente os glosarios das pp. 207–231 e 235–249].

1996 Díaz–Fierros Tabernero, C.: “Vocabulario da función pública (inglés–galego)”. *Boletín de Administración e Lingua*, 6: 44–51.

1998 Docampo Pereira, M.: *Fraseoloxía xurídico–administrativa. Glosario galego–inglés–alemán–castelán*. Memoria de fin de carreira presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo. [Consultable en <http://www.uvigo.es/webs/traductor/mdocampo/>].

2000 Sobrado Fernández, L. (coord.): *Glosario de orientación escolar e profesional*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC. [Tamén consultable en <http://www.usc.es/snlus/vocab.htm>].

B.6 Socioloxía. Servicios sociais

- 1992 Iglesias C.: *Léxico ecopacifista*. Santiago de Compostela, CXTG-IN / Seminario Permanente de Educación para a Paz.

C. CULTURA E HUMANIDADES**C.1 Historia**

- 1994 Candocia Pita, P.; L. Fernández Prieto; X. C. Sousa Fernández: *Vocabulario da historia*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC. [Tamén consultable en <http://www.usc.es/snlus/vocab.htm>].
- 1994 Gutiérrez Izquierdo, R.: *Vocabulario castelán-galego de historia, arte e xeografía*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.

C.2 Xeografía

- 1987 Vázquez Maure, E., *Vocabulario de términos geográficos*. Madrid, Instituto Geográfico Nacional.
- 1988 Fernández Salgado, B.: “Terminoloxía xeográfica”. En Núñez Singala, M. C. et alii: *Vocabulario do medio físico*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 11–58.
- 1988 Núñez Singala, M. C.: “Xeografía humana e económica, asentamento rural e urbano”. En Núñez Singala, M. C. et alii: *Vocabulario do medio físico*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 59–82.
- 1993 Fandiño Martínez, X. M^a. et alii: *Diccionario galego de xeografía*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.
- 1994 Gutiérrez Izquierdo, R.: *Vocabulario castelán-galego de historia, arte e xeografía*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.
- 1996 Pereira González, E.: *Léxico básico de xeografía castelán-galego*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC. [Tamén consultable en <http://www.usc.es/snlus/vocab.htm>].

C.3 Arqueoloxía

- 1995 Arias Vilas, E.; A. Romero Masiá, A.: *Diccionario de termos de arqueoloxía e prehistoria*. Vigo, Ir Indo.
- 1996 Pereira González, E.: *Léxico básico de arqueoloxía castelán-galego*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC. [Tamén consultable en <http://www.usc.es/snlus/vocab.htm>].

C.4 Artes

- 1988 Vázquez López, M. X.: “Vocabulario elemental galego do cine”. En Alonso Pimentel, S.; M. X. Vázquez López: *Vocabulario da música e espectáculos*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 77–85.
- 1994 Gutiérrez Izquierdo, R.: *Vocabulario castelán-galego de historia, arte e xeografía*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.
- 1995 Iglesias González, S. (dir.): *Diccionario galego de termos artísticos*. Santiago de Compostela, Sociedade Galega de Arte Moderna.

C.4.1 Arquitectura, escultura e pintura

- 1994 Iglesias González, S. (dir.): *Vocabulario galego das artes plásticas*. Santiago de Compostela, Sociedade Galega de Arte Moderna.
- 1998 *Glosario de Urbanismo*. [Consultable en <http://galego.org/vocabularios/urbanismo.html>].
- 1998 Souto González, M. *et alii*: *Léxico de urbanismo, construción e arquitectura: castelán-galego*. Vigo: Colexio Oficial de Arquitectos de Galicia/Servicio de Normalización Lingüística do Concello de Vigo.
- 2000 Pérez Salgado, M^a. E.: *Glosario terminolóxico trilingüe sobre arquitectura relixiosa gótica e románica (inglés-español-galego)*. Memoria de fin de carreira inédita presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.

2001 Rozados Gómez, A.: *Glosario inglés-galego de conceptos pictóricos: movementos, estilos, escolas, técnicas e xéneros*. Memoria de fin de carreira inédita presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.

C.4.2 Teatro

1988 Vázquez López, M. X.: “Vocabulario elemental galego do teatro”. En Alonso Pimentel, S.; M. X. Vázquez López: *Vocabulario da música e espectáculos*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 67–76.

C.4.3 Música

1988 Alonso Pimentel, S.: “Vocabulario elemental galego da música”. En Alonso Pimentel, S.; M. X. Vázquez López: *Vocabulario da música e espectáculos*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 5–56.

1997 Álvarez Alonso, Y.: *Léxico de termos musicais: inglés-galego, galego-inglés*. Memoria de fin de carreira inédita presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.

1998 Álvarez Alonso, Y.: “Léxico inglés-galego da música”. *Viceversa*, 4: 103–124.

1999 Lois González, M.: *Glosario bilingüe da terminoloxía pianística: inglés-galego, galego-inglés*. Memoria de fin de carreira inédita presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.

1999 Posada Sáez, B.: *Glosario trilingüe do léxico da gaita: galego, castelán, inglés*. Memoria de fin de carreira inédita presentada na Facultade de Traducción e Interpretación da Universidade de Vigo.

1999 Posada Sáez, B.: “Glosario trilingüe do léxico da gaita, galego-castelán-inglés”. *Viceversa*, 5: 85–110.

C.5 Filoloxía

1998-2003 Tarrío Varela, A. *et alii*. *Diccionario de termos literarios*. [2 tomos: I (A–D) e II (E–H)]. Santiago de Compostela, CIRP–Xunta de Galicia. [Consultable en <http://www.cirp.es/res/dtl/index.html>].

C.6 Lecer

- 1988 Vázquez López, M. X.: “Vocabulario elemental galego da televisión”. En Alonso Pimentel, S.; M. X. Vázquez López: *Vocabulario da música e espectáculos*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 87–97.
- 1988 Vázquez López, M. X.: “Vocabulario elemental galego do cine”. En Alonso Pimentel, S.; M. X. Vázquez López: *Vocabulario da música e espectáculos*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 77–85.
- 1988 Vázquez López, M. X.: “Vocabulario elemental galego do circo”. En Alonso Pimentel, S.; M. X. Vázquez López: *Vocabulario da música e espectáculos*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 57–66.

C.7 Deportes

- 1988 Fernández Salgado, B.: “Vocabulario do fútbol”. *Educación en Galicia*, 0: 20–22.
- 1988 Fernández Salgado, B.: “Xogando ó basquet. Vocabulario galego–castelán–francés de baloncesto”. *Educación en Galicia*, 2: 19.
- 1988 Novo Folgueira, P.: *Vocabulario elemental do deporte*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.
- 1989 Fernández Salgado, B.: “As palabras da natación”. *Educación en Galicia*, 6: 22–23.
- 1992 Mata, A. de la; A. Lamas: *Guía das especies cazables*. Santiago de Compostela, Consellería de Agricultura, Gandería e Montes – Xunta de Galicia.
- 1993 Dacosta Alonso, M; A. López Fernández: “Breves vocabularios da caza e da pesca”. *Cadernos de Lingua*, 7: 77–91.
- 1997 *Terminoloxía do fútbol* [Consultable en <http://galego.org/vocabularios/futbol.html>].
- 1995 *Manual de comunicación dos clubs de fútbol*. [Santiago de Compostela], DXPL – Xunta de Galicia. [Especialmente o glosario das pp. 93–102].
- 1998 Novo, P.; S. Pérez Froiz; J. Rivas Casal: *Vocabulario do deporte*. Santiago de Compostela, Lea.

- 2002 Fernández Costas, A.: Club Ciclista Vigués: *¿Xogas? En galego podemos. Atletismo, baloncesto e ciclismo*. [Vigo], Concello de Vigo – Universidade de Vigo – Instituto Municipal de Deportes de Vigo. [Especialmente o glosario das pp. 27–31]. [Tamén consultable en <http://hoxe.vigo.org/pdf/xogdpornauticos.pdf>].
- 2002 Rodríguez Rodríguez, A.: *¿Xogas? En galego podemos. Os deportes náuticos*. Concello de Vigo – Universidade de Vigo – Instituto Municipal de Deportes de Vigo. [Especialmente os glosarios das pp. 11–12 e 28–34]. [Tamén consultable en <http://hoxe.vigo.org/pdf/xogdpornauticos.pdf>].

C.8 Hostalaría e restauración

- 1990 Freire, L.; M. Castro: *Setas ou cogumelos de Galicia: descrición e receitas para a boa cociña*. Vigo, Xerais: [Especialmente o glosario das pp. 265–271].
- 1991 Varela Barreiro, F. X.; A. Puentes Chao; A. Rodríguez Guerra: *Vocabulario de tabernas, bares e cafeterías*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.
- 1991 Varela Barreiro, F. X.; A. Puentes Chao; A. Rodríguez Guerra: *Vocabulario de restaurantes*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.
- 1991 Novo Salgado, A.: *Vocabulario de cócteles*. Santiago de Compostela, DXPL – Xunta de Galicia.
- 1993 Feixó, E.: “Glosario”. En *A cociñar con Paco Feixó. Máis de 250 receitas da cociña galega*. Vigo, Ir Indo: 357–388. [Tamén consultable en <http://www.vieiros.com/pacofeixo/glosario.html>].
- 1995 Benavente Jareño, P.: *Guía da alimentación*. Santiago de Compostela, Centro de Investigacións Lingüísticas e Literarias Ramón Piñeiro–Xunta de Galicia.
- 1998 Míguez Rodríguez, L. et alii: *Algas mariñas de Galicia: bioloxía, gastronomía, industria*. Vigo, Xerais: [Especialmente o glosario das pp. 267–271].
- 1999 Vila Pernas, M.: *Diccionario galego de gastronomía*. Santiago, Lea.
- 2000 Castro Cerceda, M. L.: *Guía dos cogomelos comúns de Galicia*. Vigo: Xerais.

C.9 Comunicación

- 1988 Vázquez López, M. X.: “Vocabulario elemental galego da televisión”. En Alonso Pimentel, S.; M. X. Vázquez López: *Vocabulario da música e espectáculos*. Santiago, DXPL – Xunta de Galicia: 87–97.
- 1993 Novo Folgueira, P.; X. López García, X.; F. Campos: *Vocabulario galego da comunicación*. Santiago de Compostela, Lea.
- 1999 López, E.; X. C. Rodríguez: *Vocabulario de mercadotecnia e publicidade*. Santiago de Compostela, Lea.
- 1999 Novo Folgueira, P.: *Diccionario de uso para a comunicación*. Vigo, Xerais.

C.10 Información, bibliotecas e arquivos

- 1993 Blanco Valdés, X. L.: *Léxico editorial castelán-galego*. Santiago de Compostela, Servicio de Normalización Lingüística da USC.
- 1999 Alberola Cuñat, V. et alii: *Diccionario y vocabulario plurilingüe de documentación médica*. Valencia, Servei de Publicacions de la Universitat de València.
- 2002 Souto García, M. B.: *Vocabulario das artes gráficas. Obradoiro de encadernación*. Vigo, Servicio de Publicacións da Universidade de Vigo. [Tamén consultable en <http://webs.uvigo.es/sli/obradoiro/index.html>].

ANEXO II

Selección de materiais terminográficos accesibles a través de Internet⁴⁵

Neste apartado imos presentar unha relación necesariamente incompleta de repertorios terminográficos en diversas linguas, que podemos consultar vía Internet. Na inmensa maioría dos casos o galego non vai ser un dos idiomas de traballo –a meirande parte da produción galega accesible telematicamente xa se citou no anexo anterior– pero consideramos que saber qué termos empregan nun caso concreto as linguas máis achegadas á nosa é unha información interesante, tanto á hora de valorar a calidade e a adecuación de denominacións galegas recollidas na documentación, como se cómpre realizar unha proposta neolóxica que suplante unha forma pouco axeitada.

A selección é loxicamente un traballo persoal que sobredimensiona aquelas áreas en que con máis frecuencia se realiza investigación terminográfica no Servicio de Normalización Lingüística da Universidade de Santiago de Compostela, e probablemente infrarrepresenta outras que fican afastadas das pescudas que se realizan neste organismo. Con todas as súas limitacións, pensamos que pode ser un material útil para achegar ao lector pouco familiarizado algúns recursos de referencia e compilacións que o orienten entre o inmenso volume de información terminográfica a que pode acceder a través da Internet, e que lle permitan emprender buscas individuais á caza dos materiais específicos que poida precisar.

En primeiro lugar indicaremos algunhas páxinas que se limitan a compilar materiais terminográficos, ben por áreas temáticas, ben por linguas que inclúen. A continuación presentaremos unha serie de dicionarios e glosarios organizados tanto polo criterio temático (materiais multitemáticos *vs* materiais monotemáticos) como polo lingüístico (materiais multilingües *vs* materiais monolingües).

Compilacións de repertorios terminográficos

Os dous que primeiro se van citar préstanlles unha atención especial ás fontes accesibles en galego. Os tres seguintes fíxanse preferentemente en materiais que inclúen o por-

³⁹ Para unha información máis detallada sobre os contidos desta norma ISO *vid.* <<http://www.ttt.org/cls-frame/datcats.html>>.

tugués, o catalán e o italiano, respectivamente. Os restantes teñen unha vocación máis xeralista, e neles ocupan lugar preeminente as fontes en inglés e francés.

- O traductor virtual <<http://webs.uvigo.es/sli/virtual/titulo.htm>>
- Lexicool <<http://www.lexicool.com>>
- Liguatca do portugués <<http://www.liguatca.pt/>>
- Webs d'interés terminologic (Servei de Llengua Catalana da Universitat de Barcelona) <<http://www.ub.es/slc/termens/webter.htm>>
- Páxina de recursos terminolóxicos en italiano <[http://cirt.isrds.rm.cnr.it /Gestio_nediinforma.html](http://cirt.isrds.rm.cnr.it/Gestio_nediinforma.html)>
- Yourdictionary.com <<http://www.yourdictionary.com/diction4.html>>
- Terminology Collection <<http://www.uwasa.fi/comm/termino/collect/index.html>>
- Páxina de recursos da Universidade de Sherbrooke (Canadá) <<http://www.usherbrooke.ca/biblio/internet/dictio/index.htm> >
- Inventaire des travaux terminologiques dans Internet (Office québécois de la langue française) <<http://www.sma.qc.ca:8080/olf/listeDomaine.asp>>
- Glossarist <<http://www.glossarist.com>>
- Metabase <<http://www.metabase.net/metarecursos/control/>>

Repertorios ou bancos de datos terminográficos

Repertorios ou bancos multitemáticos e multilingües

Presentamos en primeiro lugar os materiais difundidos por institucións –nuns casos centros de terminoloxía e noutros organismos nos que o multilingüismo é un dos seus sinais máis característicos–. Os dous últimos recursos son iniciativas privadas que compilan e permiten a busca simultánea nunha gran cantidade de dicionarios e glosarios electrónicos.

- Cercaterm (banco de termos do Centro de Terminoloxía catalán –Termcat–) <<http://www.termcat.es/cercaterm/>>
- Euskalterm (Banco Terminolóxico Público Vasco) <http://www1.euskadi.net/euskalterm/indice_c.htm>
- Eudicautom (banco de termos da Comisión Europea) <<http://europa.eu.int/eurodicautom/login.jsp>>
- TIS (banco de termos da Secretaría Xeral do Consello da Unión Europea) <<http://tis.consilium.eu.int/isowebtis/frames/introfsEN.htm>>
- UNTERM (banco de datos terminolóxicos da Organización das Nacións Unidas) <<http://157.150.197.21/dgaacs/unterm.nsf/Welcome?OpenPage>>
- Grand dictionnaire terminologique (Office québécois de la langue française) <http://w3.granddictionnaire.com/btml/fra/r_motclef/index800_1.asp>
- Base de terminologie (Conseil International de la Langue Française) <<http://www.cilf.org/bt.fr.html>>
- Terminobanque (banco de termos da Communauté Française de Bélxica) <<http://www.cfwb.be/franca/bd/bd.htm>>
- Logos Dictionary <http://www.logos.it/pls/dictionary/new_dictionary.diction_professional_window?u_name=&u_password=&u_code=4395&code_language=>>
- OneLook Dictionaries < http://www.onelook.com/index_all.html>

Repertorios ou bancos multitemáticos e monolingües

- Dicionario da Real Academia Galega <<http://www.edu.xunta.es/diccionarios/g/index.html>>
- Dicionario Real Academia Española <<http://www.rae.es/>>
- Dicionário da Língua Portuguesa On-line <<http://www.priberam.pt/DLPO/>>
- Enciclopedia Universal On-Line (pt) <http://www.universal.pt/scripts/dulp/dulp.exe/pesquisa_ns?texto=>>

- Enciclopedia Británica (en) <<http://www.britannica.com/>>
- Merriam-Webster on-line (en) < <http://www.m-w.com/home.htm> >

Bancos e dictionarios monotemáticos e multilingües

Deportes

- Léxicos dos deportes olímpicos (en-fr) (Comité Olímpico Internacional) <<http://www.lexique-jo.org/liste.cfm>>

Economía. Empresa. Comercio

- Glosario de comercio exterior da OEA (es-fr-pt) <<http://www.sice.oas.org/GLOSSARY/Glossary.asp>>
- ILOTERM (en-fr-es-de) (banco de datos da Organización Mundial do Traballo) <<http://ilis.ilo.org/ilis/ilisterm/ilintrte.html>>
- Banco de datos do FMI (de-en-es-fr-pt) <http://www.imf.org/external/np/term/index.asp?index=esl&index_langid=3>
- Dicc. de banca da Unión de Bancos Suízos (en-de-fr-it) <<http://www.ubs.com/e/index/about/bterms.html>>

Estatística

- ISI Glossary (en-fr-pt-es-de) (glosario de estatística do Eurostat) <<http://europa.eu.int/comm/eurostat/research/index.htm?http://europa.eu.int/en/comm/eurostat/research/isi/alpha/en/>>

Medicina e ciencias da saúde

- Multilingual Glossary of medical terms (en-fr-pt-es-de-it-nl-dk) <<http://allserv.rug.ac.be/~rvdstich/eugloss/welcome.html>>
- Diccion. enciclopèdic de medicina (ca-es-en) <<http://www.grec.net/home/cel/mdicc.htm>>
- Dicc. Oftalmología (es-en) <<http://www.oftalmored.com/diccionario/>>

- Léxico de odontoloxía (en-fr-es-de) <http://www.suvison.com/portali/fdi_index.htm>
- Dicc. de ciencias de laboratorio clínico (en-es) <<http://www.leeds.ac.uk/ifcc/PD/dict/spandict.html>>

Química

- Dicionário de Química (pt-en-es) <http://members.tripod.com/~r_hopper/s1.htm>

Sector agroforestal

- Dicionario de apicultura (en-fr-it-es) <<http://www.apicolturaonline.it/dizionario/index.htm>>
- Faoterm (en-fr-es-ár-la) (banco de termos da FAO) <<http://www.fao.org/fao-term/search/index.jsp?lang=ES>>
- Agrovoc (banco de termos agrarios da FAO) (en-fr-es-pt) <<http://www.fao.org/scripts/agrovoc/frame.htm>>
- SilvaTerm (banco de termos forestais do proxecto SilvaTerm) (en-fr-es-pt-de) <<http://193.170.148.70/silvavoc/search.asp>>
- Léxico multilingüe de silvicultura (en-es-fr-pt) (proxecto Eurosilvasur) <<http://www.eurosilvasur.net/espanol/lexique.php>>
- Glossaire de terminologie forestière (fr-en) <http://www.nrcan-rncan.gc.ca/cfs-scf/science/prodserv/glossary_f.html>

Sectores industriais

- Vocabulario electrotécnico internacional (en-fr-es-de) (vocabulario da Comisión Electrotécnica Internacional) <<http://domino.iec.ch/iev/iev.nsf/Welcome?OpenForm>>
- Glossário da energia (pt-en) <http://www.cteep.com.br/informacoes/centro_inf_ref/glossario/glossario_energ/glossario_a.htm>

- Diccionari de construcció (ct-es-fr-en) (Departament de Política Territorial i Obres Públiques da Generalitat de Catalunya) <<http://www3.gencat.es:81/ptop/diccion.htm>>
- Diccionario técnico téxtil (en-es-fr-de) <<http://www.bemarnet.es/textil/default.php?idio=002>>
- Dicionário de termos náuticos (en-pt-es-fr) <<http://www.edinfor.pt/anc/ancdicio-fra.html>>
- Terminologia naval (pt-es-en) <<http://www.sindmar.org.br/pub/terminologia/naval/portuguese/anav.htm>>

Telecomunicacions

- Termite (en-fr-es-ru) (banco de termos da União Internacional de Telecomunicacions) <<http://www.itu.int/terminology/index.html>>

Zooloxia

- Diccionario de especies pesqueras (es-en-pt-fr) <<http://www.pesca2.com/diccionario/listado.cfm?indice=1&letra=97>>
- Fishbase (en-es-fr-de) (banco de datos de especies de peixes) <<http://www.fishbase.org/search.html?server=IFM-Kiel>>
- Diccionario multilingüe del caballo (en-fr-es-de) <<http://pages.globetrotter.net/bouletjc/vc2e/searvc2.htm>>

Bancos ou dictionarios monotemáticos e monolingües

Física

- Glosário de física atómica e de partículas (pt) <<http://www.coimbra.lip.pt/atlas/Geração>>

Medicina e ciencias da saúde

- On-line Medical Dictionary (en) <<http://cancerweb.ncl.ac.uk/omd/>>

- Diccionario ilustrado de términos médicos (es) <<http://www.iqb.es/Diccio/Diccio1.htm>>
- Glosario de términos (Imsero) (es) <http://www.seg-social.es/imsero/otros/docs/i0_glosa.html>

Química

- Dicionário Rossetti de química (pt) <<http://www.rossetti.eti.br/dicuser/index2.asp>>
- Glosarios da IUPAC (Unión Internacional de Química Pura e Aplicada) (en) <<http://www.chem.qmw.ac.uk/iupac/index.html>>

Sector agroforestal

- Voc. de botánica forestal (es) <<http://mipagina.euskaltel.es/ramonzubiaur/ceballlos.html>>
- Dicionário florestal (pt) <<http://www.silviconsultores.pt/silvinet/dicion/dicion.htm>>
- Glossário enológico (pt) <<http://www.e-mercatura.net/html/pt/glossario.asp>>

ANEXO III

Algunhas notas sobre a produción terminográfica galega

É de sobra coñecido que, para as linguas minorizadas que loitan por acadar un uso social pleno, caso do galego, as iniciativas relacionadas coa terminoloxía adquiren unha utilidade suplementaria sobre as que posúen xenericamente en calquera lingua. Nelas, a modernización e a difusión do vocabulario dunha área concreta convértese nunha ferramenta que apoia e facilita a (re)introdución da variedade minorizada nese ámbito especializado, subindo así un paso máis no camiño da normalización. Xa que logo, en contextos coma o indicado, os traballos terminográficos deben integrarse dentro dun proxecto xeral de planificación lingüística, no cal serían unha peza máis dunha engranaxe que debe funcionar como un todo para acadar o obxectivo xeral que nel se estableza.

A responsabilidade de elaborar ese proxecto de actuación recae sobre os poderes públicos, no noso caso sobre a Xunta de Galicia. Pero como veñen sinalando desde hai anos diversos estudos (os máis recentes, Monteagudo e Bouzada, 2002a e 2002b) a Administración autonómica galega non foi quen de dotarse dun obxectivo e dunha planificación definidos que organicen e dean sentido ás diferentes accións de promoción da lingua que desde ela se desenvolven ou apoian.

O que é certo a nivel xeral éo tamén no ámbito concreto da terminoloxía. Quitadas excepcións moi contadas⁴⁶, os poderes públicos autonómicos limitáronse a desenvolver un labor, necesario pero insuficiente, de edición e financiamento de iniciativas e proxectos desenvolvidos por outras entidades ou por persoas a título particular, ignorando completamente as vertentes da planificación, a coordinación e a difusión dos produtos que se elaboraban.

Estas carencias de deseño e organización provocan que na produción terminográfica galega convivan traballos de interese e valor moi heteroxéneo, tanto vistos desde un plano metodolóxico como desde un enfoque máis pragmático e utilitario.

---

⁴⁶ Nel recóllanse os seguintes campos: denominación problemática, denominación galega, equivalentes en portugués, castelán, francés, italiano, catalán, inglés, latín e galego medieval, contexto, posible definición, campo semántico, data, fonte e autor.

- Se tomamos como indicadores de calidade os que se citan nas distintas metodoloxías de traballo terminográfico (*vid.* por exemplo as recollidas en “Indicacións previas”): enfoque onomasiolóxico, estruturación conceptual da área, equipos de autores interdisciplinares... temos que recoñecer que os dicionarios ou vocabularios galegos incumpren con bastante frecuencia eses requisitos tanto polo que fai á súa elaboración como á súa presentación.
- Se nos achegamos a estes produtos cunha ollada máis pragmática a valoración outorgada será máis alta xa que –á parte das súas carencias metodolóxicas– moitos deles cumpren de forma aceptable a misión para a que foron deseñados: a de difundir a terminoloxía galega que se considera máis adecuada dentro dunha área de especialidade. Aínda así, seguen arrastrando pexas que limitan a súa utilidade, entre as que cómpre salientar:
  - Un escaso nivel de especialización.
Os dicionarios e vocabularios abranguen áreas moi amplas das que só se analiza e propón a terminoloxía básica, moita dela xa recollida en dicionarios de lingua.
  - A concentración nunha serie de áreas.
Un repaso rápido á relación de traballos citados no anexo I amósanos como determinados sectores (ciencias da vida, dereito, administración...) acumulan un número de referencias porcentualmente moi grande. Sumado ao baixo grao de especialización provoca que os contidos de determinadas obras se superpoñan nunha porcentaxe considerable, mentres que grandes áreas seguen carecendo de estudio terminográfico ningún.
  - Unha vinculación excesiva ao modelo “glosario bilingüe castelán–galego”. Este tipo de traballo ten unha vocación clara de axuda en labores de tradución, pero a súa propia concepción faino moi discutible como produto terminográfico, na medida en que se asume como propia do galego a estrutura conceptual doutra lingua, e o traballo limitase á busca de denominacións para os conceptos que a integran.
  - A ausencia frecuente de información sobre o concepto que se nomea. Esa información transmítese normalmente a través da definición, pero os dicionarios técnicos en galego son aínda produtos moi pouco frecuentes comparados con vocabularios e léxicos. Outras vías de transmitir algún tipo de información conceptual son presentar un contexto descritivo de uso ou

indicar de xeito detallado a área de especialidade a que pertence cada un dos termos, pero ningunha delas é unha práctica maioritaria nos traballos terminográficos galegos.

- Problemas de difusión, tanto dos repertorios como de información sobre a súa existencia.

Especialmente grave é a primeira, que se manifesta na escasa distribución dos traballos por canles convencionais (librarías, bibliotecas...) ou alternativas (Internet), pero tamén na non-reedición destes logo de que se esgoten as primeiras edicións. Non é raro que, cando unha persoa descobre un determinado recurso terminográfico non saiba cómo conseguir un exemplar. Como moitas veces vai ser imposible compralo, xa que se trata de publicacións esgotadas ou descatalogadas, pódese optar pola vía do préstamo, ben a través das grandes bibliotecas galegas, ben dirixíndose a centros documentais como o Centro de Documentación Sociolingüística de Galicia (<http://www.conselodacultura.org/arquivos/cdsg>) ou o Termigal (termigal@cirp.es).

Porén, aínda que o panorama descrito non sexa satisfactorio, unha ollada a 10 anos atrás obríganos a recoñecer avances considerables neste terreo das “actividades terminolóxicas”, aínda que algúns deles non deran os froitos agardados.

A maior esperanza constituíuna sen dúbida a creación en 1997 do Termigal (Servicio de Terminoloxía Científico-Técnica), a través dun convenio de colaboración entre o Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades (dependente da Dirección Xeral de Política Lingüística) e o Seminario de Lexicografía da Real Academia Galega. Entre os obxectivos declarados que esta institución cita como propios (González González, 2000; Alvaríño Alvaríño *et alii*, 2001) recóllense:

- a planificación da investigación terminolóxica
- a elaboración de criterios metodolóxicos
- a elaboración de novos repertorios e a revisión crítica dos xa existentes
- o apoio técnico, informativo e documental ás administracións e á sociedade en conxunto
- o establecemento de relacións de cooperación con organismos semellantes doutras áreas lingüísticas

Seis anos despois da súa creación pódese dicir, sen pechar de pesimista, que a súa activi-

dade se centra na elaboración de repertorios e na cooperación con outros organismos, pero que é escasa ou nula no que ten que ver coa planificación, o deseño de pautas metodolóxicas e a difusión da terminoloxía entre os distintos sectores profesionais.

Outra cuestión importante, se se sabe tirar dela todas as súas potencialidades, é o feito de que por primeira vez existen en Galicia persoas formadas academicamente en lingua galega, e tamén en terminoloxía, neoloxía e traducción especializada. Estes novos profesionais (tradutores e filólogos saídos das aulas da Universidade de Vigo) poden aplicar os seus coñecementos na elaboración de produtos terminográficos de maior calidade. De feito, a súa participación xa se pode detectar no peso crecente que na listaxe do anexo I veñen adquirindo vocabularios ou glosarios froito de proxectos de fin de carreira.

As carencias na difusión dos repertorios e da información terminolóxica seguen sendo hoxe un grave problema. Con todo, aproveitando as potencialidades das novas tecnoloxías estanse poñendo en práctica iniciativas que facilitan unha ampla divulgación deses materiais. As máis frecuentes son a publicación dos dicionarios e vocabularios en Internet e a creación de roldas especializadas nas que se transmite información, se formulan dúbidas, se abren debates teóricos...⁴⁷

No que ten que ver coa difusión exterior, diversas entidades como o Servizo de Normalización Lingüística da Universidade de Santiago de Compostela, Termigal ou o Departamento de Filoloxía Galega e Latina da Universidade de Vigo forman parte de asociacións como AETER (Asociación Española de Terminoloxía) <http://racefyn.insde.es/AETER/indice_AETER.htm> ou Realiter (Rede Panlatina de Terminoloxía) <<http://www.realiter.net/>>, ou de proxectos internacionais como Linmiter <<http://www.linmiter.net>>, que se dedican á organización de actividades formativas ou de investigación, á elaboración de repertorios terminográficos, etc. Isto permite que investigadores ou profesionais galegos amplíen os seus coñecementos e experiencia a través do intercambio e que o propio galego como idioma figure nesas iniciativas como lingua de traballo.

---

⁴¹ *Vid.* máis información sobre este proxecto en Galanes Santos, Gómez Méixome e González Montañés [en liña].

ANEXO IV

A adaptación de préstamos por importación⁴⁸

Usamos a etiqueta de "préstamos por adaptación" ou de "adaptacións" simplemente para referirnos a un subtipo de préstamos por importación que integran no galego un significante doutra lingua pero adaptándoo ás pautas gráficas e fonéticas da lingua receptora.

Dentro del inclúense, polo tanto, préstamos que aínda están empezando a galeguizar a súa pronuncia sen alterar a grafía como **ballet** ([ba'lɛt]) ou **fagot** [fa'ɣot] -do francés *ballet* ([balɛ]) e *fagot* ([fa'go])– e outros que modifican a grafía sen mudar a pronuncia –**gneis**, do alemán *Gneiss*, **shérif** do inglés *sheriff*...; pero tamén outros que adaptaron ambos os dous planos da denominación –**estándar** ([es'tãɗar]) ou **chalé** ([ʃa'lɛ]), do inglés *standard* ([ˈstændərd]) e do francés *chalet* ([ʃa'le]) respectivamente.

En xeral, o proceso de adaptación tende a achegarse, segundo os casos, a unha destas dúas vías:

- 1 Manter na medida do posible a fidelidade á grafía orixinal, subordinando o respecto pola pronuncia a este obxectivo –**folclore** (do inglés *folklore* [fəʊk'lɔ:r]), **váter** (do inglés *water-closet* ['wɔ:tə'kla:zət])...
- 2 Intentar reproducir a pronuncia da lingua emprestadora, axeitando a grafía o que sexa preciso –**búmeran** (do inglés *boomerang*), **fútbol** (do inglés *football*), neceser (do francés *nécessaire*)...–, ou modificando tanto o plano gráfico como o fonético –**boicot** (do inglés *boycott*), **chofer** (do francés *chauffeur*), **mitin** (do inglés *meeting*)...

Na adaptación dun préstamo inflúe un abano tan amplo de factores (lingüísticos e non lingüísticos) que non permiten indicar de xeito inequívoco cándo cómpre apostar pola adaptación priorizadora da grafía e cándo pola da pronuncia. Só é posible apuntar dúas tendencias xerais:

⁴² As ligazóns que se citan nas distintas referencias deste anexo foron comprobadas o día 16 de xullo de 2003.

⁴³ Unha relación de fontes moito máis exhaustiva pode atoparse en Bilega –Bibliografía informatizada da lin-

- Se un grafema ou unha combinación de grafemas da palabra estranxeira non é posible no galego ou –sendo posible– representa un son moi afastado do orixinal, a adaptación tende a basearse na reprodución da pronuncia.

Por exemplo: **xampú** (inglés *shampoo*), **mitín** (inglés *meeting*), **lasaña** (italiano *lasagna*); **tallaríns** (italiano *taglierini*); **relé** (francés *relais*); **chofer** (francés *chauffeur*).

- Se a mesma secuencia gráfica representa na lingua emprestadora e na lingua receptora sons moi próximos, ou se é moi frecuente na fonotáctica galega, é probable que a adaptación se basee na grafía.

Por exemplo: **charter** (inglés *charter*), **volframio** (alemán *Wolfram*), **beixe** (francés *beige*), **folclore** (inglés *folk-lore*), **cebú** (francés *zebu*).

De aquí en diante presentaremos de xeito resumido as principais correspondencias que adoitan establecerse entre o galego e as linguas que con máis frecuencia lle emprestan termos a esta lingua, analizando por separado as que afectan ás vocais e as que afectan ás consoantes.

A adaptación das vocais

A primeira das tendencias arriba mencionadas crea unha serie de correspondencias entre secuencias vocálicas francesas ou inglesas e secuencias galegas debido á proximidade ou á identidade dos sons que representan⁴⁹. As máis frecuentes son:

gua galega– <<http://airas.cirp.es/WXN/wxn/frames/bilega.html>>.

---

⁴⁹ Si recolleemos volumes que compilan investigacións puntuais (como algúns dos traballos de Luís Daviña Facal, por exemplo), ou análises dunha microárea de especialidade, aínda que abrangan un número relativamente

GALICISMOS

FRANCÉS	GALEGO	EXEMPLOS
-ai- ([ɛ])	-e- ([ɛ]) ⁵⁰	<i>biais</i> → biés ; <i>fraise</i> → fresa ; <i>relais</i> → relé
-ou- ([u])	-u- ([u])	<i>bouquet</i> → buqué ; <i>couplet</i> → cuplé ; <i>sioux</i> → siux
-au- ([o])	-o- ([o], [ɔ])	<i>landau</i> → landó ; <i>esquimau</i> → esquimó ; <i>vol-au-vent</i> → volován
-eu- ([œ])	-e- ([ɛ], [e])	<i>chauffeur</i> → chofer
-eau- ([o])	-o- ([ɔ])	<i>fricandeu</i> → fricandó ; <i>rondeau</i> → rondó
-ei- ([ɛ])	-e- ([ɛ])	<i>groseille</i> → grosella
-y- ([i], [j])	-i- ([i], [j])	<i>vichy</i> → vichí ; <i>boyard</i> → boiardo
-em-/-en- ([ɛ̃])	-am-/-an- ([aŋ]) ⁵¹	<i>ensembler</i> → ensamblar ; <i>agrément</i> → agremán
-in- ([ɛ̃])	-en- ([eŋ])	<i>meringue</i> → merengue ; <i>satin</i> → satén

ANGLICISMOS

INGLÉS	GALEGO	EXEMPLOS
-ee- ([i:]; [i])	-i- ([i])	<i>beefsteak</i> → bisté ; <i>yankee</i> → ianqui ; <i>roastbeef</i> → rosbif
-oo- ([u:]; [u])	-u- ([u])	<i>boomerang</i> → búmeran ; <i>to tatoo</i> → tatuar ; <i>shampoo</i> → xampú
-ai- ([ɛi]; [ɛə])	-e- ([ɛ]; [e])	<i>cocktail</i> → cóctel ; <i>mohair</i> → moher
-ea- ([i:])	-i- ([i])	<i>leader</i> → líder
-y- ([ai])	-ai- ([aj])	<i>nylon</i> → nailon
-y- ([i]; [j])	-i- ([i]; [j]) ⁵²	<i>dandy</i> → dandí ; <i>yankee</i> → ianqui ; <i>penalty</i> → penalti

Outra vía de adaptación que podemos salientar é a que intenta resolver o problema que supón a articulación e a conservación dunha serie de sons estraños en posición inicial (**s-** [s]

pequeno de conceptos (como é o caso dalgunha das referencias de Penas Patiño e Pedreira López que se citan).

⁴⁵ As ligazóns que se citan neste anexo foron comprobadas o día 14 de xullo de 2003.

⁴⁶ A máis significativa de todas elas foi, sen dúbida, a creación de Termigal a comezos de 1997, a través dun convenio de colaboración entre o Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades (dependente da Xunta de Galicia) e o Seminario de Lexicografía da Real Academia Galega.

+ consoante) ou final de palabra (-*t* [t], -*d* [d], -*p* [p], -*c* [k]...). A historia particular de cada palabra provocou resultados diferentes que se plasman, ben no mantemento do son consonántico (*coñac, rosbif, síux, skai...*), ben na súa eliminación (*bisté, estándar...*), ben no desenvolvemento antes ou despois dese son dunha vocal non etimolóxica (*vocal de apoio*) que permite a formación dunha nova sílaba -*bate* (do inglés *bat*), *esfumino* (do italiano *sfumino*), *vedete* (do francés *vedette*), *valse* (do francés *valse*), etc.³³

A conclusión xeral de todo o que levamos dito ata o momento é que existe unha escasa vontade de naturalizar as palabras que chegan ao léxico galego: de feito, renúnciase conscientemente a intervir na súa grafía salvo nas contadas excepcións que indicamos e óptase, quer por integrais mantendo unha aparencia estraña, quer por conservalos como estranxeirismos. Isto supón o limitar o recurso ás vocais de apoio (moi empregado en portugués) a casos moi antigos e asentados na lingua.

A adaptación das consoantes

Tamén sobre as consoantes van actuar tanto a tendencia que priorizaba o respecto da grafía -*champiñón* (do francés *champignon*), *chalé* (do francés *chalet*)- como a que se centraba no respecto da pronuncia -*xampú* (do inglés *shampoo*), *baldaquino* (do italiano *balzacchino*).

A continuación imos presentar unha listaxe das adaptacións consonánticas que se detectan con máis frecuencia e regularidade, pero lembrando outra volta que non son máis ca tendencias xerais e non padróns de aplicación sistemática.

- As consoantes dobres que representan un son igual ou moi próximo ao da correspondente consoante simple adoitan reducirse.

Por exemplo: *boicot* (do inglés *boycott*), *gneis* (do alemán *Gneiss*), *bacará* (do francés *baccara*), *tenis* (do inglés *tennis*), *túnel* (do inglés *tunnel*), etc.

⁴⁷ Actualmente están en funcionamento tres roldas centradas de maneira máis ou menos directa na problemática da terminoloxía en lingua galega. Trátase de Tradgal (<http://www.elistas.net/lista/tradgal>), Terminoloxía (<http://www.consellodacultura.org/interaccion/foros/terminoloxia.php>) e USC-Lexitem (<http://www.listas.usc.es/listas/usc-lexitem.html>).

⁴⁸ O contido deste anexo é unha reelaboración resumida de Rodríguez Río (1998).

- As grafías que en galego representan o son [k] (o -c- de **-c+a, o, u-** e o -qu- de **-qu+e, i-**) van ser moi empregadas para adaptar consoantes procedentes de sistemas alleos que representen o mesmo son ou algún moi similar.
  - O *-k-* ou o *-ck-* van ser as que máis veces se substitúen, en anglicismos **-canguro** (de *kangaroo*), **cóctel** (de *cocktail*), **ianquí** (de *yankee*)...-, xer-manismos **-cobalto** (de *Kobalt*), **zinc** (de *Zink*)...- etc.
  - O mesmo ocorre co *-qua-* e co *-ch+e, i-* do italiano **-acuarela** (de *acquarella*), **cuarteto** (de *quartetto*), **baldaquino** (de *baldacchino*), **lumaquela** (de *lumachella*)...

Esta segunda secuencia tamén é habitual en galego pero asóciase a sons afastados de máis ([k] en italiano e [tʃ] en galego) como para permitir unha adaptación baseada na pronuncia.

  - Tamén se substitúen por **-c+a, o, u-** e **-qu+e, i-** grafemas que representan ese mesmo son [k] ou outros moi próximos en préstamos que proceden en última instancia de linguas que posúen alfabetos distintos do latino⁵⁴, como o ruso **-balalaica** (*balalaika*), **troica** (*troika*)-, o xaponés **-haraquiri** (*harakiri*), **quimono** (*kimono*)- ou o árabe **-cabila** (*qabila*), **cáfila** (*qafila*), **cuscús** (*kuskus*).
- O **-x-** ([ʃ]) permítenos adaptar varias grafías que no noso sistema só se poden conservar en estranxeirismos:
  - A máis importante delas é o **-j-** que representa distintos sons en anglicismos ([dʒ]), galicismos ([ʒ]), catalanismos ([ʒ]) e castelanismos ([x]).
De aí se derivan denominacións galegas como **xersej** -do inglés *jersey*-, **xavelina** -do francés *javeline*-, **bosquexar** -do catalán *bosquejar*- ou **xota** -do castelán *jota*-.
  - Tamén se usa para mudar a consoante da secuencia **-g+e,i-** ao adaptar palabras francesas (nas que representa un [ʒ]), inglesas ([dʒ], [g]) ou italianas ([dʒ]).

⁴⁹ Cómpre non esquecer que se trata de tendencias e non de equivalencias sistemáticas, polo que vai ser posi-

Vémolo en **beixe** –do francés *beige*–, **xibón** –do inglés *gibbon*–, **xirándola** –do italiano *girandola*–...

- O *-sh-* ([ʃ]) do inglés vai pasar tamén a *-x-* **xampú** (*shampoo*), **xilin** (*shilling*), igual có *-tg-* ([tʃ]) do catalán **peaxe** (*peatge*).

Recórrase igualmente a el para adaptar os grafemas *-sh-* e *-š-*, cando estes se empregan para transliterar sons do ruso **caxemira** (*Kashmir*); **bolxevique** (*bolshevik*)– ou do árabe **haxix** (*hašiš*), **xequ** (*šaj*).

– O **-ch-** úsase:

- Para substituír o *-tx-* do catalán **boliche** (*bolitx*)– e do éuscaro **chabola** (*txabola*), **chacolí** (*txacolí*)–, **chaparro** –*txaparro*–, **chatarra** –*txatarra*–) xa que o son representado é sempre ([tʃ]).
- Para adaptar o *-ci-* ([tʃ]) do italiano **facha** (*faccia*), **salchicha** (*salsiccia*)–, xa que esta mesma secuencia gráfica representa en galego un son moi diferente ([θi]).
- Nunha liña contraria, para representar a adaptación da pronuncia de préstamos do francés como **béchamel**, **chassis**, **fétiche**. En casos coma este, a existencia do grafema **-ch-** nos dous idiomas, e o feito de que o son que representa sexa moi próximo en ambos ([ʃ] en francés e [tʃ] en galego) permite que sexa a grafía a que se conserve, o que provoca a aparición de formas galegas como **bechamel**, **chasis**, ou **fetiche**.

- A secuencia **-c+e**, **í-** ([θe], [θi]) vai substituír a **-z+e**, **í**, independentemente do son que a consoante represente nas distintas linguas ([z] no francés e no alemán e [ts] ou [dz] no italiano)³⁵. Vémolo por exemplo en **cebú** –do francés *zebu*–, **cinc** –do alemán *Zink*–, **gaceta** –do italiano *gazzeta*–, etc.
- O **-n** final emprégase para representar o *-ng* ([ŋ]) presente en moitos anglicismos **puḍin** (*pudding*), **mitin** (*meeting*)...– ou o *-m* co que se translitera a consoante nasal oclusiva final dalgúns arabismos **harén** (*harīm*), **imán** (*imam*).

ble presentar outros casos que apuntan na dirección contraria, como **fauvismo** ([faw'βismo]) e **chauvinismo** ([tʃawβi'nismo]) –do francés *fauvisme* ([fo'vism]) e *chauvinisme* ([ʃovinism]) respectivamente–, ou **marine** ([ma'rine]) e **cricket** ([ˈkriket]) –do inglés *marine* ([mə'ri:n]) e *cricket* ([ˈkrikɪt]).

- Co **-ñ-** adáptase o grupo consonántico **-gn-** ([ɲ]) do francés **-coñac** (*cognac*), **viñeta** (*vignette*)– e do italiano **-lasaña** (*lasagna*), **piñata** (*pignatta*)–, a pesar de que esa secuencia tamén é posible en galego, xa que representa un son totalmente distinto ([ɲ]).
- O **-f** vai substituír o **-ph-** ([f]) dos galicismos **-celofán** (*cellophane*), **panfleto** (*pamphlet*)–, así como de cultismos formados por elementos gregos transmitidos a través do inglés **-dictáfono** (*dictaphone*).
- O **-ll-** substitúe o **-gli-** ([λ]) nos italianismos **-pallaso** (*pagliaccio*), **tallarín** (*taglierini*)–, tendo en conta que ambas as secuencias representan o mesmo son, tamén a distancia fonética que existe entre as secuencias homógrafas do galego e do italiano.

BIBLIOGRAFÍA

- Aguirre Moreno, J. L.; A. Álvarez Lugris; X. Gómez Guinovart (2002): “Etiquetario morfosin-táctico del SLI para corpus de lengua gallega: aplicación al corpus paralelo TECTRA”, *Procesamiento del Lenguaje Natural*, 28, 23–34.
- Álvarez Blanco, R.; X. Xove Ferreiro (2002): *Gramática da lingua galega*, Vigo: Galaxia.
- Alvariño Alvariño, M^a. P. et alii (2001): “TERMIGAL, a terminoloxía científico-técnica en galego”, *Viceversa*, 6, pp. 203–237.
- Alves, I. M. (1996): “Projeto de Política Neológica para o Português do Brasil”, *Revista Internacional da Língua Portuguesa*, 15, pp. 53–57.
- Auger, P.; L.-J. Rousseau (1987): *Metodología de la recerca terminològica*. Tradución e adaptación de M. Teresa Cabré, Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Auger, P.; J.-C. Boulanger (1997): *Terminologie et terminographie. Notes de cours*. Quebec: Université Laval.
- Boullón Agrelo, A. I.; F. R. Tato Plaza (1990): “Tres propostas terminolóxicas para o léxico xurídico-administrativo a partir de fontes medievais”, *Cadernos de lingua*, 1, pp. 11–15.
- Cabré, M. T. (1992): *La terminologia. La teoria, els mètodes, les aplicacions*, Barcelona: Empúries.
- Cabré, M. T. (1998): “À propos de la notion de qualité en terminologie”, *La banque des mots*, número spécial 8, pp. 7–34.
- Carballeira Anllo, X. M. (coord.): (2000): *Gran diccionario Xerais da lingua*, Vigo: Xerais.
- Castaño Torrado, B.; M. González González (2001): “Algúns procedementos para chegar a unha solución terminolóxicas. Casos prácticos”, en Regueira, X. L.; A. Veiga (ed.) (2001): *Da gramática ó diccionario. Estudos de lingüística galega*, Santiago de Compostela: Universidade, pp. 59–70.
- Célestin, T.; G. Godbout; P. Vachon-L’Hereux (1984): *Méthodologie de la recherche terminologique ponctuelle: essai de définition*, Quebec: Gouvernement du Québec.

- Clavería, G.; J. Torruela (1993): “Formación de términos en los léxicos especializados en lengua española”, en Sager, J. C. (1993): *Curso práctico sobre el procesamiento de la terminología*, Fund. Sánchez Ruipérez, Madrid: Pirámide, pp. 335–340.
- Daviña Facal, L. (2000): *Diccionario das ciencias da natureza e da saúde* (vol. 1: A–B, vol. 2: C), A Coruña: Deputación Provincial da Coruña.
- De Yzaguirre, Ll. et alii (2000): “El seguimiento de la implantación de términos vía Internet: estrategias de cálculo y control”, relatorio presentado no VII Simposio Iberoamericano de Terminología, Fundação Gulbenkian, Lisboa, 14–17 de novembro. [en liña] <http://terminotica.upf.es/membres/DE_YZA/PUBLI/CLAR.HTM>. [Consulta: 11/07/2003].
- Díaz Abraira, C. (1990): “Modelo de ficha lexicográfica. Dous modelos: turno e apremio”, *Cadernos de lingua*, 1, pp. 41–46.
- Dosil, B. (1997): *Palabras novas e nomes propios*, Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- Dubuc, R. (1992): *Manuel pratique de terminologie*, Linguattech éditeur, 3ª edición.
- Freixeiro Mato, X. R. (1999): *Gramática da lingua galega III. Semántica*, Vigo: Ed. A Nosa Terra.
- Galanes Santos, I. (1999): “Métodos de traballo terminolóxico”, relatorio no Curso de iniciación á terminoloxía, Santiago de Compostela, novembro–decembro de 1999.
- Galanes Santos, I.; A. Gómez Méixome; A. González Montañés [en liña] *COM-FORMA: Unha achega pluridisciplinar á elaboración da terminoloxía xurídica galega*. <<http://sal.avogacia.org/cdcomforma/docs/artigo.pdf>>. [Consulta: 23/07/2003].
- García, C.; M. González González (dir.) (1997): *Diccionario da Real Academia Galega*, A Coruña: Real Academia Galega.
- García Gondar, F. (dir.) (1995): *Repertorio bibliográfico da lingüística galega*, Santiago de Compostela: Centro de Investigacións Lingüísticas e Literarias Ramón Piñeiro.
- Gómez Capuz, J. (1998): *El préstamo lingüístico. Conceptos, problemas y métodos. Cuadernos de Filología*, Anejo XXIX, Valencia: Facultat de Filologia de la Universitat de València.

- Gómez Guinovart, X. (2003): “A lingua galega en Internet” en Bringas, A.; B. Martín (ed.): *Nacionalismo e globalización: lingua, cultura e identidade*, Vigo: Servicio de Publicacións da Universidade de Vigo [no prelo].
- Gómez Guinovart, J.; A. Lorenzo Suárez (1994): *Vocabulario de informática*, Vigo: Servicio de Normalización Lingüística da Universidade de Vigo.
- Gómez Guinovart, J.; A. Lorenzo Suárez (2001): “Neología informática del gallego y equivalencias terminológicas en el corpus Xiga/SLI”, en Moreno, A. I.; Colwell, V. (ed.) *Perspectivas recientes sobre el discurso*, León: Universidad de León.
- González González, M. (2000): “Un Servicio de Terminología Galega, Termigal”, en Kremer, D. (ed): *Actas do VI Congreso Internacional de Estudos Galegos : un século de estudos galegos, Galicia fóra de Galicia*, vol. 1, Sada: Edición do Castro, pp. 85–96.
- González González, M. (2001): “A terminología galega: un labor normalizador”, en Regueira, X. L.; A. Veiga (ed.) (2001): *Da gramática ó dicionario. Estudos de lingüística galega*, Santiago de Compostela: Universidade, pp. 157–172.
- Gutiérrez Rodilla, B. (1998): *La ciencia empieza en la palabra: análisis e historia del lenguaje científico*, Barcelona: Península.
- Instituto da Lingua Galega / Real Academia Galega (1995): *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego*, A Coruña: Real Academia Galega / Instituto da Lingua Galega.
- Instituto da Lingua Galega / Real Academia Galega (1989): *Vocabulario ortográfico da lingua galega. Versión provisional* [texto policopiado], Real Academia Galega / Instituto da Lingua Galega.
- Lorente, M. (2001): “Teoría e innovación en terminografía: la definición terminográfica”, en *La terminología científico-técnica*, Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada / Universitat Pompeu Fabra, pp. 81–112.
- Monteagudo, H.; X. Bouzada (coord.) (2002a): *O proceso de normalización do idioma galego (1980-2000). Volume I. Política lingüística: análise e perspectivas*, Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, Sección de Lingua.

- Monteagudo, H.; X. Bouzada (coord.) (2002b): *O proceso de normalización do idioma galego (1980-2000). Volume II. Educación*, Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, Sección de Lingua.
- Novo Folgueira, P. (1988): *Vocabulario dos deportes*, Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- Organisation Internationale de Normalisation –ISO– (1996): *ISO 860: Travaux terminologiques – Harmonisation des notions et des termes*.
- Organisation Internationale de Normalisation –ISO– (1999): *ISO 12620: Aides informatiques en terminologie – Catégories de données*.
- Organisation Internationale de Normalisation –ISO– (2000): *ISO 704: Travail terminologique – Principes et méthodes*.
- Pavel S.; D. Nolet (2001): *Manual de terminología*. [en liña] Versión portuguesa. Ministère des Travaux Publics et Services Gouvernementaux du Canada <http://www.translationbureau.gc.ca/pwgsc_internet/fr/publications/gratuit_free/man_termino_f.htm>. [Consulta: 11/07/2003].
- Rede panlatina de terminoloxía –Realiter– (ed.) (2001): *Léxico panlatino de Internet*. [en liña]. Quebec: Rede Panlatina de Terminoloxía <http://www.traslationbureau.gc.ca/pwgsc_internet/fr/publications/gratuit_free/lex_panlatin_f.htm>. [Consulta: 11/07/2003].
- Regueira Fernández, X. L. (coord.) (1996): *Guía bibliográfica de lingüística galega*, Vigo: Xerais.
- Rei Doval, G. (1993): “Sobre planificación léxica da lingua galega. No 25 aniversario de *Introduction to a theory of Language Planning* de Valter Tauli”, *Cadernos de lingua* 7, pp. 53–75.
- Reyes Oliveros, F.; C. García González (dir.) (2002): *Diccionario galego de termos médicos*, Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- Rodríguez Río, X. A. (1996): “Os traballos terminolóxicos en lingua galega: unha aproximación á súa situación e ás súas necesidades”, *Cadernos de lingua*, 13, pp. 35–74.
- Rodríguez Río, X. A. (1998): “O tratamento dos préstamos na norma léxica do galego”, *Verba*, 25, pp. 293–322.

- Rodríguez Río, X. A. (2002): “La terminología en Galicia: algo parece moverse” in Correia, M. (ed.) *Terminologia, desenvolvemento e identidade nacional. VI Simpósio Iberoamericano de Terminología*, Lisboa: ILTEC – Ed. Colibri, pp. 839–849.
- Romero, D.; I. Vaquero (2001): *Da periferia á rede: Internet en Galicia, lingua e contidos*, Vigo: Xerais.
- Rondeau, G. (1983): *Introduction à la terminologie*, Chicoutimi (Quebec): Gaëtan Morin.
- Rousseau, L.-J. (1995): “Principes méthodologiques du travail terminologique au sein du Réseau de terminologie – Realiter”, *Terminologies nouvelles*, 14, pp. 82–84. [en liña] <<http://www.rint.org/cadreindex3.htm>>. [Consulta: 11/07/2003].
- Sager, J. C. (1993): *Curso práctico para el procesamiento de la terminología*, Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- Santamarina, A. (1985): “A documentación dialectal no establecemento dunha lingua administrativa”, *Revista de Administración Galega*, 1, pp. 109–118.
- Souto González, M. et alii (1998): *Léxico de urbanismo, construcción e arquitectura castelán-galego*, Santiago / Vigo: Colexio Oficial de Arquitectos de Galicia / Servicio de Normalización Lingüística do Concello de Vigo.
- Termcat (1990): *Metodología del treball terminologic*, Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Termcat (1990a): *Manlleus i calcs en els treballs de terminologia catalana*, Barcelona: Termcat.
- Termcat (1990b): *Formació de termes amb elements cultes*, Barcelona: Termcat.
- Unesco (1995): *UNESCO thesaurus = Thesaurus de l'Unesco = Tesouro de la Unesco*, Paris: Unesco Publishing. [en liña] <<http://www.ulcc.ac.uk/unesco/>> [Consulta: 11/07/2003].
- VV. AA. (1998): *Interval. Final report*. [en liña] <http://www.computing.surrey.ac.uk/ai/new_interval/final_report/final_report.html>. [Consulta: 11/07/2003].
- Wright, S. E.; G. Budin (1997): *Handbook of terminology management*, Amsterdam: John Benjamins, 2 vols.

⁵⁰ Esta equivalencia non se cumpre cando despois da secuencia *-ai-* aparece o fonema lateral palatal ([ɬ]), xa que neses casos tampouco o francés emprega o son [ɛ].

⁵¹ Esta correspondencia e maila seguinte son menos sistemáticas cás outras que estamos presentando; por iso non é difícil atopar contraexemplos que, en casos semellantes, respectan a grafía e modifican a pronuncia.

⁵² Esta correspondencia serve tamén para galeguizar préstamos procedentes de linguas que empregan alfabetos non latinos, normalmente chegados a nós a través do castelán e en menor medida do inglés, francés ou portugués. O feito de que nestes idiomas se recorra con frecuencia ao *-y-* para adaptar sons próximos articulatoriamente ao [i] provoca que en galego se use directamente *-i-* (*ayatollah aiatolá, shoyu soia, yen ien, yoga ioga, yo-yo ioió...*).

---

⁵³ A aparición dunha vocal de apoio vai ser máis frecuente nos préstamos máis antigos *-esterlina* (do inglés *sterling*), *tanque* (do inglés *tank*)...- ou cando a palabra emprestada remataba graficamente en vocal *-rifle* (do inglés *rifle*), *blonda* (do francés *blonde*)...

Se non se cumpre ningunha desas dúas condicións é frecuente ver cómo os préstamos manteñen sons estraños no proceso de adaptación *-mamut* (do francés *mammouth*), *iceberg* (do inglés *iceberg*).

---

⁵⁴ Cómpre non esquecer que o que realmente se adapta ao galego é a transliteración que unha das linguas de gran difusión do noso contorno fixo dese préstamo.

---

⁵⁵ Estamos perante un exemplo de adaptación baseada na grafía xa que, no canto de cambiar o son estranxeiro polo máis semellante do noso sistema ([s] ou [tʃ] respectivamente), emprégase aquel que o grafema *-z-* simboliza cando a ortografía do galego permite a súa aparición (*-z+a, o, u-*).

CONSELLO
DA CULTURA
GALEGA

+ SECCIÓN DE ANTROPOLOXÍA CULTURAL + SECCIÓN DE
ARQUITECTURA + SECCIÓN DE COMUNICACIÓN. Arquivo de Comunicación +
SECCIÓN DE DEREITO GALEGO + SECCIÓN DE CULTURA GALEGA NO
EXTERIOR. Arquivo da Emigración Galega + SECCIÓN DE LINGUA.
Centro de Documentación Sociolingüística de Galicia + SECCIÓN
DE MÚSICA E ARTES ESCÉNICAS. Arquivo Sonoro de Galicia +
SECCIÓN DE PATRIMONIO HISTÓRICO + SECCIÓN DE
ARTES PLÁSTICAS + SECCIÓN DE PATRIMONIO NATURAL
+ SECCIÓN DE CIENCIA, TÉCNICA E SOCIEDADE +

CONSELLO DA CULTURA GALEGA

PAZO DE RAXOI, 2º ANDAR. PRAZA DO OBRADOIRO. 15705 SANTIAGO DE COMPOSTELA

TEL. 981 95 72 02 - FAX 981 95 72 05 • WEB <http://www.consellodacultura.org>